

Kosten-batenanalyse en financiering van EVC (erkennen van verworven competenties)

Eindrapport | 31 mei 2016

In opdracht van

Beleidsdomein Onderwijs en Vorming
Departement Onderwijs en Vorming
Afdeling Horizontaal Beleid
Hendrik Consciencegebouw – lokaal 5c14
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Deze studie werd uitgevoerd door:

An De Coen
Kristof Mertens
Daphné Valsamis
Miriam Van Hoed

Ruud Duvekot

IDEA Consult NV
Kunstlaan 1-2, bus 16
B – 1210 Brussel

T: +32 2 282 17 10
F: +32 2 282 17 15
info@ideaconsult.be

www.ideaconsult.be

Managementsamenvatting

De Vlaamse overheid beoogt een geïntegreerd beleid rond het erkennen van verworven competenties (EVC) over beleidsdomeinen heen. Een terugkerend aandachtspunt om dit te realiseren is de financiering van de EVC-procedure. Een duurzaam EVC-beleid dient financieel gezond te zijn. Daarom is deze studie gericht op het analyseren van de kosten en baten en het mogelijk rendement op Vlaams niveau van de geïntegreerde EVC-procedure. Daarnaast wordt ook ingegaan op mogelijke manieren om EVC-procedures te financieren en worden beleidsgerichte aanbevelingen gedaan om een duurzaam EVC-beleid te faciliteren.

Methode

Om deze doelstellingen te realiseren, werd vooreerst informatie verzameld via verkennende interviews bij diverse stakeholders die elk vanuit hun ervaring met EVC waardevolle input leverden. In eerste instantie werden met hen de verschillende stappen/handelingen binnen een EVC-procedure in kaart gebracht. Omdat het niet mogelijk is om elk individueel traject afzonderlijk te analyseren in termen van kosten en baten, werd deze informatie tijdens een workshop met een aantal aanbieders van EVC-procedures geaggregeerd. Zo kwamen we tot een consensus over de operationele invulling van bestaande EVC-procedures en werd beslist welke processtappen moeten opgenomen worden in de kosten-batenanalyse.

De kosten werden geschat aan de hand van een methodiek gebaseerd op het internationaal erkende Standaard Kosten Model (SKM). Deze techniek is gebaseerd op het ontleden van de verschillende componenten in een EVC-procedure in meer gedetailleerde processtappen. Deze stappen werden vervolgens uitgedrukt in termen van de tijd die nodig is om ze 1 keer te doorlopen en de financiële investeringen die ermee gepaard gaan. Voor een goed begrip werden ook de onderliggende acties opgelijst zodat elke processtap door alle consulteerde EVC-aanbieders op dezelfde manier ingevuld werd. Het zijn met andere woorden de inschattingen uit het werkveld die de basis vormden voor de kostenanalyse. Deze bottom-up aanpak laat toe om realistische tijdsinschattingen te maken. Het verzamelen van informatie via een workshop zorgt er bovendien voor dat de deelnemers elkaars inschattingen kennen en de kans krijgen om zelf tot een consensus te komen. Deze aanpak garandeert een betrouwbare inschatting van de vereiste investering in termen van tijd en geld voor de verschillende processtappen van EVC.

Voor het identificeren van de baten werd in eerste instantie vertrokken van bestaande studies. Hoewel effectstudies bijzonder schaars zijn, worden in de literatuur verschillende baten toegekend aan EVC, en dit voor verschillende stakeholders. Die baten worden herhaaldelijk bevestigd in diverse studies. Het zijn deze baten die ter validering werden voorgelegd aan diverse EVC-aanbieders om na te gaan of ze relevant/herkenbaar zijn in de Vlaamse context en waar nodig aan te vullen of te nuanceren. Hoewel het ontbreken van de nodige monitoringgegevens niet toeliet om de baten op macroniveau te aggregeren en af te zetten tegenover de geraamde kosten, illustreren individuele cases dat de baten de kosten kunnen overschrijden.

Tot slot werd een voorstel uitgewerkt rond de financiering van een geïntegreerd EVC-beleid door in te gaan op de vraag wie welke verantwoordelijkheid draagt op het vlak van financiering. Het startpunt hiervoor waren goede praktijken en leereffecten uit bestaande bronnen en informatie uit de verkennende interviews. Beide gegevensbronnen boden de nodige input voor een grondige analyse van de financieringsmogelijkheden, die resulteert in concrete aanbevelingen die toepasbaar zijn over de grenzen heen van de beleidsdomeinen en sectoren. Het geformuleerde voorstel werd ter validering voorgelegd aan beleidsactoren en EVC-aanbieders uit de betrokken beleidsdomeinen.

Voornaamste bevindingen

► **Gemeenschappelijke visie ondanks grote heterogeniteit van EVC in Vlaanderen**

Bestaande EVC-trajecten verschillen sterk tussen en binnen beleidsdomeinen. Terwijl arbeidsmarktgerichte trajecten focussen op wat men kan, kijken onderwijstrajecten eerder naar hoe ver men staat. Bovendien ligt de focus bij een procedure in de cultuursector op het bewust maken van competenties, zodat hier op langere termijn op voortgebouwd kan worden. Dit staat in contrast met beroepserkenningprocedures die een korte termijn doelstelling hebben. Toch is er ook overlap m.b.t. de visie rond EVC. Algemeen wordt gesteld dat EVC een manier is om los te komen van een diplomatraject. Meer nog, als het doorlopen van een EVC-traject niet tot de gevraagde erkenning leidt, moet het sowieso een positief effect hebben vanuit een ontwikkelingsperspectief zodat het steeds competentieversterkend werkt. Daarnaast wordt ook gepleit voor een geïntegreerde aanpak; er is duidelijk nood aan een overkoepelende visie rond standaarden, instrumenten, organisatie en financiering. Zo wil men eenzelfde kader, duidelijkheid omtrent het juiste gebruik van EVC-instrumenten in diverse contexten, en een realistische aanpak omtrent de organisatie en financiering van EVC. Dit impliceert onder meer een vraaggestuurde instroom en het testen van competenties waar ook de reguliere opleiding plaatsvindt (en bijgevolg de infrastructuur ook voor andere doeleinden gebruikt kan worden en de assessoren reeds vertrouwd zijn met de materie).

► Consensus over grote blokken van EVC ondanks versnippering in het veld

Elk EVC-proces omvat maximaal vijf bouwblokken:

1. De ontwikkeling waarin de procedure, instrumenten en documenten ontwikkeld worden, en waarin assessoren en begeleiders worden opgeleid.
2. De toeleidingsfase waarin (potentiële) kandidaten hun weg vinden naar een EVC-traject en beslissen om zich wel of niet in te schrijven.
3. De begeleidingsfase die als een rode draad doorheen het ganse EVC-traject loopt.
4. De assessmentfase waarin wordt overgegaan tot het testen van competenties.
5. De nazorgfase waarin het resultaat wordt teruggekoppeld naar de deelnemers en de competenties gecertificeerd worden. Deze fase omvat ook de mogelijkheid om in beroep te gaan.

Voor elke fase worden ook keuzes gemaakt op het vlak van organisatie m.b.t. de aangewezen expertise, partnerschappen, tijdsinvestering en de vereiste infrastructuur. Het is al deze informatie die de basis vormde voor de kosten-batenanalyse, waarin certificerende EVC-trajecten centraal staan, i.e. trajecten die tot een certificaat leiden.

► Nood aan monitoring als input voor kosten-batenanalyse

Hoewel sommige EVC-aanbieders het aantal deelnemers nauwkeurig registreren, blijkt dit geen algemene praktijk. Ook over het aantal ontwikkelde standaarden en aantal EVC-aanbieders zijn geen gegevens beschikbaar. Hoewel dit door onderbouwde schattingen kan worden opgevangen, is het naar de toekomst toe cruciaal om dergelijke gegevens zorgvuldig te monitoren en de gemaakte analyse te optimaliseren door geschatte waarden te vervangen door accurate observaties. Dit geldt ook, en in het bijzonder, voor de batenanalyse. Ook op dat vlak worden cruciale gegevens momenteel onvoldoende geregistreerd. Het aantal deelnemers, de verkregen vrijstellingen, de 'return' na afloop van het traject op het vlak van tewerkstelling, enz. zijn sleutelvariabelen om de baten op macroniveau te kunnen berekenen. Dit is nodig om ze te kunnen afzetten tegenover de kosten, wat in fine de opzet is van een kosten-batenanalyse. Het zou ook bijdragen tot het correct kunnen inschatten van het vraagpotentieel.

► Geraamde kosten van zelfde grootteorde als buitenlandse oefeningen

De analyse maakt duidelijk dat de kosten gerelateerd aan EVC gemiddeld oplopen tot € 1.683 (57,6 uren) voor de aanbieders en € 1.385 (66,9 uren) voor de deelnemers. Internationale ervaringen op het vlak van EVC komen tot een gelijkaardige trajectkost van 1.500 tot 2.000 euro. In termen van tijdsinvestering wordt algemeen aangenomen dat trajecten makkelijk de drempel van 50 uur overstijgen. In die zin blijkt de geschatte kost realistisch. In totaal corresponderen deze aantallen met een gemiddelde totaalkost van € 13.796.547 voor de EVC-aanbieders en € 11.375.521 voor de deelnemers, inclusief de gespendeerde tijd en gemaakte investeringen.

► Begeleiding en assessment als grootste kostenposten

Zowel voor de aanbieders als de deelnemers wegen de begeleiding en het assessment het zwaarst door in de kostenberekening, al kunnen deze kosten sterk fluctueren naargelang het profiel van de deelnemers en de aard van het traject. Zo stellen we vast dat praktijkproeven veruit de hoogste kosten met zich meebrengen. Het scenario waarin verworven competenties worden beoordeeld aan de hand van een portfolio en een competentiegericht interview zou de EVC-aanbieders bijvoorbeeld gemiddeld 711 euro kosten (in totaal 5.818.640 euro op macroniveau) en de deelnemers 424 euro (in totaal 3.467.380 op macroniveau). Deze kosten zijn aanzienlijk lager dan die van het scenario, waarin de helft van de deelnemers naast het portfolio en het interview een intensieve praktische proef afleggen, en de andere helft het portfolio en interview aanvult met een minder intensieve praktische proef. Dit kost de aanbieders gemiddeld 1.824 euro (in totaal 14.929.443 euro op macroniveau) en 1.060 euro voor de deelnemers (in totaal 8.678.784 op macroniveau). Deze cijfers benadrukken het belang van een doordachte mix van instrumenten. Daarbij mag het kwaliteitsaspect niet uit het oog verloren worden; de ontwikkelde standaarden dienen ervoor te zorgen dat de competenties op de juiste (niet noodzakelijk de goedkoopste) methode worden getest.

► Efficiëntiewinsten mogelijk op verschillende vlakken

Ook de ontwikkelfase is bijzonder kostenintensief, voornamelijk door de vele vergaderingen met meerdere gesprekspartners die er inherent deel van uitmaken. Het reduceren van de vergaderintensiteit zou bijgevolg net als het delen van templates/sjablonen/leereffecten kunnen bijdragen tot een efficiëntere ontwikkelfase. Het inzetten van nieuwe tools zoals e-learning kan bovendien helpen om begeleiders en assessoren op een efficiënte manier te brieven en op te leiden.

In de toeleidingsfase is het eerste onthaal van (potentiële) kandidaten de grootste kostenpost. Het organiseren van een collectief infomoment bij het eerste contact kan deze kost terugschroeven. Daarnaast kan sensibilisering aan de hand van een algemene campagne efficiënter en doeltreffender zijn dan een geïsoleerde aanpak door de verschillende EVC-aanbieders.

De kosten gerelateerd aan begeleiding variëren sterk volgens de noden van de deelnemers. Toch kan efficiëntie gerealiseerd worden door bijvoorbeeld na te gaan wanneer het meer of minder aangewezen is om een portfolio niet te gebruiken voor het beoordelen van de verworven competenties, maar als tool voor de initiële screening van de deelnemers. Ook externe loopbaancoaches kunnen een rol opnemen. Zij zouden kunnen instaan voor generieke aspecten zoals het toeleiden naar relevante EVC-trajecten of het helpen denken in termen van competenties. Voor de begeleiding binnen een traject met assessment wordt wel aangeraden om de begeleiding binnen de instelling zelf op te nemen, zodat de kandidaat optimaal voorbereid wordt op het assessment en ook aansluiting kan vinden bij de bestaande opleidingen waar relevant. Technische begeleiding is bovendien moeilijk te centraliseren.

In de assessmentfase kan het uitwisselen van 'goede praktijken' tussen assessoren met een gelijkaardige opdracht het 'leren evalueren' efficiënter maken. Daarnaast zou een gemeenschappelijke pool van assessoren over de verschillende EVC-aanbieders heen met eenzelfde aanbod wenselijk zijn, vooral wanneer het om een gemeenschappelijk ontwikkelde test zou gaan. De kwaliteitsbewaking en coördinatie van de pool kunnen worden gecentraliseerd. Dat geldt in zekere mate ook voor het opleiden van assessoren, in zoverre het om generieke assessmentcompetenties gaat. Technische en procesmatige aspecten variëren doorgaans sterk tussen trajecten en instellingen.

► **Consensus over baten op micro-, meso- en macroniveau**

Hoewel effectstudies bijzonder schaars zijn, worden in de literatuur verschillende baten toegekend aan EVC, en dit voor diverse stakeholders. Zo ervaren deelnemers een aantal economische baten, zoals studieduurverkortung en lagere inschrijvingskosten. Toch is de persoonlijke ontwikkeling die gepaard gaat met het EVC-traject voor veel deelnemers minstens zo belangrijk, net als een lagere drempel tot opleiding en een hogere inzetbaarheid. Het zichtbaar maken van hun competenties heeft ook baten voor werkgevers, zoals het optimaliseren van het loopbaan- en opleidingsbeleid. Verder ervaren onderwijs- en opleidingsverstrekkers baten zoals een hogere en meer diverse instroom, maar ook een betere interne kwaliteitszorg. Op macroniveau heeft EVC tot slot een aantal baten voor de Vlaamse overheid, zoals het genereren van terugverdieneffecten en een efficiëntere inzet van overheidsmiddelen, maar ook het promoten van levenslang leren en het wegwerken van ongelijkheid m.b.t. alternatieve leertrajecten.

► **Persoonlijke, economische en maatschappelijke waarden als uitgangspunt bij EVC-financiering**

De wisselwerking tussen de kosten, baten en de sociale erkenning van een geïntegreerd EVC-beleid vormen het uitgangspunt voor de financiële analyse. Structurele ondersteuning van EVC kan de wisselwerking tussen de kosten, baten en sociale erkenning optimaliseren door in te zetten op drie krachtlijnen:

- ▷ EVC moet voldoende aantrekkelijk zijn als alternatief voor het reguliere traject opdat de potentiële vraag naar trajecten zich ten volle zou realiseren, bijvoorbeeld door het laagdrempelig karakter van EVC en de neutraliteit van het financieringssysteem voor EVC-aanbieders en kandidaten.
- ▷ Economisch gezien vergt EVC de nodige kritische massa om efficiëntiewinsten te kunnen realiseren. Dit resulteert in strategische keuzes over de te ontwikkelen standaarden, de instrumenten en aan te bieden trajecten. Vanuit maatschappelijk oogpunt kan echter een aanvullend aanbod aan EVC-trajecten en diensten worden voorzien, bijvoorbeeld om iedereen de kans te geven in EVC te stappen.
- ▷ Wanneer alle belanghebbenden voldoende vertrouwd zijn met EVC draagt dit bij tot de sociale erkenning van een EVC-certificaat. Dit is een noodzakelijke voorwaarde om de baten van een geïntegreerd EVC zich ten volle te laten realiseren.

► **Structurele financiering als basis voor een duurzaam en geïntegreerd EVC-beleid**

De ontwikkeling van nieuwe trajecten (en update van bestaande trajecten) moet kunnen inspelen op actuele noden, waardoor dit projectmatig kan gebeuren, o.a. omdat de vraag naar nieuwe trajecten sterk economisch gestuurd is. De intensiteit van dergelijke ontwikkeling – en de daarbij horende hoge kost – geeft bovendien aan dat samenwerkingsverbanden aangewezen zijn om op een efficiënte manier tot een bruikbaar instrument te komen dat ook buiten de grenzen van één organisatie kan worden gebruikt.

De uitvoering van bestaande trajecten is echter gebaat bij structurele steun gezien de nood aan een stabiel en transparant werkingskader, dat een langetermijnvisie en continuïteit uitstraalt. Een sterk signaal, bijvoorbeeld via het verstrekken van structurele financiering, zou niet alleen de participatie, maar ook het civiel effect versterken. Bovendien zou een structurele ondersteuning van begeleiders en assessoren ervoor zorgen dat de aanwezige expertise op lange termijn kan worden benut.

► **Integratie van EVC, ook in termen van financiering**

Het succes van het systeem hangt samen met het installeren van gelijke financiering en mogelijkheden over beleidsdomeinen heen, maar ook binnen domeinen en instellingen. Versnippering dient op verschillende niveaus te worden vermeden, niet alleen op het vlak van financiering, maar ook bijvoorbeeld in de keuzes m.b.t. doelgroepenbeleid. Het promoten van de consistentie en transparantie draagt bij tot de aantrekkelijkheid van EVC. Dit kan bovendien verder worden versterkt door EVC te beschouwen als gelijkwaardige optie voor

competentieversterking, bijvoorbeeld in het kader van opleidingscheques, betaald educatief verlof, maar ook voor de financiering van onderwijsinstellingen. Voor de deelnemers is het bovendien belangrijk dat EVC-trajecten worden erkend door overheidsdiensten zoals VDAB en RVA zodat hun deelname aan EVC geen negatieve impact kan hebben op bijvoorbeeld hun uitkering. Dergelijke drempels dienen te worden vermeden in een geïntegreerd EVC-beleid.

► **Gedeelde baten, gedeelde financiering**

Een transparant en billijk financieringssysteem ligt aan de basis van een sterk en duurzaam EVC-systeem. Daarom is het belangrijk om erover te waken dat de gevraagde financiering in verhouding staat tot de gemaakte kosten, maar ook tot de ervaren baten. Hoewel de ervaren baten niet altijd meetbaar zijn, dienen zij wel proportioneel in rekening gebracht te worden. Vanuit dat perspectief pleiten we voor een systeem van cofinanciering in plaats van kostendekkende financiering door de overheid. Hoewel overheidsfinanciering zeker in de beginfase van een geïntegreerd beleid een belangrijke rol zal blijven spelen, dienen ook EVC-aanbieders hun verantwoordelijkheid op te nemen. Aan de deelnemers kan ook een individuele bijdrage gevraagd worden om in een EVC-traject te stappen, op voorwaarde dat die proportioneel is met de ervaren baten en vanuit sociaal oogpunt realistisch is. De mentale bovengrens voor deelnemers zou het bedrag zijn dat het alternatieve, reguliere traject hem/haar kost. Die responsabilisering kan ervoor zorgen dat de kwaliteit van de instroom verhoogt.

► **Oog voor doelgroepen in een geïntegreerd EVC-beleid**

In het kader van levenslang leren betekent EVC een bewustwording en tool voor een heel breed publiek, maar EVC-trajecten kunnen in het bijzonder een waardevol instrument zijn in het bredere doelgroepenbeleid van de Vlaamse overheid. Het wordt bijvoorbeeld bijzonder waardevol geacht voor immigranten en vluchtelingen, maar ook voor personen die werkloos werden via collectief ontslag, enz. Het zichtbaar maken van hun competenties heeft niet alleen een economisch, maar ook een breder maatschappelijk voordeel. Daarnaast mogen bepaalde doelgroepen niet uit het oog verloren worden in het verhaal van cofinanciering. Er moet via een sociale correctie over gewaakt worden dat kwetsbare profielen (zoals kortgeschoolden of personen uit lagere inkomensgroepen) niet worden uitgesloten door een te hoge drempel om een traject op te starten. Om die reden kunnen ook EVC-trajecten die naar technische beroepen leiden niet substantieel duurder zijn omdat er meer praktische proeven in gebruikt worden. Het zijn immers net die technische profielen die doorgaans een grotere afstand tot 'een leven lang leren' hebben. Hoewel een sociale correctie nodig is, dient erover gewaakt te worden dat dit binnen een transparante tariefstructuur gebruikt om de vraag naar EVC ten volle te realiseren.

INHOUDSTAFEL

Managementsamenvatting	I
1/ Inleiding	1
1.1 Situering van het onderzoek	1
1.2 Onderzoeksvragen	2
1.3 Leeswijzer	2
2/ Ingezette methoden om de onderzoeksvragen te beantwoorden	3
2.1 Verkennende interviews	3
2.2 Workshops	4
2.3 Groepsdiscussie	4
3/ Vijf centrale componenten in elk EVC-proces	5
3.1 Ontwikkeling	7
3.2 Toeleiding	9
3.3 Begeleiding	10
3.4 Assessment	12
3.5 Nazorg	14
4/ Analyse van de kosten	16
4.1 Gehanteerde aanpak en leeswijzer voor de interpretatie van de cijfers	16
4.2 Fase 1: Ontwikkeling	19
4.3 Fase 2: Toeleiding	20
4.4 Fase 3: Begeleiding	22
4.5 Fase 4: Assessment	23
4.6 Fase 5: Nazorg	26
4.7 Samenvatting kosten voor EVC-aanbieders en deelnemers	27
4.8 Overzicht van kosten op macroniveau	28
5/ Analyse van de baten	29
5.1 Inventariseren van ervaren baten	30
5.2 Grootteorde van baten voor enkele specifieke cases	37
6/ Financiering van een geïntegreerd EVC-beleid	46
6.1 Strategische keuzes m.b.t. overheidsfinanciering	48
6.2 Toewerken naar cofinanciering: Gedeelde baten, gedeelde kosten	52
6.3 Efficiëntiewinsten realiseren via financiering van intermediairen	56
7/ Conclusies en aanbevelingen	57

Bijlagen

1/ Geraadpleegde bronnen	
2/ Programma en deelnemerslijst van de workshop 'operationele invulling van bestaande EVC-procedures	
3/ Programma en deelnemerslijst van de workshop 'meten van de kosten en baten van EVC	
4/ Internationaal EVC-kader	
5/ Raming van totale kostprijs m.b.t. academiejaar 2015-2016 aan de UGent	
5.1. Pendelstudent (kosten per academiejaar – berekend op 9 maanden)	
5.2. Kotstudent die tijdens het weekend naar huis gaat	
5.3. Kotstudent die niet meer naar huis gaat	
6/ Studie- en schoolgeld voor opleiding zorgkundige (CVO VSPW)	
7/ Doelgroep verminderd inschrijvingsgeld CVO's	
7.1. Voorwaarden voor volledige vrijstelling van het inschrijvingsgeld	
7.2. Verminderd inschrijvingsgeld van 0,30 euro per lesuur	
7.3. Verminderd inschrijvingsgeld van 0,60 euro per lesuur	

1/ Inleiding

1.1 Situering van het onderzoek

Mensen stoppen niet met leren zodra ze de schoolbank hebben verlaten. Zowel binnen als buiten het onderwijs vinden daarna nog allerlei vormen van 'leren' plaats. Men kan competenties verwerven in een onderwijscontext, maar ook bij het uitoefenen van de job of vrijwilligerswerk, via zelfstudie of tijdens vrijetijdsactiviteiten. Momenteel worden deze competenties nog onvoldoende gevalideerd, bijvoorbeeld in het kader van opleidingen of op de arbeidsmarkt. Terzelfdertijd neemt de aandacht voor competentieontwikkeling toe, bijvoorbeeld binnen de groeiende aandacht voor levenslang leren. Om de aanwezige competenties en talenten optimaal te benutten, is het bijgevolg belangrijk om ze zichtbaar te maken. Waar een diploma inzicht geeft in de competenties verworven via het formele scholingsaanbod, kan het erkennen van verworven competenties (EVC) in kaart brengen welke competenties werden verworven dankzij niet-formeel of informeel leren.

Vanuit de Europese Raad werden in 2004 een aantal principes goedgekeurd voor de identificatie en validering van niet-formeel en informeel leren. De invoering van de principes wordt sinds 2006 systematisch opgevolgd door een werkgroep van de Europese Commissie met vertegenwoordigers van 25 lidstaten. In 2009 werd aan de lidstaten een handleiding voor EVC ter beschikking gesteld, waarin de principes uit 2004 geconcretiseerd werden. Die handleiding helpt de lidstaten om het beleid omtrent het erkennen van verworven competenties verder vorm te geven en te implementeren. In Vlaanderen bepaalden verschillende beleidsdomeinen tot voor kort het EVC-beleid los van elkaar binnen de kaders van levenslang leren en activerend arbeidsmarktbeleid. Over de beleidsdomeinen heen tracht men echter een geïntegreerd EVC-beleid uit te tekenen om het potentieel van EVC-maatregelen ten volle te realiseren en de transparantie en de duurzaamheid van de EVC-procedure te verhogen. Hoewel de discussie rond EVC in Vlaanderen tijdens de vorige legislatuur vanuit verschillende beleidsdomeinen¹ op gang gebracht werd, vergt ze nog verdere uitwerking om tot een geïntegreerd beleid te komen. Het debat krijgt tijdens de legislatuur 2014-2019 een vervolg via de conceptnota 'Geïntegreerd beleid voor erkenning van competenties (EVC)', die toewerkt naar een Vlaams EVC-Decreet.

Een terugkerend aandachtspunt is de financiering van de EVC-procedure. In de beleidsdomeinoverschrijdende nota wordt onder meer de nood geuit aan *"een financieringsmodel voor EVC, dat inspeelt op de vraag en de maatschappelijke noden voor EVC en de financiële draagkracht hierop afstemt"*. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de keuzes in het organisatiemodel voor EVC. Ook in het advies van de SERV over de conceptnota wordt benadrukt dat er nood is aan voldoende financiering voor de uitbouw van een kwalitatief en effectief EVC-beleid. Dit sluit aan bij het advies dat de Vlor verleende over de conceptnota, waarin gepleit wordt voor duurzame financiering van de kosten van de organisatie van EVC.

Het uittekenen van een financieel gezond EVC-beleid vergt een grondige analyse van de kosten en baten die het systeem met zich meebrengt. Zo kan worden nagegaan wat een geïntegreerd EVC-beleid zou kunnen kosten of opbrengen in verschillende organisatiemodellen. Die denkoefening staat in deze opdracht centraal. Aangezien er algemene consensus is over de fasen van de EVC-procedure, nl. het identificeren, documenteren, beoordelen en certificeren van competenties, moet de aandacht in de eerste stappen van de analyse vooral gaan naar de operationele invulling van deze fasen in verschillende contexten. Daarbij is er niet alleen oog voor de gehanteerde instrumenten en infrastructuur, maar ook voor de strategie (zowel intern als naar externe partners toe). Het zijn immers de gehanteerde methode en het organisatiemodel die de kostprijs van een EVC-traject bepalen. Door in kaart te brengen wat wel en niet werkt bij bestaande EVC-procedures, kan worden nagegaan welke situaties het meest gangbaar zijn en ook haalbaar en wenselijk zijn voor de toekomst. Het zijn deze scenario's die in de volgende fasen van het onderzoek zullen worden geanalyseerd in termen van kosten en baten.

¹ Tijdens de vorige legislatuur werden de volgende nota's gepubliceerd vanuit verschillende beleidsdomeinen:

- ▶ „ Onderwijs en vorming, vb. discussienota "Naar een geïntegreerd EVC-beleid" – d.d. 7 juni 2012
- ▶ „ Werk, vb. VESOC- nota "Naar een hernieuwd EVC-beleid vanuit Werk-regie" – d.d. 21 september 2012

1.2 Onderzoeksvragen

Deze opdracht heeft als doelstelling inzicht te verwerven in het vereiste budget voor een geïntegreerd EVC-beleid met ruimte voor verschillende organisatiemodellen en het mogelijke rendement op Vlaams niveau. De focus ligt daarbij op een grondige analyse van de kosten en baten die een geïntegreerde EVC-procedure met zich meebrengt. Daarnaast wordt ook ingegaan op mogelijke manieren om EVC-procedures te financieren.

De doelstelling is bijgevolg vierledig en omvat de volgende aspecten:

- ▶ Identificatie en kwantificatie van de kosten van EVC (in zoverre die in monetaire termen uit te drukken zijn);
- ▶ Identificatie en kwantificatie van de baten van EVC (in zoverre die in monetaire termen uit te drukken zijn);
- ▶ Afweging van de kosten van EVC tegenover de baten in een simulatie-oefening met oog voor verschillende benaderingen van EVC;
- ▶ Reflectie over financieringsmogelijkheden van EVC.

1.3 Leeswijzer

Deze interimnota gaat in op het voorbereidend veldwerk voor de kosten-batenanalyse door te focussen op de operationele invulling van bestaande EVC-procedures in Vlaanderen. Via informatie verzameld uit interviews met EVC-aanbieders en beleidsactoren werd input verzameld om te komen tot de identificatie van de processtappen en bijhorende acties die in de volgende fase van het onderzoek zullen worden uitgedrukt in termen van kosten en baten.

- ▶ Hoofdstuk 2 geeft methodologisch duiding bij de organisatie van de interviews en de workshop.
- ▶ In het derde hoofdstuk wordt de EVC-procedure ontleed in vijf centrale componenten, de processtappen die ze omvatten en de onderliggende acties die eraan gekoppeld zijn. Zij zullen aan de basis liggen van de kostenanalyse.
- ▶ Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de uitgevoerde kostenanalyse van EVC. Dit gebeurt op het niveau van de onderscheiden fasen in het EVC-proces.
- ▶ Het vijfde hoofdstuk gaat in op de baten van EVC, die niet allemaal uit te drukken zijn in monetaire termijn. Het hoofdstuk start daarom met een algemeen overzicht van de geïdentificeerde baten voor individuele deelnemers, EVC-aanbieders, onderwijs- en opleidingsverstrekkers, en de overheid. Daarna wordt ingegaan op de grootteorde van een aantal economische baten op micro- en macroniveau.
- ▶ In het zesde hoofdstuk staat de financiering van een geïntegreerd EVC-beleid centraal. Er wordt aangegeven welke strategische keuzes aan de basis liggen van een sterk financieel beleid en welke stakeholders kunnen worden betrokken in het financieringsmodel. Tot slot wordt ingegaan op een aantal potentiële efficiëntiewinsten.
- ▶ Het zevende en laatste hoofdstuk vat de voornaamste vaststellingen samen en koppelt er concrete beleidsaanbevelingen aan. Deze informatie kan het toekomstige debat rond het realiseren van een geïntegreerd EVC-beleid voeden.

2/ Ingezette methoden om de onderzoeksvragen te beantwoorden

In eerste instantie werd informatie verzameld via verkennende interviews bij diverse stakeholders, die elk vanuit hun ervaring met EVC waardevolle input leverden. Daarnaast werden een aantal aanbieders van EVC-procedures uitgenodigd om deel te nemen aan twee workshops: een workshop gericht op de operationele invulling van bestaande EVC-procedures en een workshop ter validering van de kosten-batenanalyse. Tot slot werd ook een groepsdiscussie georganiseerd met diverse stakeholders ter validering van het voorgestelde financieringsmodel.

2.1 Verkennende interviews

Tijdens de verkennende interviews werd in het bijzonder gepeild naar de visie op de ontwikkeling van een geïntegreerd EVC-beleid in Vlaanderen en de te doorlopen procedure: welke aspecten cruciaal zijn, welke vormen moeten vastliggen en welke flexibiliteit moet worden ingebouwd. Daarnaast werd aandacht besteed aan de meest relevante methoden en organisatiemodellen voor het testen van verschillende aspecten van competenties, nl. kennis, vaardigheden en attitudes, alsook aan de wisselwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen in Vlaanderen als belangrijke onderliggende factor voor het model. Zo identificeerden we de bouwstenen en essentiële stappen in Vlaamse EVC-procedures, die verder concreet ingevuld werden tijdens de workshop (cf. 2.2). Naast de informatieverzameling voor de procesanalyse peilden we tijdens de verkennende interviews ook al naar financieringsmogelijkheden en de visie van het actorenveld hierop. De interviews werden ook aangewend om beschikbaar cijfermateriaal over EVC-procedures te verzamelen als input voor de kosten-batenanalyse.

Voor deze verkennende interviews was het belangrijk om personen te contacteren die op de hoogte zijn van EVC-trajecten en zowel een strategische als pragmatische visie konden geven op de invulling van een EVC-procedure binnen een geïntegreerd beleid. In eerste instantie waren dit actoren uit het **werkveld**. Dankzij hun praktijkervaring konden zij vooral waardevolle input leveren voor het in kaart brengen van de te doorlopen stappen in een EVC-proces en de gehanteerde methoden en organisatiemodellen van bestaande EVC-procedures. Ook hun algemene ervaring met EVC-procedures en het EVC-beleid leverde waardevolle input op voor de kosten-batenanalyse. Om tot een gedragen analyse van het EVC-proces te komen, werden naast vertegenwoordigers uit het werkveld ook een aantal **actoren uit de betrokken beleidsdomeinen** bevestigd. Zij deelden in eerste instantie hun visie t.a.v. EVC en de te doorlopen stappen om het breder kader van een geïntegreerd EVC-beleid te verduidelijken. Naast deze initiële kadering werd bij hen gepeild naar leereffecten en aandachtspunten op het vlak van EVC om te kunnen inschatten wat (in het verleden) wel/niet werkt(e) en hierop voort te bouwen tijdens de workshop 'Invulling EVC-procedure'.

	Organisaties	Contactpersonen	Datum
1	Departement O&V AHOVOKS	Nathalie Druine Ingrid Vanhoren	16/10/2015
2	Departement WSE	Lieselotte Bommerez Ellen De Bock	3/11/2015
3	SYNTRA-Vlaanderen	Annelies Goethals Paul Van Merode	28/10/2015
4	VDAB	Rudy Van Sweevelt	30/10/2015
5	Departement CJSB	Elien Gillaerts	schriftelijk
6	Socius	Ronny Leenknecht	10/11/2015
7	Associatie KUL	An Peeters	22/10/2015
8	Universitaire Associatie Brussel	Marc Vandersteen	20/10/2015
	Associatie UA	Jean-Pierre Daman	Workshop
9	Stuurgroep VO	Monique De Ridder	23/10/2015
10	Federatie Tweedekansonderwijs CVO VSPW Gent (ZOCO)	Anne Mees Ann Machtelinckx Els Kools	20/10/2015
11	CVO Provincie Antwerpen	Marleen Cassiers & Dirk De Wilde	29/10/2015
12	Testcentrum EB (arbeidsconsulent) - SBS	Sarie Paepe	26/10/2015
13	Vlaamse trainerschool	Ann Janssens	30/10/2015
14	Sector: EVC in de bouw (bekwaamheidsattesten)	Philip Van de Castele Kristof Van Roy	29/10/2015
15	Sector: Educam: sectorale proeven	Charlotte Gilson	27/10/2015

2.2 Workshops

Workshop 1: 'Operationele invulling van bestaande EVC-procedures'

Na de verkennende interviews kwamen vertegenwoordigers van EVC-aanbieders samen tijdens een workshop om de geïdentificeerde stappen/handelingen binnen een EVC-procedure verder af te toetsen en te valideren. Deze workshop was erop gericht om tot een consensus te komen over de te kwantificeren processtappen die in een volgende fase van het onderzoek gemonetariseerd worden in termen van kosten en baten.

Tijdens de workshop werd de invulling van de verschillende fasen binnen een EVC-procedure stap voor stap overlopen. Concreet ging het om de processtappen die in verschillende trajecten en organisatiemodellen van EVC moeten worden doorlopen. De processtappen werden geregistreerd op het niveau van concrete acties/handelingen die tijdens de kosten-batenanalyse kunnen worden uitgedrukt in termen van tijd of geld.

Voor deze workshop was het belangrijk dat de deelnemers nauw betrokken zijn bij de EVC-procedures zodat ze de uitvoeringsmodaliteiten realistisch konden inschatten. De analyse van het EVC-proces in termen van kosten en baten vereist een accuraat inzicht in de verschillende stappen en acties die doorheen het proces doorlopen worden, zowel door de EVC-aanbieder als de deelnemers. De informatie uit de interviews met EVC-aanbieders gaf een duidelijk beeld van de individuele trajecten. Om te komen tot de stappen en acties van een geïntegreerde EVC-procedure, legde het onderzoeksteam in deze workshop de informatie over de afzonderlijke trajecten naast elkaar om tot een geaggregeerde lijst van stappen en acties te komen.

De volledige lijst van genodigden en het gedetailleerde programma van de workshop zijn opgenomen in Bijlage 1.

Workshop 2: Meten van de kosten en de baten

In een volgende fase van het onderzoek werd elke processtap gemonetariseerd door er een aantal parameters aan te koppelen, zoals de vereiste tijdsbesteding en uurtarieven en de bijhorende hoeveelheden en frequenties. Ook externe kosten werden geëxpliciteerd, zoals kosten m.b.t. informatieverbreiding en infrastructuur. De nodige informatie voor deze oefening werd verzameld via een combinatie van bestaande bronnen en een workshop om aan elke stap van de gedefinieerde procedure concrete kosten en baten toe te kennen.

Tijdens de workshop overliepen we stap voor stap de geïntegreerde EVC-procedure (i.e. het resultaat van de eerste workshop) en de gemaakte inschatting van hoeveel tijd nodig is voor een afgelijnde taak, hoe vaak de taak herhaald moet worden en welk materiaal er verder voor nodig is. Het doel van de workshop was om op het einde van de sessie te komen tot waarden die voor iedere aanwezige aanvaardbaar waren en dus al gevalideerd waren door de betrokken stakeholders in het veld.

Actieve participatie aan de workshop vergde deelnemers met een specifiek profiel; het was belangrijk om voldoende begrip te hebben van de EVC-procedure en hoe deze in de praktijk geïmplementeerd wordt. Daarnaast was het ook cruciaal om de nodige ervaring te hebben met de concrete tijdsbesteding en kosten die de verschillende stappen van de procedure met zich meebrengen. De actoren die actief betrokken werden bij de analyse van de kosten en de baten, kwamen daarom vanuit hun functie regelmatig in contact met deelnemers aan EVC-trajecten, waardoor ze naast de kosten ook de implicaties konden inschatten van een positief EVC-traject. Daarbij ging het om een aantal materiële voordelen zoals tijdswinst en kostenverminderingen in opleiding en/of rekrutering die kunnen gekwantificeerd worden op het niveau van het individu en de instelling/werkgever, maar ook om immateriële baten zoals een hoger zelfvertrouwen bij de deelnemers of een versterkte leerattitude.

De volledige lijst van genodigden en het gedetailleerde programma van de workshop zijn opgenomen in Bijlage 1.

2.3 Groepsdiscussie

Om dieper in te gaan op de vraag wie welke verantwoordelijkheid draagt op het vlak van financiering en dient bij te dragen tot de financiering van het systeem, werkte het onderzoeksteam een voorstel uit. Zij deed dit op basis van de verkennende interviews (waarin de verschillende visies in het actorenveld hierrond werden verzameld), en de bestaande bronnen over goede praktijken en leereffecten rond financiering van de EVC-procedure.

Beide gegevensbronnen bieden de nodige input voor een grondige analyse van de financieringsmogelijkheden, die resulteert in concrete aanbevelingen die toepasbaar zijn overheen de grenzen van de beleidsdomeinen en sectoren. Dit moet ook garanderen dat eenzelfde EVC-traject eenzelfde kostprijs heeft, ongeacht het domein of de sector waarin het plaatsvindt. Het geformuleerde voorstel werd ter validering voorgelegd aan beleidsactoren uit de betrokken beleidsdomeinen.

3/ Vijf centrale componenten in elk EVC-proces

Het internationaal erkende EVC-kader (opgenomen in Bijlage 2 van deze nota) definieert vier standaardfasen binnen een EVC-traject:

- ▶ Het identificeren (herkennen, in kaart brengen) van competenties – reflectie over de verworven competenties;
- ▶ Het documenteren van competenties – zichtbaar maken van de verworven competenties, indirect via bewijsmateriaal of rechtstreeks via het afleggen van testen of proeven;
- ▶ Het beoordelen (evaluatie) van competenties – nagaan of de competenties in overeenstemming zijn met de competenties beschreven in de erkende standaard;
- ▶ Het certificeren (erkennen) van de verworven competenties – formele bevestiging dat de persoon de competenties bezit die hij of zij zegt verworven te hebben via een kwalificatiebewijs zoals een getuigschrift of diploma of een bewijs van verworven competenties.

Dit kader legt de focus op de stappen die deelnemers doorlopen tijdens een EVC-traject en de beslissingen die deelnemers doorheen het traject moeten nemen (afhankelijk van de fasen die ze effectief doorlopen). Hoewel dit kader erg zinvol is om het conceptueel denken over EVC te concretiseren, leren de interviews met EVC-aanbieders dat er meer komt kijken bij de operationele invulling van EVC-procedures. Heel wat acties starten bijvoorbeeld zodra de beslissing wordt genomen om een EVC-traject aan te bieden. Het algemeen kader met de vier standaardfasen dient daarom verder uitgediept te worden om de processtappen te visualiseren die zullen worden becijferd in de kosten-batenanalyse.

Meer operationele EVC-componenten werden geïdentificeerd op basis van de informatie die werd verzameld via de interviews en de workshop, waarin uiteenlopende EVC-trajecten ter sprake kwamen, zowel binnen de werkingsfeer van onderwijsactoren als van arbeidsmarktactoren. Ondanks het verschil in finaliteit van de trajecten, komen in elk EVC-proces dezelfde vijf bouwblokken aan bod (cf. Figuur 1):

1. **Ontwikkeling.** Het uitwerken en testen van de EVC-procedure werd als eerste stap geïdentificeerd, inclusief het ontwikkelen van documentatie en opleiden van assessoren en begeleiders. Daarnaast wordt ook het continue up-to-date houden van de procedure ingedeeld in de ontwikkelingsfase.
2. De **toeleidings**fase omvat alles wat komt kijken bij de promotie van het traject, maar ook het werven en 'selecteren' van (kandidaat-)deelnemers.
3. Tijdens de toeleidingsfase start ook de **begeleiding** van de (potentiële) deelnemers, die als een rode draad doorheen het EVC-traject loopt. De mate van begeleiding in de verschillende fasen van het EVC-proces is sterk contextafhankelijk. Alle bestudeerde trajecten kennen in de toeleidingsfase een begeleidingscomponent. Grote(re) verschillen zijn waarneembaar wanneer het gaat over assessment en nazorg.
 - ▷ Hoewel de EVC-aanbieders het erover eens zijn dat de begeleider als centraal aanspreekpunt voor de deelnemer doorheen het EVC-proces nooit optreedt als assessor, voorzien sommige EVC-trajecten ook tijdens de assessmentfase begeleiding, terwijl andere trajecten begeleiding strikt scheiden van assessment. De interviews leren dat begeleiding tijdens de assessmentfase vooral aangeboden wordt in trajecten die zich richten op kwetsbare profielen, die meer ondersteuning nodig hebben.
 - ▷ EVC-trajecten die ook begeleiding in de nazorgfase voorzien, doen dat vooral vanuit hun focus op de ontwikkeling en zelfontplooiing van de deelnemer. Samen met de begeleider kan de deelnemer dieper ingaan op de resultaten van het doorlopen traject en nagaan welke acties hij of zij idealiter onderneemt om ontbrekende competenties aan te vullen, verworven competenties te benutten of ze verder te ontwikkelen.
4. De **assessment**fase start zodra er wordt overgegaan tot het testen van competenties. Ze gaat van acties gerelateerd aan het voorbereiden van de test tot de formele beoordeling.
5. **Nazorg.** Na de beoordeling volgt de afronding van het traject, waarin het resultaat wordt teruggekoppeld naar de deelnemers en de aangetoonde competenties finaal gecertificeerd worden, maar waarin de deelnemers ook de mogelijkheid hebben om in beroep te gaan tegen de beoordeling/beslissing en vanuit hun standpunt als deelnemer feedback te geven over het doorlopen proces.

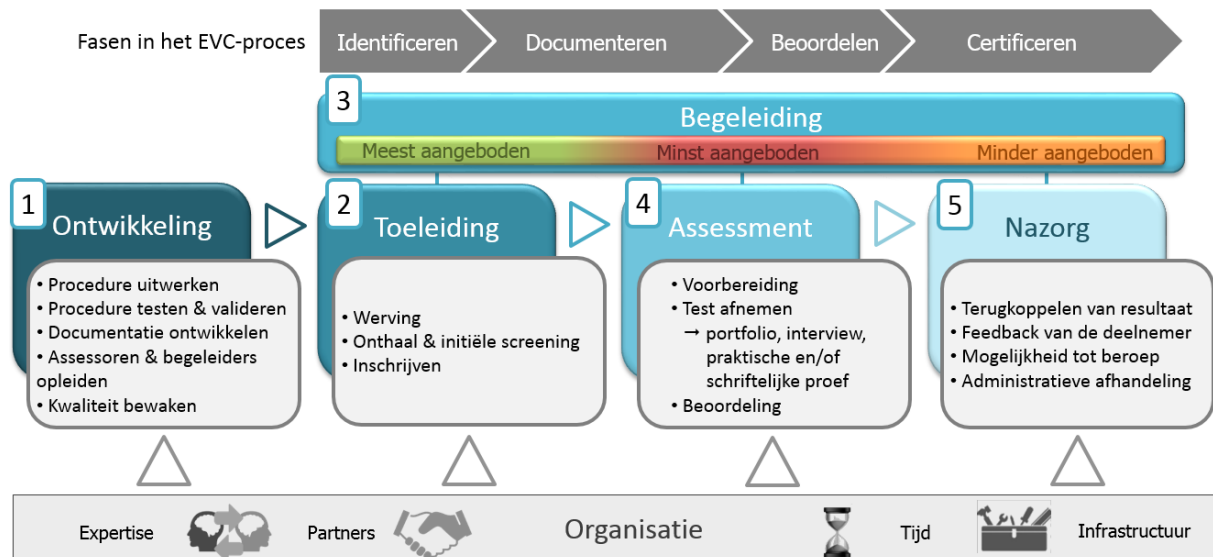
De fasen m.b.t. het identificeren, documenteren, beoordelen en certificeren van competenties starten in de toeleidingsfase, wanneer de deelnemer besluit om te reflecteren over zijn of haar verworven competenties. Het

documenteren van competenties start doorgaans in de toelidingsfase en wordt afgerond tijdens de assessmentfase, waarin ook de beoordeling plaatsvindt. Het certificeren is het sluitstuk van het doorlopen traject.

Voor elke fase worden ook keuzes gemaakt op het vlak van **organisatie** m.b.t. de aangewezen expertise, partnerschappen, tijdsinvestering en de vereiste infrastructuur.

Figuur 1 Centrale componenten van een geïntegreerde EVC-procedure o.b.v. input uit de workshop

Bron: IDEA Consult o.b.v. interviews en workshop met EVC-aanbieders

Het zijn deze vijf componenten die elk afzonderlijk uitgediept worden in termen van processtappen die in verschillende trajecten en organisatiemodellen van EVC moeten worden doorlopen. Die analyse-oefening resulteert uiteindelijk in concrete acties/handelingen die tijdens de kosten-batenanalyse kunnen worden uitgedrukt in termen van tijd of geld.

3.1 Ontwikkeling

De ontwikkelingsfase van de procedures omvat alle voorbereidende processtappen die EVC-aanbieders doorlopen om tot een uitrolbaar traject te komen waarin (potentiële) deelnemers terecht kunnen. De interviews en de workshop leren dat de volgende stappen moeten worden doorlopen:

- ▶ Het identificeren/ontwikkelen van de te gebruiken standaard;
- ▶ Het uitwerken, testen en valideren van de procedure;
- ▶ Het ontwikkelen van EVC-expertise, zowel bij de aanbieder zelf als bij begeleiders en assessoren;
- ▶ Het ontwikkelen van documentatie voor (potentiële) deelnemers, begeleiders en assessoren;
- ▶ Kwaliteitscontrole om de procedure up-to-date te houden.

Nood aan een gemeenschappelijk kader

Vooraleer EVC-aanbieders kunnen overgaan tot het uitwerken van de procedure en de bijhorende instrumenten, dienen de standaarden gekend te zijn. Elke fase uit Figuur 1 gebeurt ten opzichte van deze standaarden, die een gemeenschappelijk referentiekader vormen voor alle betrokken partijen. In Vlaanderen is dat **de Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS)** die een raamwerk biedt voor alle erkende kwalificaties die binnen het onderwijs (onderwijskwalificaties) en op de arbeidsmarkt (beroepskwalificaties) behaald kunnen worden. Via de kwalificatiestructuur wordt aangegeven welke competenties nodig zijn voor verdere studies of om verschillende functies en rollen op de arbeidsmarkt en in de bredere samenleving op te nemen.

Het hanteren van een gemeenschappelijk referentiekader is bijzonder belangrijk voor EVC-aanbieders om de **transparantie** van de procedure te verhogen. Het ontbreken van een algemeen aanvaarde standaard brengt de duurzaamheid in het gedrag van trajecten die gebaseerd zijn op een referentiekader dat niet algemeen gedragen is. Bovendien is het een bijzonder intensieve oefening om een standaard te ontwikkelen, wat moeilijk is voor een individuele aanbieder.

Het hanteren van standaarden als uitgangspunt voor een EVC-procedure biedt evenwel geen garantie op een uniforme manier van meten HOE men tot die standaard komt. Aan éénzelfde standaard kunnen verschillende meetinstrumenten gekoppeld zijn. Bovendien moeten die instrumenten wijzingen in de standaard kunnen opvangen, wat een zekere **dynamiek** binnen het systeem vraagt om voldoende dicht bij het werkveld te kunnen blijven. Vertrekkend van bepaalde standaarden, zal elk traject in de praktijk een zekere mate van maatwerk vragen om relevant te zijn in de respectievelijke context.

Uitwerken, testen en valideren van de procedure

Het ontwikkelen van de EVC-procedure en de testmethoden die er deel van uitmaken, staat centraal in de voorbereidingsfase. EVC-proeven zijn typisch gericht op het zichtbaar maken van een combinatie van competenties om op een zo efficiënt mogelijke manier na te gaan of deelnemers de verworven competenties kunnen aantonen. Het is de gehanteerde standaard die aangeeft welke competenties via de proeven zullen worden beoordeeld. De EVC-verstrekker dient voor elk van deze competenties zorgvuldig aan te geven hoe ze zullen worden beoordeeld. Dat kan overeenstemmen met wat een cursist moet kunnen om te slagen voor een opleiding, maar er kan ook een **toetsmatrix** worden opgesteld. Dergelijke matrix geeft bijvoorbeeld voor alle competenties aan of ze worden getest via één of meer theoretische testen, één of meer praktische testen of een combinatie van beiden. Zo wordt er bijvoorbeeld vaak op toegezien dat elke competentie twee keer uitgelokt wordt zodat deelnemers twee kansen hebben om de verworven competentie te tonen. Bij het opmaken van een toetsmatrix mag de haalbaarheid echter niet uit het oog verloren worden om de ontwikkelde testmethode effectief toe te passen in de praktijk. Voor arbeidsmarktgerichte EVC-trajecten zijn bijvoorbeeld vooral praktijktesten belangrijk en is een link met sectorale certificering vaak gewenst.

Het ontwikkelen van een **draaiboek**, wat efficiënt kan gebeuren als daar binnen de organisatie een stramien voor is, maakt de EVC-procedure en de te maken keuzes meer expliciet:

- ▶ Wie moet wat wanneer doen?
- ▶ Welke experts moeten worden gecontacteerd?
- ▶ Wat moet er ontwikkeld worden?
- ▶ Welke succescriteria worden gehanteerd? Hoe worden die zichtbaar gemaakt en gemeten?

De uitgewerkte procedure wordt pas **na een testfase gevalideerd** en in de praktijk toegepast. Indien dit via een peer review gebeurt, is het belangrijk dat de peers niet alleen vertrouwd zijn met de methodiek, maar ook met het beroep.

Ontwikkelen van EVC-expertise

EVC-trajecten zijn zeer specifiek en wijken af van reguliere opleidingstrajecten. De personen die instaan voor de ontwikkeling van een EVC-traject moeten daarom **inzicht** verwerven in de EVC-materie. Ze dienen algemene literatuur over EVC door te nemen en zich vertrouwd te maken met de concrete organisatie. Een cruciaal aspect in de ontwikkelfase is de **opleiding** van assessoren en procesbegeleiders.

- ▶ Assessoren moeten in staat zijn om testen uit te voeren en te beoordelen in een EVC-context. Aangezien de deelnemers geen regulier opleidingstraject doorlopen hebben, moeten ze vanuit een ander perspectief beoordeeld worden, weliswaar volgens dezelfde standaard. Om te kunnen oordelen of de verworven competenties daadwerkelijk aanwezig zijn, is het belangrijk dat assessoren niet alleen pedagogisch onderlegd zijn, maar ook voldoende voeling hebben met het werkveld. Dergelijke assessoren zijn moeilijk te vinden.
- ▶ Net als de assessoren moeten de begeleiders inzicht hebben in de verschillende testinstrumenten en de bijhorende beoordelingsmethoden. Hun rol gaat echter veel verder aangezien zij doorheen de procedure het centrale aanspreekpunt en klankbord zijn voor de deelnemer. Zij hebben m.a.w. een ander profiel dan de assessoren, wat meteen ook aangeeft waarom niet elke docent automatisch als assessor kan worden ingezet. Afhankelijk van de behoeften van de deelnemer kan de begeleiding eerder beperkt of zeer intensief zijn. Begeleiders kennen naast de EVC-procedure ook de opleidingen waartoe ze kunnen leiden en de standaarden waaraan de competenties worden afgetoetst.

Wanneer het aantal opgestarte EVC-trajecten beperkt is, is het zeer moeilijk om assessoren ervaring te laten opbouwen. Specifieke opleiding is daarom aangewezen om hen vertrouwd te maken met uiteenlopende situaties. Externe opleidingen worden doorgaans ervaren als ofwel te duur, ofwel te weinig gevorderd, gegeven de professionele ervaring van de assessoren en begeleiders, en de specifieke context van de EVC-procedures waarin zij actief zijn. Opleidingen worden daarom soms aangeboden door de EVC-aanbieders zelf. Daarbij komen verschillende aspecten aan bod:

- ▶ Algemene informatie over wat EVC precies is, over interviewtechnieken, het geven van feedback en over de verschillende stappen in het proces, zodat ook begeleiders weten wat er zal gebeuren.
- ▶ Voor beoordelaars wordt ook dieper ingegaan op specifieke assessmenttechnieken, beoordelingsmethoden en instructies om te komen tot een eindbeoordeling.

Het delen van ervaringen, werken met casussen en bijwonen van een aantal assessments als 'derde' worden algemeen als goede praktijken aangehaald om de opleiding zo **praktijkgericht** mogelijk te maken.

Ontwikkelen van documentatiemateriaal

Samen met de EVC-procedure wordt ook het nodige documentatiemateriaal ontwikkeld voor deelnemers, assessoren en begeleiders.

- ▶ Voor deelnemers gaat het doorgaans om handleidingen en richtlijnen m.b.t. de stappen in de procedure zodat zij over voldoende informatie beschikken om zich voor te bereiden en de gevraagde inspanningen te leveren.
- ▶ Assessoren hebben vooral nood aan duiding bij de rol die ze opnemen tijdens het assessment, gaande van de voorbereiding van de test, het aftoetsen aan de standaard, tot het invullen van beoordelingsdocumenten.
- ▶ Voor begeleiders is het belangrijk om een accuraat beeld te hebben van de volledige procedure. Zij dienen immers over voldoende informatie te beschikken om deelnemers doorheen de procedure te kunnen begeleiden en adviseren naar de toekomst toe.

Kwaliteitscontrole

Hoewel een groot deel van de ontwikkelkost éénmalig is, moeten de procedure en de instrumenten voldoende flexibel zijn om in te spelen op veranderingen in de standaard of in de verwachtingen vanuit het werkveld, en op feedback van deelnemers. Feedback uit het werkveld speelt ook mee, er is een continue feedbackloop. Commentaar vanuit de sector en van experts ter zake signaleert wanneer de kwaliteit onvoldoende zou zijn en updates vereist zijn. Bovendien moet ook testmateriaal regelmatig worden geactualiseerd zodat de proeven relevant blijven en de inhoud niet publiek circuleert onder de potentiële deelnemers. EVC-aanbieders calculeren daarom een constante ontwikkelkost in. Om de drie tot vijf jaar zou er een grondige evaluatie moeten plaatsvinden om de nodige aanpassingen te identificeren en te implementeren.

3.2 Toeleiding

De toeleidingsfase omvat alle acties die gaan van het informeren van potentiële deelnemers over het ontwikkelde EVC-traject tot en met hun registratie. Hoewel de interviews leerden dat heel wat informerende gesprekken plaatsvinden in deze fase van de EVC-procedure, werd tijdens de workshop benadrukt dat de focus moet liggen op wat de kandidaat nodig heeft, nl. algemene informatie en informatie op maat van de persoonlijke situatie. Dit impliceert de volgende processtappen in de toeleidingsfase:

- ▶ Werven van (potentiële) deelnemers;
- ▶ Algemeen onthaal;
- ▶ Registreren.

Werven van (potentiële) deelnemers

EVC-aanbieders kunnen verschillende acties ondernemen om de ontwikkelde trajecten onder de aandacht te brengen van potentiële kandidaten. De gehanteerde communicatiestrategie varieert van vrij passief tot zeer actief. De actieve promotie van EVC is bij de meeste aanbieders evenwel beperkt; het ontbreekt hen doorgaans aan middelen en mankracht om een grote toestroom van deelnemers aan te kunnen. Verschillende aanbieders houden het aantal aanvragen onder controle omdat er veel werk bij komt kijken dat niet vergoed wordt en ingepland moet worden naast (bovenop) de reguliere activiteiten. Bovendien komen personen die geïnteresseerd zijn in een opleidingstraject sowieso bij de aanbieder terecht als ze zich willen inschrijven voor dat traject. Dat contact wordt dan aangegrepen om potentiële EVC-deelnemers op die manier rechtstreeks te informeren over de mogelijkheden van EVC. Dat kan tijdens het onthaalgesprek (cf. infra), maar deelnemers die geïnteresseerd zijn in een verkort opleidingstraject, informeren zich ook vaak via de **website** van de EVC-aanbieder. Voor dit communicatiekanaal beperken de inspanningen zich tot het ontwikkelen en up-to-date houden van de inhoud.

Daarnaast kunnen EVC-aanbieders actief promotie voeren door de mogelijkheden op het vlak van EVC ter sprake te brengen tijdens een generiek **infomoment**, zoals een jobbeurs, waarmee men geïnteresseerde werknemers en werkzoekenden kan bereiken. Ook op het niveau van de organisatie kan een infosessie georganiseerd worden, specifiek over EVC of geïntegreerd in de algemene voorstelling van de organisatie en de dienstverlening. Dit maakt potentiële deelnemers op een efficiënte manier bewust van het bestaan van EVC en biedt hen de nodige informatie om zich – indien gewenst – verder te informeren.

Potentiële deelnemers kunnen op een meer directe manier gecontacteerd worden via een gerichte **mailing**. Een cruciale voorwaarde is het kunnen identificeren van relevante kandidaten. Deze aanpak werd reeds door de VDAB gehanteerd om het Ervaringsbewijs te promoten. Personen die zich inschreven in Mijn Loopbaan en daarbij aanduiden ervaring te hebben in één van de beroepen die in aanmerking komen voor het Ervaringsbewijs, kregen een automatische melding over het EVC-traject. De mailing, die elke 6 maanden gebeurde, creëerde een tijdelijk hogere instroom in de testcentra, wat het potentieel van actieve promotie illustreert.

Toch is het voeren van actieve promotie geen garantie voor een hoge instroom. Verschillende EVC-aanbieders reikten voorbeelden aan van trajecten die in nauwe samenwerking met de sector werden ontwikkeld en gepromoot, maar toch niet van de grond kwamen door een gebrek aan geïnteresseerde deelnemers. De ervaren moeilijkheid om deelnemers te rekruteren, leert EVC-aanbieders voldoende lang stil te staan bij het potentieel van EVC-trajecten vooraleer ze worden ontwikkeld. Er is met andere woorden onmiskenbaar een feedbackloop naar de ontwikkelfase voor toekomstige trajecten.

Algemeen onthaal

Een eerste generiek infomoment vindt plaats wanneer de potentiële deelnemer zich voor het eerst aanmeldt bij de EVC-aanbieder. Dit gebeurt doorgaans bij het centraal aanmeldpunt (zoals het secretariaat) van de organisatie. Tijdens het onthaal wordt **generieke informatie** verstrekt over het traject waarin de persoon geïnteresseerd is en de werking van de organisatie. Dan wordt ook toegelicht wat EVC behelst en welke procedure binnen de organisatie van kracht is zodat men een eerste concreet beeld krijgt van hoe het eraan toe zou kunnen gaan (weliswaar in algemene termen). Deze basisinformatie kan individueel of collectief verstrekt worden; veel EVC-aanbieders lieten optekenen dat een collectieve aanpak voor algemene informatieverstrekking haalbaar en zelfs wenselijk is om tijdswinst te realiseren. Kandidaten hebben de informatie nodig om te kunnen beslissen of ze al dan niet geïnteresseerd zijn om een EVC-procedure te starten.

- ▶ Bij opleidingsverstrekkers komt de vraag naar EVC doorgaans aan bod wanneer het opleidingstraject wordt doorlopen en de mogelijkheid tot studieduurverkortung wordt besproken. Als potentiële deelnemers niet vertrouwd zijn met de mogelijkheid om in een EVC-traject te stappen, worden ze daar in deze fase attent op gemaakt. In onderwijsinstellingen is er vaak een link met de EVK-procedure; de mogelijkheden van EVC worden verkend wanneer reeds competenties verworven zijn, maar EVK niet mogelijk is. Een behaald EVC-certificaat dient vervolgens ook via de EVK-procedure omgezet te worden tot formele vrijstelling.
- ▶ Bij arbeidsmarktgerichte trajecten kunnen potentiële deelnemers EVC-aanbieders contacteren met de specifieke vraag om een EVC-procedure te doorlopen, maar het is even goed mogelijk dat ze niet vertrouwd zijn met EVC en erop attent gemaakt naar aanleiding van een andere opleidings- of begeleidingsvraag aan de EVC-aanbieder.

Bij opleidingsverstrekkers worden (zo goed als) geen EVC-procedures aangeboden die leiden tot de volledige vrijstelling van een opleiding. De ervaring van opleidingsverstrekkers leert dan ook dat het doorlopen van een EVC-procedure doorgaans uitmondt in deelname aan opleiding bij dezelfde instelling. De onderlinge verschillen tussen aangeboden opleidingen zorgen er ook voor dat maatwerk van bij de start nodig is.

Registreren

De toeleidingsfase eindigt wanneer de deelnemer zich inschrijft voor de procedure. Daarbij is het belangrijk om rekening te houden met mogelijke drop-out:

- ▶ Sommigen haken af na het gesprek omdat ze niet langer geïnteresseerd zijn, omdat ze willen wachten tot ze weer meer verlof hebben het volgende jaar, omdat ze een nieuwe job hebben, etc.
- ▶ Niet alle ingeschreven deelnemers gaan ook effectief naar het assessment.

3.3 Begeleiding

De begeleiding van deelnemers loopt doorheen het volledige traject. Ze start met ondersteuning bij het identificeren van competenties en loopt door tot de deelnemer weet waar hij of zij staat na feedback te hebben gekregen over het assessment. Als centraal aanspreekpunt voor de deelnemer, is de begeleider een belangrijk klankbord, maar terzelfdertijd ook de procesbewaker die motiveert en advies verleent over de voortgang van het traject. Dat maakt begeleiding een bijzonder intensief aspect van EVC, ook al verschilt de intensiteit van begeleiding sterk tussen deelnemers. Sommige deelnemers zijn immers zeer zelfredzaam, terwijl anderen net meer zorgbehoeften vertonen. De begeleiding vergt meestal een grotere investering naarmate het kwalificatieniveau daalt. Desondanks zijn er algemeen vijf begeleidingstaken die in de meeste procedures aan bod komen:

- ▶ Helpen denken in termen van competenties;
- ▶ Ondersteuning bij de opmaak van het portfolio als screeningsinstrument;
- ▶ Advies bij het bepalen van het aangewezen traject;
- ▶ Begeleiding in de aanloop naar het assessment;
- ▶ Terugkoppeling na het assessment.

Helpen denken in termen van competenties

Om het potentieel van EVC te kunnen inschatten, moeten de deelnemers in staat zijn om de competenties te **identificeren** die ze reeds verworven hebben en die relevant zijn voor het beoogde EVC-traject. Dit vergt een zeker abstract denkvermogen, waarbij verschillende deelnemers begeleiding nodig hebben. Via de aangeboden begeleiding wordt het concept 'competentie' concreter gemaakt en worden ook specifieke competenties geconcretiseerd. Bij de VDAB gebeurt dat bijvoorbeeld via beeldfragmenten die online beschikbaar zijn en ook in pedagogische contexten gebruikt worden.

Tijdens begeleidingsmomenten wordt soms ook de gehanteerde **standaard overlopen** om duidelijk te maken waar de lat ligt om de verworven competenties te documenteren. Dit maakt verwachtingen meer tastbaar voor de deelnemers. Op die manier kunnen zij ook zelf beter inschatten hoe ver ze staan op het vlak van competenties. Het laat hen bovendien toe om meer toelichting te vragen over de stappen in het traject die zouden doorlopen worden om de verworven competenties aan te tonen.

Ondersteuning bij de opmaak van het portfolio als screeningsinstrument

In sommige trajecten wordt gebruik gemaakt van een portfolio als tool voor de initiële screening van deelnemers (in plaats van instrument voor de beoordeling van competenties tijdens het feitelijke assessment). In dit geval worden de aangeleverde **bewijsstukken** gebruikt om de slaagkansen van de deelnemers in te schatten voor het beoogde EVC-traject. De ervaring van verschillende EVC-aanbieders leert evenwel dat veel deelnemers te weinig zelfredzaam zijn om een portfolio samen te stellen. Het vraagt veel begeleiding als de deelnemer hierbij ondersteuning nodig heeft. De begeleider kan feedback geven over de kwaliteit van de bewijsstukken en tonen waar er nog gaten zijn (het portfolio maakt hier immers geen deel uit van het assessment). Daarnaast kan de begeleider de deelnemers ook ondersteunen bij hun **reflectie over de bewijsstukken**. Het volstaat immers niet voor de deelnemers om attesten, documenten, referenties, etc. te verzamelen om relevante competenties te documenteren, ze moeten ook kunnen aangeven waarom precies die bewijsstukken werden opgenomen in het portfolio, daarmee de link leggend met de respectievelijke competenties, wat geen evidente oefening is.

Advies bij het bepalen van het aangewezen traject

Op basis van het intakegesprek - eventueel aangevuld met een afgewerkt portfolio – kan de deelnemer samen met de begeleider bekijken voor welk traject hij of zij in aanmerking komt. Het helpt werkpunten te identificeren en de **slaagkans** in te schatten. Op die manier leidt de begeleiding tot een eerste advies ter voorbereiding van het assessment. Om te komen tot een finaal, gefundeerd advies over het al dan niet zinvol zijn van EVC voor de deelnemers, is echter bijkomende informatie nodig over de **persoonlijke aspiraties**: het volstaat niet te weten welke richting men kan uitgaan, maar ook welke richting men wil uitgaan.

Eenmaal deelnemers zich bewust zijn van de verworven competenties, kunnen zij immers ook reflecteren over hoe ze die competenties willen inzetten. Begeleiders kunnen daar een belangrijke rol bij spelen. Het is voor hen als buitenstaanders vaak eenvoudiger om **opportuniteiten** te zien. Ook de persoonlijke situatie speelt een belangrijke rol; zij bepaalt immers welke investering men bereid is te doen in termen van tijd en geld. De huidige arbeidsmarktsituatie wordt ook mee in rekening genomen. Via al deze informatie kan de begeleider advies geven over het aangewezen traject. In een volgende stap kan hij of zij ook ondersteuning bieden bij het invullen van de aanvraag, wat inzicht vergt in de verworven competenties die relevant zijn binnen een specifiek EVC-traject.

Begeleiding in de aanloop naar het assessment

Men is het er algemeen over eens dat begeleiding los staat van het assessment. Dat neemt echter niet weg dat de begeleider vooraf toelichting kan geven over de af te leggen proeven. De **concrete verwachtingen** kunnen bijvoorbeeld **verduidelijkt** worden aan de hand van voorbeeldoefeningen. Dit kan ook gerealiseerd worden door basismateriaal voor het assessment mee te geven en te overlopen, zoals de handleiding voor de proeven of het format van een portfolio als dat als assessmenttool wordt ingezet i.p.v. als screeningsinstrument. Dit verlaagt de drempel om deel te nemen aan de proeven en kan de kans op slagen verhogen. Vanuit dat opzicht voorzien sommige trajecten ook begeleiding voor de deelnemers doorheen het assessment, bijvoorbeeld bij de introductie of bij wijze van ondersteuning om naar de volgende stap te gaan.

Terugkoppeling na assessment (als onderdeel van de nazorg)

Na het assessment is het vaak aan de begeleider om de beoordeling te communiceren en de deelnemer **feedback** te geven (indien dit niet schriftelijk of via de assessoren gebeurt). Door zelf niet betrokken te zijn bij het assessment, kan dit op een objectieve manier gebeuren en is er geen discussie mogelijk over de beoordeling. Alle EVC-aanbieders vinden bovendien het belangrijk om met de deelnemers toe te werken naar een positief resultaat, zeker voor deelnemers die eerder negatieve ervaringen hadden in het formele opleidingscircuit. De begeleiding kan actief bijdragen aan de verdere **ontwikkeling** van de deelnemer, zowel bij een positieve als bij een negatieve beoordeling.

- ▶ Bij een positieve beoordeling kunnen eventuele werkpunten worden meegegeven en kunnen de deelnemers attent gemaakt worden op opportuniteiten die gepaard gaan met de gecertificeerde competenties, bijvoorbeeld m.b.t. het verdere curriculum.
- ▶ Bij een negatieve beoordeling kan worden aangegeven waarop de deelnemer verder moet inzetten om de nodige competenties alsnog te verwerven. De negatieve beoordeling mag geen veroordeling zijn, maar een opstap voor verdere ontwikkeling. Zo kan het EVC-traject beschouwd worden als de eerste screening aan de start van een opleidingstraject (waar sta ik al?). De begeleider kan aangeven waar extra ondersteuning nodig is en eventueel ook doorverwijzen naar relevante dienstverleners.

Daarnaast kan de begeleiding ook ingezet worden als **klankbord** van de deelnemers met betrekking tot het doorlopen traject. De begeleider wordt dan beschouwd als een noodzakelijke link tussen de cursist en het hoger organisatieniveau, bijvoorbeeld om feedback van de kandidaat door te geven.

3.4 Assessment

EVC-aanbieders kunnen verschillende instrumenten gebruiken om competenties af te toetsen aan de gehanteerde standaard. Uit de interviews bleek dat de meeste assessmentmethoden bestaan uit een combinatie van vier instrumenten, nl. portfolio-analyse, competentiegericht interview, praktische proef en schriftelijke proef. Elk van deze instrumenten vergt specifieke acties, die deels overeenstemmen, vooral wanneer het over de coördinatie en voorbereiding gaat. We overlopen de volgende drie centrale processtappen:

- ▶ Voorbereiding;
- ▶ Testen van competenties;
- ▶ Globale beoordeling.

Voorbereiding

Een aantal voorbereidende acties zijn voor elk assessment vereist ongeacht de aard van de af te leggen proeven. In eerste instantie komt er heel wat coördinatie kijken bij het identificeren en contacteren van **assessoren**. De coördinatielast blijkt vaak intenser te zijn bij externe assessoren, bijvoorbeeld omdat zij moeilijker bereikbaar zijn of overbevraagd zijn. Als ze zich bereid verklaren om een assessorrol op te nemen, wordt hen de nodige informatie en documentatie bezorgd, die ze voorafgaand aan het assessment doornemen. Ook het vinden van een datum voor het assessment is vaak een uitdagende oefening, niet alleen door de agenda's van de assessoren, maar ook door de beschikbaarheid van de deelnemer. Voor werkende deelnemers is het bijvoorbeeld niet altijd evident om verlof te nemen zodat het assessment kan worden ingepland. De aard van de proeven kan er bovendien voor zorgen dat het nodig is om ook surveillantie te voorzien; dat is bijvoorbeeld het geval bij schriftelijke proeven.

Daarnaast zijn er ook heel wat praktische zaken die moeten geregeld worden. Dit start al met het vinden van een geschikte **locatie**, intern of bij een externe partner, rekening houdend met de bijhorende verplaatsing voor de deelnemer (en in mindere mate de assessoren). De meeste EVC-aanbieders hechten veel belang aan klantvriendelijkheid en willen de procedure zo laagdrempelig mogelijk houden. Bovendien moet de nodige infrastructuur aanwezig zijn. In sommige gevallen moet de testsetting ter plaatse worden opgebouwd of moeten voertuigen of machines ter plaatse gebracht worden, wat ook heel wat tijd en coördinatie vraagt. Een bijkomende uitdaging bij opleidingsverstrekkers is de bezetting van infrastructuur door het dagonderwijs, wat het aantal beschikbare tijdslots aanzienlijk beperkt. Een gelijkaardig probleem stelt zich voor assessment in authentieke werkcontext, waar men het personeel en de infrastructuur slechts voor een beperkte periode kan missen om rendabel te zijn, temeer daar er geen garantie is op een succesvol assessment. Het voorzien van infrastructuur, catering, etc. vergt bijgevolg ook inspanningen van de algemene coördinator.

Voorafgaand aan het assessment vindt meestal **overleg** plaats tussen de assessoren, wat nog een tweede lokaal vergt. Dat geeft de assessoren de kans om onderling af te stemmen over de ontvangen documentatie, de richtlijnen voor het assessment en de onderlinge rolverdeling. Op die manier zitten ze van bij de start op dezelfde golflengte. Na het overleg kan tijd worden voorzien voor het geven **instructies** aan de kandidaten, over het verloop van het assessment en de inhoud van de af te leggen proeven. De intensiteit van het onthaal en de toelichting bij het assessment varieert sterk tussen kandidaten en types testen.

Testen van competenties

Hoewel niet alle EVC-aanbieders even sterk geloven in de waarde van het portfolio als assessment², is het algemeen aanvoelen dat men voor het documenteren van competenties al heel ver komt met een goed **portfolio**. Het portfolio wordt dan gebruik als beoordelingsinstrument dat mee bepaalt of de geïdentificeerde competenties effectief verworven zijn. In tegenstelling tot bij het gebruik van het portfolio als screeningsinstrument, is het bij het assessment cruciaal dat de deelnemer zelf kan inschatten welke bewijsstukken moeten opgenomen worden in het portfolio om de competenties te documenteren en dat hij of zij ze zelfstandig kan verzamelen. Bij wijze van ondersteuning wordt hen daarom meestal een handleiding aangereikt zodat ze kunnen inschatten wat er precies verwacht wordt.

Meestal beroepen deelnemers zich op hun professionele ervaring, die ze bewijzen via functieomschrijvingen, evaluaties (bevestigd taken en competenties), functioneringsbewijzen voor de professionele context en

² Vooral in werkcontext is er een voorkeur voor praktijkproeven.

arbeidscontracten die kunnen worden aangevuld met een begeleidende brief van de werkgever met een overzicht van de uitgevoerde taken. De bewijsstukken betreffen ook vaak attesten van non-formele of informele opleidingen. Het is daarbij aan de deelnemer om te reflecteren over de documenten en attesten, en het portfolio in te dienen. Vooral de reflectie over de bewijsstukken blijkt een bijzonder intensieve oefening omdat het voor de meeste deelnemers niet evident is om een document of attest te linken aan één of meer competenties die moeten worden gedocumenteerd tijdens het EVC-traject.

Hoewel het portfolio meestal wel een reëel beeld geeft, wordt vaak complementair gewerkt met een **competentiegericht interview**. Ook procedures waarin geen gebruik gemaakt wordt van een portfolio, voorzien traditioneel een diepgaand interview om naar de competenties te peilen. Via een gesprek krijgen deelnemers de kans om meer duiding te geven over de verworven competenties en, indien een portfolio werd ingediend, over de bewijsstukken. De interviewsetting laat assessoren toe om dieper in te gaan op de aangereikte informatie. Eventuele 'gaten' in het portfolio kunnen via het interview bovendien verder gedocumenteerd worden. Uit het interview blijkt ook snel of deelnemers het portfolio zelf samengesteld hebben en weten waarover ze het hebben. De meeste aanbieders beschouwen het daarom als noodzakelijke aanvulling bij het portfolio.

In sommige trajecten volstaat de combinatie 'portfolio – competentiegericht interview' om verworven competenties te documenteren en te beoordelen. Als er na het interview geen twijfel meer bestaat over het al dan niet beheersen van de competenties, wordt de beslissing genomen om over te gaan tot het certificeren. In het geval van twijfel, wordt overgegaan tot bijkomende schriftelijke of praktische proeven. Op die manier tracht men het aantal proeven tot een minimum te beperken omwille van hun arbeidsintensief karakter. Andere trajecten voorzien per definitie één of meer proeven om de competenties te kunnen observeren.

- **Praktische proeven** kunnen plaatsvinden in een authentieke of een gesimuleerde setting. Ze kunnen gebruikt worden om technische vaardigheden te testen, zoals het werken met bepaalde infrastructuur in een professionele omgeving. Daar waar een gesimuleerde setting volledige controle over de testsituatie toelaat, bevat een authentieke setting meer oncontroleerbare factoren. In een buitenschoolse kinderopvang is het bijvoorbeeld niet te controleren dat bepaalde problemen zich voordoen (ongelukjes tijdens het spelen, klachten van ouders, etc.) en dat de kandidaat dus toont hoe hij/zij deze aanpakt. Hoewel de setting meer representatief is, vergt het ook veel meer organisatiewerk om de test in te plannen zonder de reguliere werking te verstoren.

Voor het testen van interpersoonlijke vaardigheden, wordt vaak beroep gedaan op een rollenspel. Ook dat kan zowel in een authentieke als een gesimuleerde setting doorgaan. Meestal wordt beroep gedaan op een rollenspel wanneer het niet mogelijk is om de competenties in een technische proef te integreren. Een rollenspel wordt bijvoorbeeld gebruikt om na te gaan of deelnemers kunnen omgaan met klachten.

Om de praktische proef vlot te laten verlopen en de competentie zo zuiver mogelijk te kunnen observeren, krijgen de deelnemers voorafgaand aan de proef meestal een korte periode om de setting te leren kennen. Zo kunnen zij achterhalen waar alles zich bevindt en kunnen ze wennen aan de machine (die bijvoorbeeld gevoeliger kan zijn dan de machine waarmee men gewend is te werken). Het voorkomt ook tijdverlies en inefficiëntie tijdens het testen.

- Voor het testen van techniek en theorie rond veiligheid etc. worden meestal **schriftelijke testen** georganiseerd. Op dat vlak biedt elektronisch testen veel mogelijkheden, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de EVC-werking van SYNTRA-Vlaanderen. Het laat toe om een grote groep deelnemers parallel te testen en onmiddellijk na afloop het resultaat zichtbaar te maken. Een bijkomend voordeel is dat de voorspellingskracht van de testen nauwkeuriger gemonitord kan worden, zeker aangezien cursisten zonder voorgeschiedenis een gelijkaardige test hebben om naar de volgende module te kunnen gaan. Zo vormen zij een controlegroep om na te gaan of via EVC de juiste mensen worden vrijgesteld. Door het traject zorgvuldig te analyseren, wordt de voorspellingskracht in kaart gebracht én kan men weinig voorspellende proeven waar nodig aanpassen.

Elke proef wordt afzonderlijk beoordeeld, meestal door minstens 2 assessoren om de kwaliteit van de beoordeling te verhogen. Aangezien de assessoren geen begeleidende rol opnemen, kunnen zij de deelnemer enkel in de testsetting beoordelen, los van een opleidingstraject of de werkcontext. Dat maakt een beoordeling in het kader van EVC bijzonder specifiek. Vooraf ontwikkelde beoordelingsformulieren kunnen assessoren tijdens het beoordelingsproces ondersteunen. Elke proef wordt afzonderlijk beoordeeld; de resultaten worden neergeschreven samen met inhoudelijke informatie ter voorbereiding van feedback naar de deelnemers toe.

Globale beoordeling

Na afloop van het assessment moeten de assessoren hun beoordelingen voor elke proef samenbrengen om tot een globaal eindoordeel te komen. Die oefening gaat vaak verder dan het samentellen van de afzonderlijke beoordelingen; het breder geheel moet mee in rekening genomen worden om te kunnen beslissen of de door de

deelnemers verworven competenties daadwerkelijk gecertificeerd worden. Na het assessment wordt daarom een overlegmoment voorzien voor de assessoren zodat ze hun individuele beoordelingen naast elkaar kunnen leggen en kunnen **delibereren** om tot een consensus te komen. Wanneer het finale resultaat bekend is, wordt meestal een verslag opgemaakt om de beslissing te motiveren. Daarnaast is er vaak een **eerste terugkoppeling** van het resultaat naar de deelnemer toe (zonder diepere inhoudelijke duiding) zodat die weet welke competenties zullen worden gecertificeerd. Ook de begeleider wordt geïnformeerd over de genomen beslissing en de onderliggende motivering om in de nazorgfase uitgebreide feedback mee te geven als input voor het aangewezen vervolgtraject. In sommige procedures wordt de globale beoordeling louter schriftelijk meegedeeld aan de deelnemer.

3.5 Nazorg

Tijdens de interviews en de workshop werd duidelijk dat er weinig discussie was over de processtappen in de 'nazorgfase', die alle processtappen omvat die nog plaatsvinden na de globale evaluatie. De EVC-aanbieders zijn het eens over het belang van constructieve feedback na het assessment als input voor een vervolgtraject op maat. De administratieve afhandeling, met de uitreiking van het certificaat als sluitstuk, is normaliter de laatste processtap van bestaande EVC-procedures. Hoewel beroepsprocedures meestal beschikbaar zijn, blijken ze eerder uitzonderlijk te worden toegepast. Dat neemt echter niet weg dat ze erg intensief kunnen zijn als deelnemers voet bij stuk houden, waardoor ze alsnog moeten meegenomen worden in de kosten-batenanalyse. De nazorgfase omvat daarom de volgende processtappen:

- ▶ Feedback als input voor traject op maat;
- ▶ Administratief afhandelen van de procedure;
- ▶ Beroepsprocedure.

Feedback als input voor traject op maat

Na het assessment – en eventueel de kennisname van het resultaat – wordt dieper ingegaan op de beoordeling om het verdere traject van de deelnemers te kunnen bepalen. Als de terugkoppeling naar de deelnemer niet via de assessoren gebeurt, wordt dit traditioneel door de begeleider opgenomen om discussie met de assessoren te vermijden (cf. paragraaf 3.3 die ingaat op de rol van de begeleider). De verstrekte **feedback** wordt gebruikt om vooruit te kijken en de impact van het resultaat voor de deelnemer te evalueren. Voor geslaagden komt het er vooral op aan om de **leerpunten** uit het assessment mee te nemen in de daaropvolgende acties, zowel op het vlak van opleiding als in de werkcontext. De **motivatie van de scores** levert daar waardevolle input voor, die met behulp van de begeleider op een correcte manier wordt geduid. Ook voor niet-geslaagden is de motivatie van de scores erg belangrijk; niet alleen om de beslissing van de assessoren te begrijpen, maar ook om eruit te leren en het als positieve input te beschouwen voor een **vervolgtraject**. Wanneer het EVC-traject leert dat zij zich willen heroriënteren, kunnen zij bijvoorbeeld doorverwezen worden naar loopbaanbegeleiding, om hun opties zorgvuldig af te wegen en te beslissen welke werkpunten ze willen aanpakken en op welke manier ze hun competenties willen afwegen. Dit ontwikkelaspect wordt algemeen erg belangrijk bevonden in de EVC-procedure.

Administratief afhandelen

Elk EVC-traject eindigt met een aantal administratieve taken. In eerste instantie is er de uitreiking van het **certificaat**. Opleidingsverstrekkers staan daar zelf voor in, terwijl andere EVC-aanbieders het moeten aanvragen bij de bevoegde instantie. In deze processtap worden ook de nodige handtekeningen op het certificaat gezet vooraleer het aan de geslaagde deelnemer wordt overgemaakt. Daarnaast kunnen **bijkomende documenten** worden aangemaakt voor de deelnemer. Werkzoekenden kunnen bijvoorbeeld een attest vragen voor de vergoeding van de gemaakte verplaatsingskosten, terwijl werkenden een attest kunnen vragen voor betaald educatief verlof. Indien de deelnemers een dossier hebben bij **VDAB**, kan de informatie m.b.t. het afgelegde trajecten ook worden toegevoegd via 'Mijn Loopbaan' of 'Mijn Loopbaan voor Partners'.

Beroepsprocedure

Deelnemers kunnen de eindbeoordeling van het assessment betwisten en een beroepsprocedure opstarten indien deze deel uitmaakt van de EVC-procedure. Uit de interviews bleek dat dergelijke procedure doorgaans voorhanden is, maar slechts **uitzonderlijk** in gang gezet worden. De kosten kunnen evenwel oplopen indien iemand blijft procederen (en er ook advocaatskosten komen bij kijken). Deze stap dient daarom opgenomen te worden in de EVC-procedure om een volledig beeld te hebben van de acties die er deel van uitmaken.

Beroepsprocedures vinden plaats op organisatieniveau en verschillen bijgevolg tussen EVC-aanbieders. Toch zijn er sterke gelijkenissen tussen de stappen in de procedure, die kunnen worden herleid tot drie grote blokken:

- ▶ (Informeel) **Bemiddeling**. Als er geschillen zijn, kunnen ze vaak opgelost worden door een gesprek. Deelnemers kunnen daar in eerste instantie voor terecht bij de begeleider, die de motivatie van de beslissing kan toelichten. Voor klachten kunnen zij ook terecht bij de ombudsman/-vrouw die een bemiddelende rol kan spelen. Indien zij zich dan nog niet in de beslissing kunnen vinden, voorzien de meeste procedures de mogelijkheid tot een gesprek met de verantwoordelijke binnen de organisatie, zoals de directeur van een opleidingsverstrekker. Dergelijk gesprek kan meestal schriftelijk, telefonisch of elektronisch worden aangevraagd binnen een beperkt aantal dagen na de bekendmaking van het resultaat. Indien gewenst kan de deelnemer zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon en/of een raadsman.

Het gesprek kan drie resultaten hebben:

- ▷ De deelnemer laat de betwisting vallen;
 - ▷ De betwisting krijgt gehoor en de evaluatieprocedure wordt hernomen. In dit geval wordt het resultaat schriftelijk aan de deelnemer bezorgd via aangetekend schrijven;
 - ▷ De betwisting blijft bestaan en de deelnemer gaat over naar de volgende stap.
- ▶ Als het gesprek geen oplossing biedt voor de betwisting, kan de deelnemer de interne beroepsprocedure in gang zetten door het verzoek aangetekend te versturen binnen een vooraf bepaald aantal dagen na de beslissing. De **interne beroepsprocedure** kan bestaan uit het samenkomen van een beroepscommissie, waarin de deelnemer, de begeleider en de assessoren kunnen gehoord worden. In sommige gevallen wordt een verslag bezorgd aan de verantwoordelijke in de organisatie die dan de uiteindelijke beslissing neemt. De beslissing wordt schriftelijk en aangetekend verstuurd.
 - ▶ Wanneer de interne beroepsmogelijkheden uitgeput zijn en de deelnemer het resultaat wenst te betwisten, kan hij of zij in sommige EVC-procedures overgaan tot een **externe beroepsprocedure**. Daarvoor worden zij vanuit de instelling doorverwezen naar organen zoals het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs en Studietoelagen (AHOVOKS) of de Raad voor betwisting inzake studievoortgangsbepalingen.

4/ Analyse van de kosten

4.1 Gehanteerde aanpak en leeswijzer voor de interpretatie van de cijfers

Vooraleer we ingaan op de kosten voor EVC-aanbieders en deelnemers, beginnen we dit hoofdstuk met een toelichting bij de gehanteerde aanpak. We maken hierbij een zo goed en getrouw mogelijke inschatting van de kosten, uitgedrukt in uren en euro, om elk van de door de aanbieders en deelnemers doorlopen processtappen te kwantificeren. Om deze meting mogelijk te maken, werd er een gedetailleerde meettabel opgemaakt in excel, waarin alle processtappen uit het vorige hoofdstuk in detail van A tot Z werden opgelijst. Dergelijke bottom-up benadering liet toe om voor elke procesfase een geaggregeerde kost te berekenen. Deze aanpak is geïnspireerd op het standaard kosten model (SKM) waarmee de administratieve lasten van regelgeving worden gemeten.

► Het Standaard Kosten Model als inspiratiebron

De methodiek van het SKM was oorspronkelijk bedoeld om alle stappen die burgers, bedrijven en verenigingen moeten doorlopen in het kader van regelgeving op te lijsten alvorens de tijd te meten die aan elk van deze processtappen wordt besteed. Door de tijd voor al deze processtappen op te tellen, krijgt men een inschatting van de administratieve lasten die regelgeving veroorzaakt. In se vermenigvuldigt men een prijsparameter met een hoeveelheidsparemeter op een zo laag mogelijk niveau en telt men al deze bedragen vervolgens op om de administratieve lasten te meten. De gedetailleerde opsplitsing van de processtappen zorgt er enerzijds voor dat alle betrokkenen een uniform begrip hebben van wat er met een bepaalde procedure bedoeld wordt en stelt de bevroagde actoren anderzijds ook in staat om op een laag en behapbaar niveau een inschatting te maken van de benodigde tijd om eraan te voldoen.

De inschatting van de tijd om een processtap te doorlopen, het uurtarief van de uitvoerder (inclusief overheadkost) en eventuele out-of-pocketkosten vormen samen de **prijsparematers** in het SKM. Het gaat hierbij niet om de *doorlooptijd*, maar wel om de effectief bestede tijd van alle betrokkenen die input leveren bij een bepaalde processtap. Indien men bijvoorbeeld voor een processtap tijdens een periode van 2 weken drie keer een kwartier besteedt, mag slechts 45 minuten in rekening genomen worden en niet 14 dagen. Om een *uurtarief* te bepalen wordt er in Vlaanderen gewerkt met standaarduurtarieven die een onderscheid kunnen maken naar sector en naar kwalificatieniveau van de uitvoerder (laagste tarief voor een puur uitvoerend profiel, een standaardtarief voor bvb een stafmedewerker en het hoogste tarief op managementniveau). *Out-of-pocketkosten* zijn feitelijke uitgaven los van personeelskosten (loonkosten), die komen kijken bij het naleven van regelgeving. Dit kunnen bijvoorbeeld drukkosten zijn van folders, maar ook verzendingskosten, huurkosten van gebouwen, consultingkosten, verplaatsingskosten, kosten voor de ontwikkeling van software, ... De prijsparameters worden typisch bij de betrokkenen verzameld via online bevroagingen, workshops of tijdens observaties.

Naast de prijsparameter moeten ook **hoeveelheidsparematers** worden verzameld. Deze gegevens worden typisch bij de instantie opgevraagd die de regelgeving heeft opgemaakt of de betrokken administratie die de regelgeving operationaliseert en handhaaft.

► Operationalisering voor kostenbepaling EVC

Op basis van een interviewronde bij een representatieve vertegenwoordiging van de aanbieders (cf. Paragraaf 2.1) en via reeds beschikbare informatie (dankzij literatuuronderzoek), werd er een overzicht ontwikkeld van de verschillende processtappen die chronologisch gevolgd worden bij de uitwerking en operationalisering van EVC-trajecten. Deze aanzet werd vervolgens tijdens een workshop gevalideerd met het oog op de volledigheid en een eenduidige omschrijving van de verschillende processtappen. In een volgende stap werden deze processtappen in een excel-meettabel ingevoerd, die het mogelijk maakt om zowel de prijsparameters als de hoeveelheidsparematers in een gestructureerd overzicht te verzamelen. Dankzij de digitale meettabel zal het later ook eenvoudig zijn om te kijken wat het effect is op het kostenplaatje van EVC-trajecten wanneer één of meer parameters worden aangepast. In die zin kan de excel-meettabel dus ook gebruikt worden als simulatietool.

Een vereenvoudigde versie van de meettabel³ werd vervolgens aan een twintigtal aanbieders bezorgd met de vraag om vóór de workshop, waarop de meettabel collectief zou worden overlopen en besproken, reeds zoveel mogelijk tijdparameters (tijd, uurtarief en out-of-pocketkosten) in te vullen. Het kwam immers voor dat men eerst intern moest overleggen en collega's consulteren om de juiste parameterwaarden te kunnen bepalen van de verschillende processtappen.

Tijdens een goedgevulde **workshop** van 1 dag werden vervolgens alle processtappen één voor één overlopen en werd aan de vertegenwoordigers van de verschillende aanbieders hun beste inschatting gevraagd van de tijd die zowel de aanbieders als de deelnemers nodig hebben om elk van de processtappen te doorlopen. Indien de tijden sterk van elkaar afweken, werd de nodige contextinformatie verzameld om een verklaring te kunnen vinden voor de afwijkende tijden.

Voor elk van de processtappen werd op die manier getracht om een zo goed mogelijke inschatting te maken van een gemiddelde tijd, waarbij er wel een onderscheid gemaakt werd tussen een **pragmatische aanpak** van de processtap en een **geavanceerde aanpak**. Bij een pragmatische aanpak kan men bijvoorbeeld voortbouwen op een reeds bestaande procedure (in het kader van andere testen die bij de aanbieder worden aangeboden, of een bestaand ICT-ondersteund opvolgsysteem dat kan gebruikt worden, ...) waardoor de ontwikkeltijd slechts een fractie bedraagt van deze bij een geavanceerde uitwerking. In dit laatste geval begint men vaak vanaf nul met de ontwikkeling van een EVC-procedure (of is deze erg complex door het meest ideale toetsscenario uit te werken, waarbij de operationele implicaties slechts in mindere mate aan bod komen).

De benodigde **tijd** kon tijdens de workshop relatief goed worden ingeschat in tegenstelling tot de **out-of-pocketkosten**, waarop de deelnemers aan de workshop moeilijk een bedrag konden plakken. Nu is het wel reeds zo dat in het uurtarief een overheadkost verrekend zit (voor ICT-uitrusting, huur gebouwen, ...) waardoor reeds een groot deel van de overheadkosten mee in rekening genomen worden. Het kan echter wel voorkomen dat er in het kader van EVC-trajecten omvangrijke niet-courante uitgaven plaatsvinden (zoals bijvoorbeeld de huur van een theaterzaal bij EVC binnen podiumkunsten, de kost van het opwarmen van bakovens gedurende 2 dagen, de huur van een kraan, ...). Het is echter onbegonnen werk om hier een volledig overzicht van te geven op macroniveau, o.a. ook omdat die infrastructuur niet uitsluitend voor EVC-doeleinden gebruikt wordt. Tijdens de workshop was er consensus dat EVC-trajecten dienen te worden aangeboden door instellingen die ook het reguliere traject aanbieden, aangezien zij reeds beschikken over de nodige expertise en infrastructuur. Zolang het aantal deelnemers te laag is om investeringen in bijkomende machines, testcentra, enz. te verantwoorden, is dergelijk organisatiemodel het meest efficiënte om EVC praktisch te organiseren. Om EVC-gerelateerde investeringen in infrastructuur uitzonderlijk zijn, zullen we dergelijke kosten eerder exemplarisch vermelden zodat er rekening mee gehouden kan worden bij de kostprijsberekening van een individueel traject. Over het uurtarief bestond er weinig discussie. Meestal werd er met het gemiddeld standaardtarief gewerkt binnen de sector 'Onderwijs', maar in specifieke gevallen werd een mix tussen het standaardtarief en een tarief voor een manager gebruikt indien ook hogere of meer ervaren profielen meewerken aan bepaalde processtappen.

De verzameling van de **hoeveelheidsparameters** verliep eerder moeizaam door een gebrek aan monitoringgegevens van het EVC-gebeuren. Doordat er binnen verschillende beleidsdomeinen rond EVC gewerkt wordt en er geen uniform opvolgsysteem is, konden slechts gedeeltelijke hoeveelheidsparameters vergaard worden. Vooral rond de ontwikkeling van EVC-procedures ontbreekt een globaal overzicht van het aantal ontwikkelde trajecten, waardoor we de facto enkel een tijdschatting zullen kunnen maken om de ontwikkelfase één keer te doorlopen. Op zich is dit niet zo'n probleem omdat kosten die in het verleden werden gemaakt toch 'gezonken' zijn. Bovendien lijkt een kostprijsbepaling van de ontwikkeling van EVC-procedures vooral waardevol voor toekomstige begrotingen. Indien de eenheidsprijs bekend is, kan er eenvoudig een kosteninschatting gemaakt worden om een bepaald aantal EVC-trajecten te ontwikkelen. Of indien er een bepaald budget ter beschikking is, kan men uitrekenen hoeveel EVC-trajecten er ontwikkeld kunnen worden.

³ De eerste maal dat betrokken actoren de meettabel voor ogen krijgen, kunnen ze overdonderd zijn van de omvang ervan. Daarom is het aan te raden om een vereenvoudigde versie voor te leggen die reeds maximaal vooraf ingevuld is door actoren uit het veld en die een behapbare hoeveelheid informatie bevraagt. Kolommen van parameters die zij niet moeten verzamelen, worden best weggelaten omdat dit verwarring kan veroorzaken waardoor betrokkenen afhaken.

In wat volgt, zal voor elk van de 5 fases van de EVC-procedure een overzicht gegeven worden van de geschatte gemiddelde kost bij de aanbieders en de deelnemers, en dit voor een pragmatische en een geavanceerde invulling van de EVC-processtappen. Hierbij zal de kost zowel in tijd als in euro worden uitgedrukt. Voor de tijden wordt ook de minimum- en maximumwaarde gerapporteerd om een indicatie te geven van de spreiding van de observaties. Voor de ontwikkelfase kunnen we bij gebrek aan hoeveelheidsparameters (zie eerder) enkel de kost geven om ze éénmalig uit te voeren. Bij de overige fases drukken we de totale kost uit op jaarbasis. Dit blijft evenwel altijd een minimumbedrag vermits we niet bij alle EVC-trajecten beschikken over het aantal gevolgde trajecten op jaarbasis.

Het is belangrijk om de cijfers in de juiste context te benaderen: **de cijfers geven een gemiddeld beeld van de grootteorde van de kosten**. Daarbij zijn er twee zaken die in het achterhoofd gehouden moeten worden:

- ▶ Doorheen het veldwerk lag de focus op certificerende EVC-trajecten. Deze trajecten laten immers toe om alle kosten in kaart te brengen die bij EVC kunnen komen kijken. Trajecten die bijvoorbeeld geen assessmentcomponent hebben, kunnen die geschatte kosten buiten beschouwing laten wanneer ze een beeld trachten te krijgen van de voor hen relevante kosten. De kostenposten in dit hoofdstuk kunnen m.a.w. als een menu worden beschouwd dat voor elk traject de gemiddelde kosten zichtbaar maakt.
- ▶ De cijfers stoelen op observaties en berekende assumpties die via de workshops en literatuur werden verkregen. De betrokken EVC-aanbieders werden zorgvuldig geselecteerd zodat de analyseresultaten herkenbaar zouden zijn voor diverse instellingen (zoals ook blijkt uit het methodologisch hoofdstuk van dit rapport). Naast EVC-aanbieders uit het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs, werden ook testcentra van het ervaringsbewijs bij de analyse betrokken (zowel VDAB, sectorfondsen als private spelers). Verder leverden ook Syntra Vlaanderen, de regionale Syntra en de Vlaamse Trainerschool waardevolle input. De discussies leerden dat de verschillen tussen domeinen beperkt waren, terwijl er uitgesproken verschillen waren tussen trajecten naargelang het type competenties dat men beoogt te erkennen. Deze vaststelling leidde ertoe om inhoudelijk tewerk te gaan (en bijvoorbeeld assessmentscenario's te integreren in de kostenanalyse, cf. paragraaf 4.5), eerder dan eenzelfde discussie per beleidsdomein te voeren. Zelfs binnen domeinen zijn er immers belangrijke verschillen tussen trajecten, wat deze aanpak motiveert.

Beide aspecten beletten echter niet dat de resultaten een correct globaal beeld schetsen van de kosten gerelateerd aan EVC. De schattingen werden immers gevalideerd door alle deelnemers uit de workshops, door een internationaal EVC-expert, en ze werden ook afgetoetst aan de resultaten van gelijkaardige analyseoefeningen om na te gaan of ze zich in dezelfde grootteorde bevinden. Aangezien dat het geval bleek te zijn, kan worden gesteld dat de cijfers op macroniveau voor het eerst een gedetailleerd beeld geven van enerzijds de verschillende kostenposten, en anderzijds de totaalkost gerelateerd aan EVC.

Wanneer de schattingen op het niveau van een individueel EVC-traject wordt bekeken, dienen de cijfers te worden benaderd als gemiddelde waarden: niet elk traject zal dezelfde kostenstructuur hebben, maar op basis van de verzamelde input kan worden verondersteld dat lagere en hogere waarden elkaar uitvlakken om zo tot de gerapporteerde waarde te komen. De cijfers moeten m.a.w. steeds binnen een bredere kosten worden bekeken.

Voor een goed begrip starten we bij de bespreking van elke fase telkens met een overzicht van de gemaakte assumpties om tot de totalen te komen. Dit verhoogt de transparantie van de analyse. Ook deze informatie geeft aan hoe de cijfers geïnterpreteerd moeten worden en waarop ze wel/niet betrekking hebben. Deze cijfers zijn bovendien opgenomen in een elektronische tool die simulaties toelaat door te sleutelen aan de vermelde parameters. Op die manier kan de kostprijs worden berekend op maat van specifieke situaties.

4.2 Fase 1: Ontwikkeling

► Uitgangspunten en gemaakte assumpties

Uurtarief aanbieders: €41,58 (50% uurtarief stafmedewerker €29,3 + 50% uurtarief management €53,9 met als sector 'onderwijs')

Uurtarief deelnemer: €20,78 (dit is het uurtarief voor een burger dat berekend is als de opportuniteitskost voor de Belgische economie van de tijd die burgers besteden aan in dit geval het behalen van een EVC-certificaat. Die opportuniteitskost wordt bepaald als de gemiddelde bijdrage van elke Belg aan het Bruto Binnenlands Product (BBP) van België)

Out-of-pocketkosten: er werd geen rekening gehouden met kosten van speciaal op maat gemaakte software (CRM, elektronische testen, ...) bij gebrek aan specifieke gegevens. Houd er wel rekening mee dat in het uurtarief al een overheadkost vervat zit voor het gebruik van lokalen en bureaus, kosten computergebruik, telefoon, kopijmachine en dergelijke.

Hoeveelheidsparameter: kon niet bepaald worden wegens niet-registratie van deze gegevens. Daarom worden de kosten uitgedrukt om één keer een EVC-traject te ontwikkelen.

Eenheid van uitvoering voor tijdsinschatting: vereiste kost en tijd om 1 EVC-traject te ontwikkelen, behalve bij stap A6, waar de tijd uitgedrukt is per assessor of begeleider.

► Inschatting kosten aanbieders

AANBIEDER		tijd in uren aanbieder						eenheidskost aanbieder		
		eenheid	pragmatisch			geavanceerd			pragmatisch	geavanceerd
ONTWIKKELING			AVG	min	max	AVG	min	max		
A	Ontwikkeling EVC-systeem	mix	186			3722			€ 7.721	€ 154.793
1	Bepaling van de standaard	type traject	23	10	40	347	140	500	€ 970	€ 14.416
2	Opstellen toetsmatrix	type traject	38	10	86	idem			€ 1.594	
3	Ontwikkelen van een draaiboek (EVC-procedure)	type traject	67	26	120	2760			€ 2.800	€ 114.775
4	Testen van procedure	type traject	13	8	18	32	25	40	€ 541	€ 1.317
5	Valideren van de procedure	type traject	12	8	16	189	128	250	€ 499	€ 7.860
6	Ontwikkelen van EVC-expertise (inzicht in testinstrumenten en beoordelingsmethoden, ...)	per persoon	39	25	67	idem			€ 1.640	
7	Ontwikkelen van documentatiemateriaal	type traject	16	11	24	97	60	120	€ 651	€ 4.020
8	Update (kwaliteitscontrole)	type traject	16	10	32	260			€ 665	€ 10.812

De totale ontwikkeltijd van 186u in het geval van een pragmatische aanpak en 3.722u in het geval van een geavanceerde aanpak houdt geen rekening met stap 6 omdat dit afhankelijk is van het (onbekend) aantal assessoren en begeleiders die moeten worden opgeleid. De opleiding van een coördinator, begeleider en assessor vergt respectievelijk 57u, 25u en 26 u en kost respectievelijk €2.795, €1.026 en €1.100.

Het grote aantal uren dat vereist is in stap A1 en in het bijzonder A3 is vooral te wijten aan het grote aantal vergaderingen met een groot aantal betrokkenen dat gehouden wordt om het draaiboek op te stellen, waardoor de ontwikkeltijd snel aandikt. Er wordt van uitgegaan dat de EVC-procedure om de 3 jaar een kwaliteitscontrole en update moet krijgen, al zullen er ook hier verschillen zijn afhankelijk van de evolutie van de kwalificaties die vereist zijn voor een bepaald beroep.

Zoals eerder vermeld, drukken we de totale ontwikkeltijd hier enkel uit als een eenheidskost (om 1 keer een EVC-systeem te ontwikkelen) en niet als een kost op jaarbasis omwille van de volgende redenen:

- Door een gebrek aan monitoring zijn er **geen betrouwbare inschattingen** te maken over de hoeveelheidsparameter. Zo is er geen overzicht van het aantal standaarden die ooit werden ontwikkeld, het aantal EVC-aanbieders, de verhouding tussen pragmatische en geavanceerde uitwerking, ...
- Het betreft hier kosten van een **andere aard**: het zijn vooral investeringskosten en geen recurrente kosten die gelinkt zijn aan het aantal deelnemers in EVC-trajecten en bovendien van een andere grootteorde zijn.
- De kosten die in het verleden gemaakt zijn, zijn **gezonken kosten** waardoor het er naar de toekomst in feite niet meer zoveel toe doet hoe groot ze waren. Bij de opmaak van begrotingen in de toekomst is het op zich voldoende om een zicht te hebben op de eenheidskost zodat in functie van het beschikbare budget kan bepaald worden hoeveel trajecten er dat jaar kunnen worden uitgewerkt of hoeveel budget er nodig zal zijn indien er een bepaald ambitieniveau qua aantal te ontwikkelen EVC-trajecten vooropgesteld wordt.

► Inschatting kosten deelnemers

Vermits deelnemers niet betrokken worden bij deze fase van het EVC-systeem, zijn er voor hen geen kosten.

4.3 Fase 2: Toeleiding

► Uitgangspunten en gemaakte assumpties

Uurtarief aanbieders: €29,25 (uurtarief stafmedewerker in de sector onderwijs)

Uurtarief deelnemer: €20,78 (uurtarief burger)

Out-of-pocketkosten: voor aanbieders zijn er geen significante out-of-pocketkosten die niet vervat zitten in de overheadkosten. Voor deelnemers zijn er vooral de verplaatsingskosten naar de verschillende infomomenten. Indien we uitgaan van een kilometervergoeding van 0.34€ per kilometer en ervan uitgaan dat de gemiddelde verplaatsing 30 km enkel bedraagt, dan kan de kost per infomoment ingeschat worden op ongeveer €20,4. Daarnaast zijn er in sommige gevallen ook inschrijvingskosten om in een EVC-traject te kunnen stappen. Dit is momenteel het geval bij EVC in het hoger onderwijs, wat in het totale aantal EVC-trajecten slechts een fractie van de gevallen uitmaakt. Het bedrag bestaat echter uit een vaste en een variabele component, die varieert tussen associaties, waarbij het moeilijk is om een gemiddelde waarde te bepalen. Daarom ook hebben we deze inschrijvingskost niet meegenomen in de berekening van de kostprijs voor de deelnemers.

Hoeveelheidsparameters:

- Aantal aanbieders:
 - o 19 testcentra ervaringsbewijs
 - o 5 associaties hoger onderwijs (AHO)
 - o 101 centra voor volwassenenonderwijs (CVO), waaronder 32 centra voor tweedekansonderwijs
- Aantal deelnemers: 8.772 (schatting)
 - o 1.942 via ervaringsbewijzen
 - o 350 via associaties hoger onderwijs
 - o 6.480 via CVO's (schatting op basis van bevraging bij CVO's⁴)
- Actie A.1: we gaan ervan uit dat elke aanbieder een webpagina beschikbaar heeft en minstens jaarlijks onderhoudt, 95% doet dit op een pragmatische manier (1 pagina) en 5% op een geavanceerde manier (meerdere pagina's met bvb. downloadbare documenten). We veronderstellen dat deze actief geconsulteerd wordt (opzoeken informatie en deze doornemen) door dubbel zoveel geïnteresseerden als er zich personen aanbieden voor een individueel infomoment.
- Actie A.2: 2 deelnames aan generieke infomomenten (zoals beurzen) per jaar door de associaties Hoger Onderwijs en de testcentra ervaringsbewijs waarbij er telkens 10 potentiële deelnemers verdere informatie opvragen.
- Actie A.3: 1 specifiek infomoment per jaar door de 106 onderwijscentra (CVO, tweedekansonderwijs en AHO) waarop telkens 10 potentiële deelnemers aanwezig zijn. 95% doet dit op een pragmatische manier en 5% op een geavanceerde manier.
- Actie A.4: 2 mailings per jaar door VDAB in het kader van 5 types ervaringsbewijzen, we gaan ervan uit dat telkens 20 potentiële deelnemers de mail lezen en actief verdere informatie opzoekt. Van andere aanbieders ontbreken er betrouwbare gegevens over aantallen waardoor we deze buiten beschouwing laten bij berekening van totale kost.
- Processtap B: bij gebrek aan gegevens gaan we ervan uit dat overal voor de pragmatische aanpak wordt gekozen.
- Processtap C: we gaan uit van een uitval van 5% bij potentiële deelnemers in het geval van een CVO, de uitval bij de andere deelnemers is op basis van geregistreerde aantallen.

Eenheid van uitvoering voor tijdsinschatting: per type traject of per individueel traject

⁴ Het aantal cursisten varieert sterk over CVO's, waardoor we voor het geschatte aantal uitgaan van 90% van de CVO's die EVC aanbieden (door extrapolatie van de respons), wat zou neerkomen op 90 van de 101 CVO's, en dat vermenigvuldigen met de mediaan van het gerapporteerde aantal cursisten: 72 (om extreme waarden niet te zwaar te laten doorwegen). Voor de CVO's brengt dat zo het geschatte aantal deelnemers op 6.480.

► Inschatting kosten aanbieder

AANBIEDER			tijd in uren aanbieder						hoeveelheidsparameter		eenheidskost aanbieder		raming totale
		eenheid	pragmatisch			geavanceerd			pragmatisch	geavanceerd	pragmatisch	geavanceerd	kostprijs
TOELEIDING			AVG	min	max	AVG	min	max			€ 85		€ 696.719
A	Werven van (potentiële) deelnemers	type traject	27			108					€ 782	€ 3.173	€ 65.332
	1 Aanbieden van informatie via website	type traject	8	0,7	8,0	56	25	120	119	6	€ 224	€ 1.631	
	2 Organisatie generiek infomoment (vb. jobbeurs)	type traject	8	1,3	18,0	idem			48		€ 240		
	3 Organisatiespecifiek infomoment (vb. via vdab of onderwijsinstelling)	type traject	4	1,3	6,0	18	12	24	101	5	€ 125	€ 527	
	4 Mailing naar relevante kandidaten	type traject	7	1,9	13,0	27	26	27	10	0	€ 193	€ 775	
B	Algemeen onthaal	mix	2	0,8	2,5	13			8.772		€ 53	€ 383	€ 466.977
C	Registreren van beslissing tot instappen in EVC-traject	individueel traject	1	0,2	2,0	idem			8.187		€ 20		€ 164.410
											per deelnemer	€ 85	

Per feitelijke deelnemer in een EVC-traject schatten we in dat de gemiddelde tijdsinvestering voor de toeleiding 3u bedraagt en een kostprijs heeft van €85. 67% van de kosten en tijd zijn voor rekening van het algemeen onthaal.

► Inschatting kosten deelnemers

DEELNEMER		tijd in uren deelnemer	out-of-pocketkost	hoeveelheidsparameter	eenheidskost deelnemer	raming totale kostprijs deelnemer
TOELEIDING		10			€ 211	€ 1.728.291
A	Werven van (potentiële) deelnemers					€ 1.066.904
	1 Aanbieden van informatie via website	2,5		17.544	€ 52	€ 911.411
	2 Organisatie generiek infomoment (vb. jobbeurs)	4,0	20,4	480	€ 104	€ 49.690
	3 Organisatiespecifiek infomoment (vb. via vdab of onderwijsinstelling)	4,0	20,4	1.007	€ 104	€ 104.245
	4 Mailing naar relevante kandidaten	0,8		100	€ 16	€ 1.559
B	Algemeen onthaal	2,4	20,4	8.772	€ 70	€ 610.350
C	Registreren van beslissing tot instappen in EVC-traject	0,3		8.187	€ 6	€ 51.038

De feitelijke tijdsinvestering per individuele deelnemer van 5 tot 7 u (naargelang via welke weg de werving van de deelnemers gebeurt) resulteert in een gemiddelde kost van €211 per deelnemer⁵. Deze kost wordt in sterke mate gecreëerd door het consulteren van informatie via de website door een groot aantal potentiële deelnemers. Ook de verplaatsingskosten wegen door omdat we veronderstellen dat alle deelnemers minstens 1 keer langsgaan bij de aanbieder vooraleer te beslissen om in te stappen in een EVC-traject.

⁵ De gemiddelde kostprijs per (feitelijke) deelnemer op macro-niveau wordt uiteraard opgedreven doordat dubbel zoveel personen de website zullen consulteren en we de totale kostprijs verdelen over alle feitelijke deelnemers. Vanuit het oogpunt van het individu bekeken bedraagt de kost van €107 tot €139.

4.4 Fase 3: Begeleiding

► Uitgangspunten en gemaakte assumpties

Uurtarief aanbieders: €29,25 (uurtarief stafmedewerker in de sector onderwijs)

Uurtarief deelnemer: €20,78 (uurtarief burger)

Out-of-pocketkosten: voor aanbieders zijn er geen significante out-of-pocketkosten die niet vervat zitten in de overheadkosten. Voor deelnemers zijn er vooral de verplaatsingskosten voor de sessies met de begeleider. Indien we uitgaan van een kilometervergoeding van 0,34€ per kilometer en ervan uitgaan dat de gemiddelde verplaatsing 30 km enkel bedraagt, dan kan de kost per infomoment ingeschat worden op ongeveer €20,4.

Verskil in tijdsbesteding: er was geen significant onderscheid te maken tussen de tijd die gestopt moest worden in minder en meer intensieve begeleidingstrajecten, waardoor we voor elke actie met slechts 1 gemiddelde tijd werken.

Hoeveelheidsparameters:

- Aantal deelnemers: 8.187 (schatting)
 - 1.819 via ervaringsbewijzen
 - 212 via associaties hoger onderwijs
 - 6.156 via CVO's (schatting)
- Processtap A: we gaan uit dat een deelnemer tijdens elke processtap een face-to-face meeting heeft met de begeleider.
- Actie A.2: we gaan ervan uit 25% van de deelnemers een portfolio moet opmaken als screeningsinstrument.
- Alle andere acties: we gaan ervan uit dat alle deelnemers ze doorlopen samen met de begeleider.

Eenheid van uitvoering voor tijdsinschatting: per individueel traject

► Inschatting kosten aanbieders

AANBIEDER		tijd in uren aanbieder			hoeveelheidsparameter	eenheidskost aanbieder	raming totale kostprijs
		eenheid = individueel traject					
BEGELEIDING		AVG	min	max		€ 329	€ 2.693.636
A	Toeleiding	8,6	1,5	10,0		€ 173	€ 1.419.657
	1 (Helpen) denken in termen van competenties	2,3	1,5	3,0	8.187	€ 68	€ 558.763
	2 Ondersteuning bieden bij opmaak portfolio als screeningstool	3,6	1,5	6,0	2.047	€ 105	€ 214.325
	3 Bepaling aangewezen traject (trajectkeuze)	2,7	1,0	4,5	8.187	€ 79	€ 646.568
B	Assessment (voorbereiding voor af te leggen proeven)	2,9	1,6	5,0	8.187	€ 85	€ 698.453
C	Nazorg	2,4	1,0	4,0	8.187	€ 70	€ 575.526
	1 Terugkoppeling over resultaat met deelnemer na de assessment	1,6	0,5	3,0	8.187	€ 48	€ 391.134
	2 Verlenen advies over vervolgtraject	0,4	0,3	0,5	8.187	€ 12	€ 100.577
	3 Klankbordfunctie vervullen m.b.t. het afgelegd traject	0,4	0,3	0,5	8.187	€ 10	€ 83.814

Per feitelijke deelnemer in een EVC-traject schatten we in dat de gemiddelde tijdsinvestering voor een begeleider ongeveer 11u bedraagt en dat dit een kostprijs heeft van naar schatting €329. Hierbij wordt er meer dan de helft van de tijd gestopt in de toeleiding van potentiële kandidaten naar het volgen van een EVC-traject.

► Inschatting kosten deelnemers

DEELNEMER		tijd in uren deelnemer	out-of- pocketkost	hoeveelheids- parameter	eenheidskost deelnemer	raming totale kostprijs
BEGELEIDING		24			€ 501	€ 4.104.942
A	Toeleiding	16,7	20,4		€ 263	€ 2.156.434
	1 (Helpen) denken in termen van competenties	5,6		8.187	€ 137	€ 1.123.973
	2 Ondersteuning bieden bij opmaak portfolio als	8,4		2.047	€ 194	€ 397.600
	3 Bepaling aangewezen traject (trajectkeuze)	2,8		8.187	€ 78	€ 634.861
B	Assessment (voorbereiding voor af te leggen proeven)	8,2	20,4	8.187	€ 170	€ 1.389.361
C	Nazorg	3,3	20,4	8.187	€ 68	€ 559.147
	1 Terugkoppeling over resultaat met deelnemer na de	1,6		8.187	€ 51	€ 419.644
	2 Verlenen advies over vervolgt traject	0,4		8.187	€ 7	€ 54.440
	3 Klankbordfunctie vervullen m.b.t. het afgelegd	0,5		8.187	€ 10	€ 85.063

Deelnemers spenderen ongeveer 24u aan de begeleiding wat een gemiddelde kost van €501 met zich meebrengt. Ten opzichte van de verdeling bij de aanbieders gaat er bij de deelnemers relatief meer tijd en geld naar de begeleiding in het kader van het assessment en minder naar de nazorg.

4.5 Fase 4: Assessment

► Uitgangspunten en gemaakte assumpties

Uurtarief aanbieders: €29,25 (uurtarief stafmedewerker in de sector onderwijs). We dienen wel op te merken dat indien externe assessoren ingezet worden, de uurloonkost snel in de buurt van €50 per uur ligt en dat indien er assessoren zouden worden ingezet die dit als beroep hebben, de kost kan oplopen tot €180 per uur, wat onbetaalbaar is. Schaduwzijde hiervan is dat er waarschijnlijk ingeboet wordt op kwaliteit doordat assessoren ingezet worden die dit slechts sporadisch doen.

Uurtarief deelnemer: €20,78

Out-of-pocketkosten: een assessment kan zeker in het geval van praktische proeven gepaard gaan met aanzienlijke kosten die niet in de overheadkosten vervat zitten. Bij afwezigheid van cijfers over de verdeling tussen de verschillende soorten proeven die moeten afgelegd worden konden we deze out-of-pocketkosten moeilijk meenemen in de kostenbepaling. Bij de bespreking van de kostprijs zullen we exemplarisch enkele voorbeelden geven om toch een idee te krijgen van mogelijke kosten. Voor deelnemers zijn er vooral de verplaatsingskosten voor de sessies met de begeleider. Indien we uitgaan van een kilometervergoeding van 0.34€ per kilometer en ervan uitgaan dat de gemiddelde verplaatsing 30 km enkel bedraagt, dan kan de kost per verplaatsing naar een assessment ingeschat worden op ongeveer €20,4. We gaan ervan uit dat een interview, schriftelijke proef en een meeting in verband met het portfolio op dezelfde dag plaatsvinden en dat de verplaatsingskost verdeeld wordt over deze 3 assessmentmethodes. Voor praktische proeven gaan we ervan uit dat voor een niet-intensieve praktische proef er slechts 1 keer verplaatsingskosten in rekening moeten gebracht worden en bij intensieve praktische proeven 5 keer (want duurtijd van 5 dagen).

Hoeveelheidsparameters:

- Aantal deelnemers: 8.187 (schatting)
 - 1.819 via ervaringsbewijzen
 - 212 via associaties hoger onderwijs
 - 6.156 via CVO's (schatting)
- Vaak zal er een combinatie gemaakt worden van verschillende assessmentmethodieken (interview, portfolio, praktische proef in authentieke of gesimuleerde setting, schriftelijke proef) afhankelijk van welke competenties er zullen worden getest. Om een idee te geven van de kostprijs van een mix van assessmentmethodes, berekenen we de kost van 8 vaak voorkomende scenario's met telkens een mix van assessmentmethodes, evenwel met een constant aantal deelnemers (8.187). Omdat we veronderstellen dat een kwart van de deelnemers al in het kader van de toeleiding een portfolio heeft moeten opmaken, veronderstellen we in de scenario's met een portfolio als assessmenttool dat slechts 75% van de deelnemers nu nog een portfolio moet opstellen. Wel moeten alle deelnemers het portfolio nog bespreken en verdedigen bij de assessoren. Bij de aanbieders veronderstellen we ook dat alle portfolio's nog door de assessoren beoordeeld worden (omdat in de toeleidingsfase het de begeleider is die het portfolio mee heeft helpen opstellen).

% van de deelnemers dat dit type assessment doet	Mix van assessmentmethodes				
	portfolio aanbieder / deelnemer	interview	praktische proef niet intensief	praktisch proef intensief	schriftelijke proef
Scenario 1	100 / 75	100			
Scenario 2a	100 / 75	100	50	50	
Scenario 2b	100 / 75	100	80	20	
Scenario 3	100 / 75	100			100
Scenario 4	100 / 75	100	25	25	50
Scenario 5	100 / 75	100	15	15	20
Scenario 6a			50	50	
Scenario 6b			80	20	

Eenheid van uitvoering voor tijdsinschatting: per individueel traject

► Inschatting kosten aanbieders

AANBIEDER		tijd in uren aanbieder						eenheidskost aanbieder		raming totale
	aantal deelnemers 8.187	weinig intensief			intensief			weinig intensief	intensief	kostprijs
ASSESSMENT		AVG	min	max	AVG	min	max			zie scenario's
A	Planning assessment (voorbereiding)	10	2,9	20,0	idem			€ 279		zie scenario's
B	Portfolio als assessmenttool	7	4,0	12,0	idem			€ 208		
C	Houden van een competentiegericht interview	7	3,0	10,0	idem			€ 191		
D	Houden praktische proef, simulatie en rollenspel	16	10,0	20,0	64	22,5	81,0	€ 477	€ 1.861	
E	Houden schriftelijke proef	6	3,8	11,0	idem			€ 185		
F	Globale beoordeling maken over alle testen heen	3	0,5	4,5	idem			€ 77		€ 628.608

De kosten die gepaard gaan met de assessment-fase kunnen erg variëren afhankelijk van de gebruikte mix van assessmentmethoden. De gemiddelde kost van de 8 scenario's bedraagt €10.028.744 waarbij het zwaarste scenario 2a meer dan 2,5 keer meer tijd vergt en kost dan het light-scenario 1. Vooral de erg hoge kost van een intensieve praktische proef die vaak een 5-tal dagen duurt, drijft de kosten aanzienlijk op, maar algemeen zijn praktische proeven een tijdsintensief assessment-instrument. Voor sommige beroepen is het echter de beste manier om in de praktijk te testen of personen feitelijk over de vereiste competenties beschikken. We denken hierbij bijvoorbeeld aan poetshulpen, heftruckchauffeurs, bakkers, ...

Aanbieder	kostfase assessment (processtap A-F) in €	tijd per deelnemer in uren	kost per deelnemer in €
scenario 1	5.818.640	24,3	711
scenario 2a	14.929.443	62,3	1.824
scenario 2b	11.722.527	49,0	1.432
scenario 3	7.329.295	30,6	895
scenario 4	11.129.369	46,5	1.359
scenario 5	8.854.012	37,0	1.081
scenario 6a	11.826.789	49,4	1.445
scenario 6b	8.619.873	36,0	1.053
gemiddeld	10.028.744	41,9	1.225

De bovenstaande kosten houden geen rekening met eventuele out-of-pocketkosten die soms hoog kunnen oplopen. Bij een interview, de opmaak van een portfolio en een schriftelijke proef kunnen we veronderstellen dat ze in de overheadkosten inbegrepen zijn. Het is vooral bij praktische proeven dat er soms aanzienlijke out-of-pocketkosten voorkomen.

Bij wijze van voorbeeld geven we hier enkele voorbeelden van situaties waarin de kosten hoog oplopen:

- ▶ Podiumkunsten: huur van een theaterzaal kan variëren van €700 tot €1.500, additioneel kan hierbij nog de kost van de huur van gespecialiseerd audio- en videomateriaal komen.
- ▶ Bakkerijen: indien men een bakkerijproef wil doen, is het nodig om de oven gedurende 2 dagen voor te verwarmen. Ook de prijs van grondstoffen kan hoog zijn.
- ▶ Kraanman: indien een kraan ter plaatse moet gebracht worden.
- ▶ Pijpfitter: grondstofkosten kunnen makkelijk oplopen tot €600.

Enkele voorbeelden van EVC-trajecten die tot 5 dagen kunnen duren zijn deze van zorgkundigen, autotechnieker (waarbij auto's eerst onklaar moeten gemaakt worden voor de proef en dan weer in oorspronkelijke staat moeten hersteld worden), lerarenopleidingen, ...

▶ Inschatting kosten deelnemers

DEELNEMER	tijd in uren deelnemer	out-of- pocketkost	hoeveelheid s-parameter	eenheidskost deelnemer	raming totale kostprijs
ASSESSMENT	zie scenario's				
A Planning assessment (voorbereiding)	2.5		8,187	€ 53	€ 430,986
B Portfolio als assessmenttool	18.5 of 3.8		zie scenario's	€390 of €86	zie scenario's
C Houden van een competentiegericht interview	2.4			€ 50	
D Houden praktische proef, simulatie en rollenspel	10-45			€ 208 - € 935	
E Houden schriftelijke proef	3.5			€ 72	
F Globale beoordeling maken over alle testen heen					

De kosten voor de deelnemers in de assessment-fase variëren logischerwijze eveneens sterk afhankelijk van de mix van gebruikte assessmentmethoden. De gemiddelde kost van de scenario's bedraagt €5.480.563 waarbij het zwaarste scenario 2a ongeveer 2,5 keer meer tijd vergt en kost dan het light-scenario 1.

Deelnemer	kost fase assessment (processtap A-F) in €	tijd per deelnemer in uren	kost per deelnemer in €
scenario 1	3.467.380	20,4	424
scenario 2a	8.678.784	51,0	1.060
scenario 2b	6.711.184	39,4	820
scenario 3	4.113.682	24,2	502
scenario 4	6.396.233	37,6	781
scenario 5	5.160.062	30,3	630
scenario 6a	5.642.390	33,2	689
scenario 6b	3.674.790	21,6	449
gemiddeld	5.480.563	32,2	669

4.6 Fase 5: Nazorg

► Uitgangspunten en gemaakte assumpties

Uurtarief aanbieders: €41,58 (50% uurtarief stafmedewerker + 50% uurtarief management, sector onderwijs) in het geval van de beroepsprocedures en €24,49 (uurtarief administratief medewerker in de sector onderwijs) voor de administratieve afhandeling van de EVC-trajecten.

Uurtarief deelnemer: €20,78

Out-of-pocketkosten: In het geval van de aanbieders zitten de verplaatsingskosten vervat in de overheadkosten. Wel kunnen er significante out-of-pocketkosten zijn indien er een raadsman moet worden ingeschakeld omdat er dan al gauw een extra kost van €1.500 zal zijn (werd niet meegenomen in inschatting kosten bij gebrek aan inschatting van mate van voorkomen). Voor deelnemers beperken de out-of-pocketkosten zich tot de verplaatsingskosten naar de meetings in het kader van de beroepsprocedure. Indien we uitgaan van een kilometervergoeding van 0,34€ per kilometer en ervan uitgaan dat de gemiddelde verplaatsing 30 km enkel bedraagt, dan kan de kost per verplaatsing naar een meeting ingeschat worden op ongeveer €20,4.

Hoeveelheidsparameters: Aantal beroepsdossiers op jaarbasis: assumptie dat 1% van de deelnemers een beroepsprocedure opstart dus 82 dossiers op jaarbasis die in eerste instantie een informele bemiddelingsprocedure doorlopen. We veronderstellen dat er daarna in 25% van de gevallen ook overgegaan tot een formele interne beroepsprocedures. Tenslotte gaan hiervan nog eens de helft van de deelnemers door tot een externe beroepsprocedure.

Eenheid van uitvoering voor tijdsinschatting: per individueel traject

► Inschatting kosten aanbieders

AANBIEDER		tijd in uren aanbieder			hoeveelheids-parameter	eenheidskost aanbieder	raming totale kostprijs
		eenheid = individueel traject					
NAZORG		AVG	min	max		€ 44	€ 363.387
A	Mogelijkheid tot beroep	6,7 tot 21,4			82	€277 tot €890	€ 49.271
1	Informele bemiddelingsprocedure	6,7	3,0	10,2	82	€ 277	€ 22.674
2	Opstarten interne beroepsprocedure	11,7	6,0	20,0	21	€ 487	€ 9.958
3	Opstarten externe beroepsprocedure	3,0	1,5	4,5	10	€ 126	€ 16.638
B	Administratieve afhandeling van EVC-traject	1,6	0,5	2,6	8.187	€ 38	€ 314.116

Per feitelijke deelnemer in een EVC-traject schatten we in dat de gemiddelde tijdsinvestering van de nazorg op 1,6u bedraagt wat een kostprijs heeft van naar schatting €44. Indien deelnemers in beroep gaan variëren de kosten van €277 tot €890 indien alle beroepsprocedures worden uitgeput en indien er geen raadsman wordt ingeschakeld. Is dit wel het geval dan kan de kost oplopen tot zowat €2.400 per individuele deelnemer.

► Inschatting kosten deelnemers

DEELNEMER		tijd in uren deelnemer	out-of-pocketkost	hoeveelheids-parameter	eenheidskost deelnemer	raming totale kostprijs
NAZORG					€ 215	€ 30.254
A	Mogelijkheid tot beroep	van 6,8 tot 17,8 u			€ 215	€ 17.668
1	Informele bemiddelingsprocedure	6,8	20,4	82	€ 141	€ 13.210
2	Opstarten interne beroepsprocedure	8,0	20,4	20	€ 166	€ 3.820
3	Opstarten externe beroepsprocedure	3		10	€ 62	€ 638
B	Administratieve afhandeling van EVC-traject					

Deelnemers stoppen enkel tijd in eventuele beroepsprocedures. De tijd varieert van zowat 7u tot 18u indien alle beroepsmogelijkheden aangewend worden door de deelnemer. Hierbij variëren de kosten van €141 tot €369 (in de veronderstelling dat er geen raadsman wordt ingeschakeld).

4.7 Samenvatting kosten voor EVC-aanbieders en deelnemers

Hieronder vatten we nogmaals alle eenheids- en totale kosten samen uitgedrukt in tijd en € voor een gemiddeld EVC-traject⁶. De kosten voor de ontwikkelingsfase voor de aanbieders worden zoals eerder vermeld enkel uitgedrukt als eenheidskost. Voor de assessmentfase gaan we uit van een gemiddelde waarde over alle 8 scenario's heen.

AANBIEDERS	Gemiddelde eenheidskost		Totale kostprijs in €	Aandeel in kostprijs
	tijd in uren	kost in €		
Ontwikkeling	186 tot 3.722	€7.721 tot €154.793	nvt	nvt
Toeleiding	3,0	€ 85	€ 696.719	5%
Begeleiding	11,2	€ 329	€ 2.693.636	20%
Assessment	41,9	€ 1.225	€ 10.028.744	73%
Nazorg	1,5	€ 44	€ 363.387	3%
TOTAAL	57,6	€ 1.683	€ 13.782.485	100%

DEELNEMERS	Gemiddelde eenheidskost		Totale kostprijs in €	Aandeel in kostprijs
	tijd in uren	kost in €		
Ontwikkeling				
Toeleiding	10,2	€ 211	€ 1.728.291	15%
Begeleiding	24,1	€ 501	€ 4.104.942	36%
Assessment	32,2	€ 669	€ 5.480.563	48%
Nazorg	0,2	€ 4	€ 30.254	0%
TOTAAL	66,7	€ 1.385	€ 11.344.050	100%

Opmerking: wanneer op deelnemersniveau het goedkoopste en het duurste traject tegenover elkaar worden afgezet, zien we een verschil van 636 euro dat kan toegeschreven worden aan het verschil tussen het goedkoopste en duurste assessmentscenario. Dat brengt de kostprijs van het goedkoopste traject op 1.351 euro, terwijl het duurste traject 1.987 euro kost (beide bedragen exclusief eventueel inschrijvingsgeld).

⁶ Voor de berekening van de gemiddeld waarde gaan we uit van 8.187 deelnemers op jaarbasis en van een gemiddeld uurtarief van €29,25 voor de aanbieders en €20,78 voor de deelnemers. Eventuele out-of-pocketkosten worden voor de eenvoud ook meegenomen bij de tijd uitgedrukt in uren.

4.8 Overzicht van kosten op macroniveau

Ook op macroniveau wordt er vanuit de overheid geïnvesteerd in EVC. De meest structurele kost die ook in de toekomst mee in rekening genomen moet worden, betreft de rol van AHOVOKS m.b.t. het ontwikkelen van **EVC-standaarden en ondersteunend werk**. De werkbelasting voor 1 FTE (A-niveau) bestaat immers uit twee delen: 50% van de tijd die gespendeerd wordt aan het ontwikkelen van EVC-standaarden en 50% van de tijd die gespendeerd wordt aan ondersteunend werk (vragen EVC-mailbox, input kwalificatiedatabank, communicatie,...).

Het ontwikkelwerk van één EVC-standaard wordt begroot op 5 werkdagen. Dit omvat onder meer algemeen voorbereidend werk, maar ook het samenbrengen van werkgroepen, procesbegeleiding, administratie,... Hiertoe kunnen per jaar ongeveer 100 werkdagen gespendeerd worden, omgerekend 20 EVC-standaarden/jaar. De personeelskost van 1 FTE A-niveau (beleidsthemabeheerder) bedraagt op jaarbasis 59.190 euro. Daarbij komen nog werkingskosten van ongeveer 5.225 euro en eenmalige investeringen van 3.500 euro.

Daarnaast voorziet AHOVOKS ook budget voor het ontwikkelen van een databank die ondersteuning biedt bij het maken van de EVC-standaarden en een website waar deze standaarden vrij raadpleegbaar zijn. Dit wordt begroot op een server-kost (extra schema omdat het kan bijgebouwd worden aan een bestaande databank) van ongeveer 1.500 euro/jaar, incl. BTW. Ze verwachten dat het ontwikkelen van de backoffice en website een volledig werkjaar (220 dagen) in beslag zal nemen. Gelet op de kostprijs van een senior software engineer (700 à 800 euro/dag) zal dit IT-werk 177.500 euro/jaar kosten.

5/ Analyse van de baten

Tegenover de kosten gerelateerd aan EVC staan er ook een aantal baten, die gedocumenteerd zijn in wetenschappelijke literatuur en ervaren worden door EVC-aanbieders en deelnemers. Door deze baten af te zetten tegenover de kosten, kan worden nagegaan in welke mate de investering in EVC financieel rendabel is. Volgens De Peuter, De Smedt & Bouckaert (2006)⁷ zijn er een aantal aandachtspunten bij het analyseren van de baten, zoals het feit dat **niet alle baten kunnen worden gemeten en uitgedrukt in monetaire termen**. Vanuit beleidsperspectief mogen bijvoorbeeld ook de maatschappelijke baten niet uit het oog verloren worden. Toch moeten ook deze effecten in de analyse vermeld worden om een vertekening van de resultaten vermijden.

De baten kunnen wel worden uitgedrukt in monetaire termen wanneer het gaat om reële opbrengsten, maar ook wanneer het gaat om uitgespaarde kosten of efficiëntiewinsten in termen van tijd. Enkele voorbeelden hiervan zijn tijdswinst en kostenverminderingen in opleiding/onderwijs die via het SKM wel gekwantificeerd kunnen worden op het niveau van het individu en de instelling. Het gaat dan bijvoorbeeld om studieduurvermindering, verminderd inschrijvingsgeld, etc. Dezelfde baten werken ook door in de bredere maatschappij, maar op dit macroniveau is kwantificering niet altijd mogelijk. Dat neemt niet weg dat de baten van EVC in dit hoofdstuk zo breed mogelijk **in kaart gebracht** worden. Naast de materiële baten zijn er immers ook, en in het merendeel, immateriële baten die niet in cijfers te vatten zijn. Denk bijvoorbeeld aan zelfontplooiing of een hogere inzetbaarheid op de arbeidsmarkt of in de bredere maatschappij. De integratie van dergelijke baten in de analyse zorgt ervoor dat de batenanalyse ook een sterke kwalitatieve component heeft.

Deze oefening resulteert in de analyse van baten op vier niveaus:

- ▶ De baten voor het individu;
- ▶ De baten voor de onderwijs- en opleidingsverstrekkers;
- ▶ De baten voor de werkgevers;
- ▶ De baten voor de maatschappij in zijn geheel.

Dit hoofdstuk start met het in kaart brengen van de baten op deze vier niveaus. De bespreking van de afzonderlijke baten geeft duidelijk aan wat er tegenover de eerder besproken kosten staat. In tweede instantie wordt ingegaan op de **economische baten** op micro- en macroniveau. Idealiter laten de beschikbare cijfers toe om de geregistreerde economische baten te aggregeren over deelnemers en EVC-aanbieders heen zodat ze kunnen worden afgezet tegenover de kosten van EVC.

Deze oefening leerde echter al snel dat er nauwelijks gegevens beschikbaar zijn. Zo wordt bijvoorbeeld niet systematisch gemonitord hoeveel deelnemers er zijn, hoeveel vrijstellingen de deelnemers verkrijgen of welk statuut de deelnemers hebben (vb. werkzoekend, werknemer, student). Het ontbreken van dergelijke informatie voor een aanzienlijk deel van de deelnemers, laat niet toe om de baten te kwantificeren voor een gemiddeld traject, en bijgevolg ook om ze op een betrouwbare manier op macroniveau te aggregeren. Dergelijke analyse **vergt bijkomende dataverzameling**. Dat neemt echter niet weg dat we dit hoofdstuk afsluiten met enkele concrete cijfers die de grootteorde van de baten voor de deelnemers illustreren en ingaan op het terugverdieneffect en efficiëntiewinsten voor de overheid. Samen met de kwalitatieve beschrijving van de baten, geeft dit een indicatie van het belang om de baten samen met de kosten te beschouwen om na te gaan of EVC de investering waard is.

⁷ De Peuter B., De Smedt J. en Bouckaert G. (2007). Handleiding beleidsevaluatie. Deel 3: Evaluatietechnieken. Leuven: Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen.

5.1 Inventariseren van ervaren baten

Hoewel effectstudies bijzonder schaars zijn, worden in de literatuur verschillende baten toegekend aan EVC, en dit voor verschillende stakeholders. Zo gaf Werquin (2010) voor de OESO een uitgebreid overzicht van de positieve implicaties van EVC, dat nauw aansluit bij de eerdere analyse die door Cedefop gebeurde in 2009. De baten die in beide rapporten werden opgelijst, werden doorheen de jaren herhaaldelijk bevestigd in andere studies (o.a. Cato, 2013; European Commission, Cedefop & GHK, 2010; Werquin, 2008). Het zijn deze baten die ter validering werden voorgelegd aan diverse EVC-aanbieders om na te gaan of ze relevant/herkenbaar zijn in de Vlaamse context en waar nodig aan te vullen of te nuanceren. In wat volgt, bespreken we het resultaat van deze discussie waarin de baten van EVC geïdentificeerd werden op het niveau van het individu, de onderwijs- en opleidingsverstrekkers, werkgevers en de overheid.

5.1.1 *Baten voor de deelnemer*

Men is het er algemeen over eens dat het doorlopen van een EVC-traject verschillende voordelen met zich meebrengt voor de deelnemers. Die baten kunnen worden ingedeeld in categorieën (cf. Werquin, 2010; Cedefop, 2011):

- ▶ Economische baten;
- ▶ Educatieve baten;
- ▶ Sociale baten;
- ▶ Andere baten.

We bespreken elke baat afzonderlijk om duidelijk te maken welke positieve implicaties het doorlopen van een EVC-traject voor de deelnemers heeft, hoewel de ervaring van EVC-aanbieders leert dat deelnemers vooral de persoonlijke ontwikkeling en studieduurverkorting als baten ervaren. Ook betere perspectieven m.b.t. het vinden/houden van werk en in aanmerking komen voor promotie zetten deelnemers ertoe aan om een EVC-traject op te starten. De andere baten mogen evenwel niet uit het oog verloren worden en dienen ook afgezet te worden tegenover de gemaakte investeringen, i.e. de kosten gerelateerd aan EVC.

Economisch

Economische baten voor deelnemers laten zich uitdrukken in termen van gespaarde tijd of geld. Het zijn deze materiële baten die zich laten uitdrukken in monetaire termen indien de nodige gegevens geregistreerd worden (cf. Paragraaf 5.2).

EVC-trajecten kunnen deelnemers **tijd** besparen in het kader van reguliere onderwijs- en opleidingstrajecten. Het gaat hierbij in eerste instantie om de studieduurverkorting die deelnemers kunnen verkrijgen via de vrijstelling(en) die aan het einde van een succesvol EVC-traject worden toegekend. Het volgen van minder vakken of modules impliceert doorgaans ook een studieverlichting aangezien er minder leerstof verwerkt moet worden via huiswerk of studeren. Vrijstellingen zorgen er bijgevolg voor dat deelnemers de opleidingstijd op een andere manier kunnen besteden, afhankelijk van hun statuut op de arbeidsmarkt.

- ▶ Werkenden hoeven minder lang afwezig te zijn op de werkvloer. Indien het om een vrijstelling voor langere onderwijs- of opleidingstrajecten gaat, kan EVC zelfs de noodzaak reduceren om in een stelsel van tijds krediet of loopbaanonderbreking te stappen om de reguliere opleiding te kunnen volgen.
- ▶ Een verkort onderwijs- of opleidingstraject kan ervoor zorgen dat werkzoekenden minder lang werkloos zijn en sneller de transitie naar werk kunnen maken, wat er niet alleen voor zorgt dat ze niet langer een werkloosheidsuitkering krijgen, maar ook dat ze via betaalde arbeid kunnen bijdragen aan de sociale zekerheid.
- ▶ De vrijgekomen tijd kan daarnaast ook besteed worden aan hobby's, zorgtaken, vrijwilligerswerk, etc., waardoor EVC niet alleen bijdraagt aan het welzijn van de deelnemers, maar ook aan het bredere maatschappelijk welzijn.

EVC-aanbieders benadrukten tijdens de workshop dat het in eerste instantie deze tijdsbesparing is die de drempel verlaagt voor deeltijds werkenden om opleiding te volgen door de combinatie van opleiding met deeltijds werk mogelijk te maken. Hoewel dit aansluit bij de educatieve baten die in de volgende paragraaf besproken worden, illustreert dit dat economische baten zoals tijdsbesparing ook niet-geldelijke voordelen met zich meebrengen.

In termen van **geld** kan EVC via het verkrijgen van vrijstellingen leiden tot een reductie van de verplaatsingskosten en gederfd inkomen indien de erkenning van competenties via het reguliere, formele opleidingscircuit zou impliceren dat deelnemers hun loopbaan moeten onderbreken om de opleiding te kunnen volgen en zo inkomsten uit arbeid zouden mislopen. Door het niet moeten volgen van de parallelle opleiding in het reguliere circuit kan EVC er bovendien voor zorgen dat ook de inschrijvingskost en uitgaven aan lesmateriaal dalen. In dit opzicht werd tijdens de workshop door EVC-aanbieders evenwel opgemerkt dat sommige deelnemers er bewust voor kiezen om zich toch voor het volledige traject in te schrijven en/of het lesmateriaal gelinkt aan de verworven competenties alsnog aan te schaffen. Eenderzijds om het maximum te halen uit collectieve lesmomenten (ook qua netwerken); anderzijds om over dezelfde informatie te beschikken als de andere cursisten/studenten.

Een laatste financieel voordeel dat in de literatuur wordt aangehaald is gerelateerd aan het loon van de deelnemers, hoewel niet elk EVC-traject automatisch resulteert in een loonsverhoging voor deelnemers wiens verworven competenties erkend werden. Toch kan een hogere kwalificatie via het behalen van een certificaat er in bepaalde gevallen voor zorgen dat werknemers in een hogere loonschaal terecht komen. Het kan ook hun kansen op promotie verhogen of vooruitzicht bieden op betere loopbaanmogelijkheden, die hen er ook financieel zou doen op vooruit gaan.

Educatief

Het doorlopen van een EVC-traject blijkt in belangrijke mate bij te dragen tot de **persoonlijke ontwikkeling** van de deelnemers. Van bij de start wordt hen geleerd om na te denken in termen van competenties en aan zelfreflectie te doen om stil te staan bij wat ze reeds bereikt hebben en via die denkoefening hun verworven competenties te identificeren. Dit helpt hen om langetermijndoelstellingen te bepalen en de acties te identificeren die ze moeten ondernemen om die doelstellingen te bereiken. EVC is met andere woorden een leerproces op zich, dat de zelfkennis van de deelnemers bevordert. Dergelijke persoonlijke ontwikkeling is belangrijk voor deelnemers om hun weg te vinden in het bestaande onderwijs- en opleidingsaanbod in het kader van levenslang leren.

Een andere baat op educatief vlak die systematisch gerelateerd wordt aan EVC, is het **verlagen van de drempel tot formele opleiding**. Via EVC leren deelnemers dat ze wel degelijk competenties verworven hebben – zij het op een alternatieve manier – en niet noodzakelijk van nul starten. Integendeel, eerder dan een achterstand te hebben t.o.v. leerlingen/cursisten in het formele opleidingscircuit, maakt EVC duidelijk dat ze belangrijke troeven hebben. Vooral voor kwetsbare profielen, zoals kortgeschoolde personen of meer algemeen personen met negatieve leerervaringen of faalangst, is dat een belangrijke baat. EVC kan bij wijze van tweede kans een opstap bieden naar (vervolg)opleiding in het kader van levenslang leren. Onderzoek van de OESO (2003, 2005) benadrukt het belang van EVC in het kader van tweedekansonderwijs; volwassenen zouden enkel participeren aan formele opleiding wanneer ze minstens een diploma hoger secundair onderwijs behaalden.

EVC-aanbieders benadrukten tijdens de workshop bovendien dat personen die via EVC instromen doorgaans **meer gemotiveerd** zijn, meer **studievreugde** tonen en **minder dropout** laten registreren. Dit sluit aan bij twee baten die in de literatuur aangehaald worden. Enerzijds wordt aangegeven dat EVC de deelnemers een gevoel van controle geeft: doorheen het traject leren ze dat zij zelf kiezen hoe ze hun competenties laten erkennen. Daarnaast zorgt EVC ervoor dat ze opleiding op maat krijgen. Mogelijke frustratie door het verrichten van dubbel werk wordt vermeden door het verstrekken van vrijstellingen of het certificeren na een assessment. Zo'n persoonlijk traject kan het onderwijs- of opleidingstraject aanzienlijk verkorten indien dit modulair georganiseerd is. Als dit niet het geval is, blijft de doorlooptijd dezelfde, maar hebben de deelnemers een lichter programma.

Sociaal

Ook op sociaal vlak worden verschillende baten aan EVC gekoppeld. Zo kan de **sociale cohesie** bevorderd worden door personen met verschillende achtergronden gelijke kansen te bieden door meerdere, complementaire paden naar het erkennen van competenties te bieden. In dat opzicht kan EVC een waardevol instrument zijn om zowel hoogopgeleiden als kansengroepen gelijke toegang te verschaffen tot levenslang leren door verder te bouwen op hun verworven competenties.

Het zichtbaar maken van competenties zorgt ervoor dat deelnemers hun talenten optimaal kunnen inzetten, thuis, op het werk of in andere activiteiten. Dit kan hun **integratie in de maatschappij** bevorderen. Bovendien kan het de toegang promoten tot beroepen met een grote vraag naar gekwalificeerd personeel. Zo kan het bijzonder waardevol zijn om competenties te erkennen van personen die actief zijn op het vlak van gezondheids- en welzijnswerk. Dergelijke profielen zijn gezocht in bijvoorbeeld de social profit, wat verklaart waarom deze sector vragende partij is voor een geïntegreerd EVC-beleid (IDEA Consult, 2013).

Vanuit workshop werd opgemerkt dat EVC ook negatieve baat inhoudt op het vlak van sociale interactie. Reguliere studenten blijken namelijk niet altijd een positieve attitude te hebben ten aanzien van EVC-deelnemers, die zonder hetzelfde voortraject bij hen in de opleiding op hetzelfde niveau instromen. Dit kan voor spanningen zorgen, die de uitdagingen voor onderwijs- en opleidingsverstrekkers vergroten (cf. Paragraaf 5.1.2).

Andere voordelen

Naast deze drie categorieën zijn er ook andere baten die systematisch gelinkt worden aan EVC. Zo zorgt het zichtbaar maken en erkennen van competenties in eerste instantie tot een **verhoogde inzetbaarheid**, wat ertoe bijdraagt dat deelnemers hun talenten optimaal kunnen benutten op de arbeidsmarkt of daarbuiten.

- ▶ Voor werkzoekenden kan de erkenning van competenties de toegang tot de arbeidsmarkt verbeteren door hun kans op werk te verhogen en de werkloosheidsperiode in te korten. Ook voor werkenden kan EVC de mobiliteit op de arbeidsmarkt verhogen door nieuwe loopbaanmogelijkheden te creëren bij de huidige of een andere werkgever.
- ▶ Daarnaast kan EVC er ook voor zorgen dat deelnemers hun verworven (en erkende) competenties inzetten buiten de private of publieke economie, bijvoorbeeld voor zorgtaken of activiteiten in het kader van vrijwilligerswerk. Dergelijke niet-commerciële inzet van competenties is eveneens bijzonder waardevol voor het goed functioneren van de maatschappij.

De inzichten die deelnemers verwerven doorheen een EVC-traject dragen ook bij tot een **sterkere professionele geloofwaardigheid**, waardoor ze zichzelf beter kunnen verkopen, bijvoorbeeld tijdens een sollicitatieprocedure. Het leidt bovendien tot een **sterkere sturing van de loopbaan**, wat gepaard gaat met een sterker gevoel van controle. Door bevestiging te krijgen voor de verworven competenties, voelen deelnemers zich doorgaans beter in staat om nieuwe opportuniteiten op te zoeken, bij de huidige werkgever, een andere werkgever, opleidings- en onderwijsverstrekkers of in andere activiteiten. De verworven competenties kunnen zowel op persoonlijk als professioneel vlak worden ingezet, maar het is de deelnemer die – mits de nodige begeleiding – beslist welke acties hij of zij zal ondernemen en die zich daar na het doorlopen van het traject ook beter capabel toe acht.

Een andere belangrijke baat heeft betrekking op **een toename in de motivatie en het zelfvertrouwen** van de deelnemers. Vooral oudere personen en kortgeschoolden zijn zich niet altijd bewust van de competenties die ze doorheen hun loopbaan buiten formele opleiding verwierven. In plaats van te denken dat men 'niets weet of niets kan', krijgt men via EVC alsnog erkenning voor de verworven competenties, wat deelnemers het nodige vertrouwen kan geven om hun leertraject verder te zetten. Het reflectieproces over de verworven competenties verhoogt immers vaak het zelfvertrouwen van de deelnemers m.b.t. hun leercapaciteiten.

Hoewel deze baten voornamelijk in de internationale literatuur aan bod komen, werden ze in 2009 door Tempera afgetoetst bij deelnemers aan het ervaringsbewijs. De conclusies van die studie geven aan dat zowel werkenden als werkzoekenden in de eerste plaats het gevoel nastreven van sterker te staan op de arbeidsmarkt. Daarnaast zien ze het ervaringsbewijs ook als een manier om meer persoonlijke voldoening te realiseren. Wanneer we het concreet in cijfers uitdrukken, meenden drie op vier geslaagde kandidaten hun kans op werk te hebben verhoogd. De meerderheid van de deelnemers gaf ook aan beter te weten wat hij of zij wou bereiken en welke opleidingen daarvoor nodig waren. Drie op vier kon bovendien zijn of haar eigen capaciteiten beter inschatten en voelde zich zekerder van zichzelf. Tot slot ontdekte de helft van de deelnemers nieuwe talenten bij zichzelf en kreeg hij of zij meer interesse in opleidingen. Een derde van de deelnemers startte ook effectief een opleiding dankzij het ervaringsbewijs. Deze resultaten bevestigen de relevantie van de internationaal aanvaarde baten van EVC voor de Vlaamse context.

5.1.2 Baten voor onderwijs- en opleidingsverstrekkers

Een eerste belangrijke baat voor onderwijs- en opleidingsverstrekkers is het **bereiken van een breder publiek**. Dankzij EVC kunnen zij een hogere instroom realiseren, die bovendien afwijkt van de reguliere instroom in die zin dat hij meer divers is. De ervaring van EVC-aanbieders leert dat ze via EVC cursisten bereiken die ze anders dreigen te mislopen, en die vooral ook een andere mentaliteit hebben door het voorafgaand traject dat ze achter de rug hebben. EVC laat hen immer toe om de drempel tot instroom te verlagen voor cursisten uit economische en niet-economische circuit, die competenties verwierven via werkervaring, vrijwilligerswerk, etc. Dit zou niet alleen voor een **hogere instroom, maar ook lagere dropout** zorgen. Onderwijs- en opleidingsverstrekkers zijn immers van bij de start op de hoogte van de verworven competenties en behoeften van de cursisten die instromen via EVC, wat ook de nood aan begeleiding en ondersteuning meteen zichtbaar maakt zodat men daarop kan inspelen.

In de internationale literatuur wordt ook de verkorting van de studietijd als baat aangehaald, voornamelijk vanuit de redenering dat dit ervoor zorgt dat er geen onnodige energie (lessen, taken, examens, etc.) moet worden besteed aan studenten die de gedoeerde competenties reeds verworven heeft. Dit zou de efficiëntie m.a.w. verhogen. In de Vlaamse context moet dit argument evenwel genuanceerd worden door de huidige onderwijsfinanciering. Onderwijsinstellingen ontvangen immers geen financiering voor de vrijstellingen die EVC-deelnemers verkrijgen, waardoor verkorte trajecten voor hen een negatieve baat (en dus een kost) vormen. Temeer daar het personeel taken in het kader van EVC onvergoed verrichten bovenop hun regulier takenpakket. Tijdens de workshop gaven de EVC-aanbieders aan dat deze negatieve invloed het positieve effect van de hogere uitstroom uitvlakt waardoor beide baten elkaar min of meer opheffen.

Ook het kunnen leveren van maatwerk binnen de aangeboden onderwijs- en opleidingstrajecten brengt niet eenduidig positieve baten met zich mee. Enerzijds zorgt het ervoor dat cursisten **instromen op het juiste niveau**, wat voor homogenere groepen zorgt en zo vermijdt dat ervaren personen competenties aangeleerd krijgen die zij reeds op een alternatieve manier verwierven. Op die manier kunnen zij beter beantwoorden aan de noden van volwassen en (deeltijds) werkende studenten, wat ook verklaart waarom deze cursisten doorgaans meer gemotiveerd zijn. Anderzijds zijn de klasgroepen net gevarieerder door de verschillende achtergrond van de cursisten, waardoor ze ook verschillende vragen en verwachtingen hebben. Hoewel dit impliceert dat het lesgeven en de begeleiding intensiever worden, zorgt het er ook voor dat onderwijsinstellingen **beter kunnen omgaan met heterogeniteit**, wat een belangrijke troef is in het huidige discours waarin diversiteit in het onderwijs gepromoot wordt.

EVC komt ook de **kwaliteit** van de opleidingen ten goede, en dit om verschillende redenen:

- ▶ In het kader van EVC-procedures is er vaak een grondige afstemming met actoren uit het werkveld, wat waardevolle informatie oplevert voor een betere aansluiting van het curriculum op de arbeidsmarkt.
- ▶ De heterogeniteit van de cursisten vereist een alert leraren-/docentenkorps dat inspeelt op de diverse noden en manieren blijft zoeken om hun vragen te beantwoorden. EVC zet hen op die manier aan tot innovatie in de manier van lesgeven, begeleiden en beoordelen.
- ▶ EVC kan ook de afstemming tussen onderwijs- en opleidingsverstrekkers versterken, waardoor de betrokken instellingen van elkaar kunnen leren en samen tot nieuwe inzichten kunnen komen. Ook die manier kan EVC de interne kwaliteitszorg bevorderen.

5.1.3 Baten voor de werkgever

Ook werkgevers kunnen een aantal baten ervaren wanneer hun (potentiële) werknemers een EVC-traject doorlopen. Deze baten komen voornamelijk voort uit het zichtbaar maken van verworven competenties. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat veel van deze baten sterk samenhangen met het civiel effect van EVC. Zo is het **sneller en gemakkelijker kunnen identificeren van kandidaten voor functies** een vaak aangehaalde baat van EVC voor werkgevers. Een officiële erkenning van de verworven competenties kan het selectieproces verkorten, bijvoorbeeld door een assessmentprocedure overbodig te maken. Een EVC-certificaat bevat immers waardevolle informatie die werkgevers toelaat om geïnformeerde beslissingen te nemen. De basisvereiste om tot deze baat te komen is vertrouwen van werkgevers in de onderliggende EVC-procedure zodat ze het certificaat naar waarde schatten. Wanneer het onvoldoende gekend is of niet gewaardeerd wordt, zullen werkgevers de verworven competenties zelf identificeren, documenteren en beoordelen, waardoor de meerwaarde van EVC in deze context beperkt is.

Het zichtbaar maken en erkennen van competenties houdt bovendien in dat **werknemers optimaal ingezet** kunnen worden binnen de organisatie. Aangezien niet elke verworven competentie benut wordt binnen de job die werknemers uitoefenen, verhoogt EVC de transparantie omtrent hun inzetbaarheid in de organisatie. Het certificaat geeft immers expliciet aan welke competenties zij op de werkvloer kunnen inzetten. Deze informatie laat werkgevers toe om een **beter loopbaanbeleid** te voeren en elke medewerker de meest aangewezen job(s) aan te bieden zodat zij hun competenties optimaal kunnen benutten binnen de organisatie.

Het optimaal inzetten van medewerkers is echter slechts een eerste stap, die vaak gevolgd wordt door een persoonlijk ontwikkeltraject. Het wordt algemeen aangenomen dat EVC-trajecten voor werknemers gepaard gaan met een **beter opleidings- en ontwikkelbeleid** bij werkgevers. Op inhoudelijk vlak laat EVC hen toe om de opleidingsbehoeften van werknemers beter in te schatten. Het documenteren van competenties geeft immers aan in welke mate de verschillende geïdentificeerde competenties wel of niet verworven zijn. Omgekeerd toont het met andere woorden welke competenties niet of onvoldoende verworven zijn, wat het opleidings- en ontwikkeltraject voor de werknemers in kwestie kan onderbouwen. Aangezien dit een efficiënte opleidingsinvestering garandeert, heeft het ook economische consequenties. Door onnodige investeringen te vermijden, is er bijvoorbeeld een betere allocatie van middelen (e.g. door te vermijden dat werknemers opleidingen volgen om competenties te ontwikkelen die ze reeds verwierven). Dit bespaart werkgevers niet alleen een onnodige opleidingskost voor het organiseren van de opleiding, maar realiseert ook een reductie van de opleidingstijd binnen de organisatie. Op die manier moeten werknemers enkel gemist worden op de werkvloer om hun competenties te versterken i.p.v. ze (nogmaals) bevestigd te zien, wat tot frustraties kan leiden.

Zoals bij de bespreking van baten voor de deelnemers werd aangegeven, wordt algemeen aangenomen dat EVC de drempel tot levenslang leren verlaagt. Werknemers stimuleren om in een EVC-traject te stappen, kan er op die manier toe leiden dat het **leerklimaat** binnen de onderneming versterkt wordt. Niet alleen omdat het werknemers kan motiveren om zelf nieuwe leeropportunities te identificeren en te investeren in opleiding, maar ook omdat het hen leert denken in termen van competenties en de nodige input biedt om kritisch te reflecteren over hoe ze hun competenties optimaal kunnen inzetten op de werkvloer. Dergelijke professionalisering van de werknemers stimuleert de leercultuur binnen de onderneming.

Een belangrijke baat die opgaat voor bepaalde EVC-trajecten, is dat ze leiden tot een certificaat dat nodig is om te **voldoen aan wettelijke vereisten**. Zo moeten heftruck- en reachtruckchauffeurs elk jaar een attest behalen om aan te tonen dat ze voldoen aan de eisen van het veiligheidswetboek ARAB/CODEX en zijn werkgevers in de buitenschoolse kinderopvang verplicht ervoor te zorgen dat 50% van de werknemers gecertificeerd zijn. Bepaalde certificaten kunnen ook vereist zijn om in te tekenen op openbare aanbestedingen. Aan deze eisen kan voldaan worden door het volgen van opleiding, maar ook door ervaren werknemers een EVC-traject te laten doorlopen, wat minder tijd en middelen vraagt (cf. paragraaf 5.2.3). In dit opzicht is EVC ook een instrument in het kader **kwaliteitsbewaking**, dat een belangrijke troef kan zijn naar verschillende stakeholders toe (zoals leveranciers en klanten).

Tot slot zorgt het deelnemen van werknemers aan EVC-trajecten ook voor een **betere afstemming met onderwijs- en opleidingsverstrekkers**. Die wisselwerking geeft EVC-aanbieders de nodige informatie om hun aanbod up-to-date te houden en af te stemmen op de noden uit het veld. Anderzijds geeft het werkgevers (en sectororganisaties) de nodige input over de mogelijkheden die buiten de organisatie beschikbaar zijn om de competenties die werknemers op en naast de werkvloer verwieven via alternatieve leerpaden een duidelijke erkenning te geven. Beide partijen kunnen op die manier een vinger aan de pols houden en hun dienstverlening verder optimaliseren.

Het samenspel van al deze effecten geeft ook aanleiding tot een aantal **indirecte baten**, die op bedrijfsniveau ook een economische waarde hebben. Wanneer de competenties van medewerkers formeel erkend worden, voelen ze zich immers gewaardeerd en ook meer gemotiveerd om die competenties op de werkvloer te gebruiken. Het zichtbaar maken van competenties kan er bovendien voor zorgen dat werknemers binnen de organisatie de juiste job uitoefenen. Die dynamiek verhoogt de productiviteit van werknemers. Boven vermijdt het mogelijke frustraties en verhoogt het hun jobtevredenheid, waardoor hun engagement tegenover de onderneming verhoogt. Dat heeft niet alleen minder verzuim tot gevolg, maar ook een hogere retentie. Het valideren van de werkplek als leeromgeving komt ook het imago van de onderneming ten goede en kan de onderneming een competitief voordeel opleveren.

Een **negatieve baat** van EVC die tijdens de workshop ter sprake kwam, is het verwachtingspatroon van werknemers omtrent verloning. In sommige situaties kan het behalen van een certificaat een loonsverhoging of functieverandering inhouden, maar dat is niet automatisch het geval nadat een traject succesvol doorlopen werd. Het is daarom belangrijk dat werknemers realistische verwachtingen hebben wanneer ze een EVC-traject opstarten.

Dat vermijdt niet alleen teleurstelling bij de werknemers, maar ook frustratie bij de werkgever. Een transparante communicatie rond de kosten en baten van een EVC-traject is daarom onontbeerlijk.

5.1.4 *Baten voor de overheid*

Ook op macroniveau genereert EVC aanzienlijke economische baten. Zo gaan er in eerste instantie een aantal **terugverdieneffecten** mee gepaard. Deze zijn het meest uitgesproken wanneer EVC-trajecten leiden tot een snellere activering van werkzoekenden (zoals in paragraaf 5.2.4 cijfermatig geïllustreerd wordt). De activering van werkzoekenden zorgt er immers voor dat zij niet langer een werkloosheidsuitkering ontvangen en andere investeringen vergen zoals begeleidings- en administratiekosten. Integendeel, wanneer de transitie naar werk gemaakt wordt, wordt hun inkomen belast en dragen ze actief bij tot de sociale zekerheid. Een hoger inkomen zorgt er bovendien voor dat ze meer kunnen consumeren, wat ook meer BTW-inkomsten oplevert. Elke inkorting van de werkloosheidsduur levert m.a.w niet alleen besparing, maar ook opbrengsten op voor de overheid. Analoge opbrengsten in termen van sociale bijdragen, inkomstenbelasting en verhoogde consumptie gelden ook voor EVC-deelnemers die dankzij het succesvol beëindigen van een traject, een hoger loon toegekend krijgen.

Naast zuivere terugverdieneffecten is er ook sprake van een **efficiëntere inzet van overheidsmiddelen**, en dit op verschillende vlakken. Zo impliceren vrijstellingen verkregen op basis van EVC dat cursisten zich niet moeten inschrijven voor vakken/modules waarvoor ze de vereiste competenties reeds verwierven. Voor die lesuren moeten er bijgevolg geen onnodige subsidies aan de onderwijsverstrekkers worden toegekend of studietoelagen aan cursisten. Die overheidsmiddelen kunnen m.a.w. aan zaken worden besteed die een duidelijke meerwaarde hebben voor de instelling of de cursist. Bovendien blijken cursisten die instromen via een EVC-traject een lager risico op dropout te hebben in de reguliere onderwijstrajecten waarin ze vervolgens instromen. Ook dat getuigt van een efficiënte besteding van overheidsmiddelen.

Daarnaast mag ook niet uit het oog verloren worden dat zowel werknemers als werkgevers beroep kunnen doen op diverse steunmaatregelen om te investeren in opleiding. Denk bijvoorbeeld aan opleidingsincentives en betaald educatief verlof voor werknemers, en aan de kmo-portefeuille of strategische informatiesteun voor werkgevers. Wanneer EVC-trajecten de intensiteit van een opleidingstraject verlichten in termen van tijd en geld, zullen werkgevers en werknemers voor die trajecten minder steun aanvragen. De aangevraagde overheidssteun zal bijgevolg efficiënter besteed worden aan opleidingstrajecten die voortbouwen op de verworven competenties i.p.v. tijd en middelen te investeren in opleiding die focust op competenties die door de cursisten reeds verworven zijn.

Het **promoten van levenslang leren** is een uitgesproken beleidsdoelstelling in het nastreven van sterkere competitiviteit en groei (o.a. in het Pact 2020). Het erkennen van competenties speelt daarbij een centrale rol, aangezien het niet alleen een opstap naar verdere leertrajecten kan zijn, maar ook de dropout uit leertrajecten kan verlagen (cf. paragraaf 5.1.1). Beide aspecten zijn enorm belangrijk aangezien het ontwikkelen van human capital bijdraagt aan het **concurrentievermogen van de economie**. Bovendien kan het zichtbaar maken van het aanwezige menselijk kapitaal ervoor zorgen dat de marktw waarde van de economie verhoogt, wat meer buitenlandse investeringen kan aantrekken. Dit nog meer het geval wanneer EVC-trajecten geflankeerd worden door **innovatie in het onderwijssysteem**, waarbij leerpaden ontwikkeld worden die beter beantwoorden aan de noden van werkenden.

Er werd al aangegeven dat het zichtbaar maken en certificeren van competenties kan bijdragen tot een hogere inzetbaarheid van de deelnemers binnen de onderneming, maar ook buiten de organisatiegrenzen. Zo kan EVC bijvoorbeeld **spanningen op de arbeidsmarkt wegwerken** door de competenties van personen in kaart te brengen en zo duidelijk te maken hoe geïdentificeerde krapte op de arbeidsmarkt geremedieerd kan worden. Dit kan niet alleen werkenden, maar ook werkzoekenden toeleiden naar (knelpunt)vacatures, wat de mobiliteit op de arbeidsmarkt ten goede komt, binnen en tussen sectoren. Ook de betere afstemming tussen onderwijs- en arbeidsmarktactoren in het kader van EVC kunnen bijdragen tot het reduceren van spanningen op de arbeidsmarkt door het profiel van de afgestudeerden zo nauw mogelijk te laten aansluiten op noden van werkgevers.

Een ander maatschappelijk voordeel betreft de **sterkere sociale cohesie**, gekoppeld aan het signaal uitgaand van EVC dat er meerdere kanalen zijn om competenties te verwerven en te certificeren. Op die manier kan EVC ongelijkheden reduceren en burgers aanzetten tot meer sociale participatie. Inzicht in de verworven competenties laat hen immers toe na te gaan hoe ze die competenties kunnen inzetten, niet alleen op de arbeidsmarkt, maar ook voor andere maatschappelijk relevante rollen, zoals zorgtaken of vrijwilligerswerk. Dit geeft aan dat geïnformeerde burgers niet alleen hun eigen levenskwaliteit kunnen verhogen, maar ook kunnen bijdragen tot een hoger maatschappelijk welzijn.

Tijdens de workshop rond de kosten en baten van EVC werd tot slot benadrukt dat EVC ook een instrument is dat het sturen van een **doelgroepenbeleid** faciliteert. Het kan worden ingezet om groepen met een hoog risico op

dropout uit het watervalstelsel te halen door hun verworven competenties naar waarde schatten. Daarnaast kan het een waardevol instrument zijn om specifieke groepen beter inzetbaar te maken op de arbeidsmarkt, of hen toe te leiden naar onderwijs- en opleidingstrajecten, rekening houdend met hun opgebouwde ervaring. In deze context wordt EVC vooral als een waardevolle tool gezien voor de volgende groepen:

- ▶ Personen die collectief werden ontslagen, bijvoorbeeld in het kader van herstructureringen;
- ▶ Personen betrokken bij fusies en overnamen;
- ▶ Werkzoekenden;
- ▶ Personen in een outplacementtraject;
- ▶ Immigranten / vluchtelingen;
- ▶ Kortgeschoolden;
- ▶ Oudere werknemers.

Dit illustreert meteen ook de actuele waarde van EVC in huidige publieke debatten.

5.2 Grootteorde van baten voor enkele specifieke cases

In het kader van de kosten-batenanalyse dienen de hierboven opgesomde baten te worden afgezet tegenover de kosten gerelateerd aan EVC, maar zoals eerder werd aangegeven, zijn niet alle baten kwantificeerbaar. Enkel de economische baten zijn materiële baten die zich kunnen laten uitdrukken in monetaire termen indien de nodige cijfers beschikbaar zijn. Op het niveau van de deelnemers betreft het bijvoorbeeld baten zoals de gespaarde opleidingskost (in termen van tijd en geld). Op macroniveau kan worden gekeken naar terugverdieneffecten en efficiëntiewinsten.

Gezien de beperkte registratie m.b.t. EVC in Vlaanderen, kunnen de baten echter slechts gedeeltelijk in monetaire termen worden uitgedrukt. De beschikbare gegevens laten niet toe om de economische baten net als de kosten geaggregeerd op jaarbasis in euro's uit te drukken, waardoor ze momenteel niet tegenover elkaar kunnen worden afgezet. Om de grootteorde van de baten zo concreet mogelijk te maken, illustreren we in deze paragraaf de economische baten voor deelnemers die deelnemen aan EVC-trajecten in het hoger onderwijs, het volwassenenonderwijs, en trajecten die leiden tot een ervaringsbewijs. De omvang van de baten hangt vaak samen met het statuut van de deelnemers. Dat uit zich ook in de terugverdieneffecten en efficiëntiewinsten op macroniveau. Daarom sluiten we de bespreking van de baten af met de bespreking van enkele baten voor de overheid.

5.2.1 Deelnemers in het hoger onderwijs

EVC-aanbieders uit het hoger onderwijs registreren verschillende gegevens, zoals het aantal deelnemers in verschillende opleidingstrajecten en de aangerekende kost voor EVC, die op associatieniveau bepaald wordt. De cijfers geven aan dat EVC-trajecten zelden volledige opleidingen betreffen en m.a.w. vooral opgestart worden door de deelnemers om vrijstellingen te behalen. Het zijn die vrijstellingen die voor de deelnemers de meest zichtbare baat van EVC opleveren, aangezien ze het studiegeld rechtstreeks beïnvloeden.

De gerapporteerde cijfers geven niet aan hoeveel vrijstellingen werden toegekend op basis van succesvolle EVC-trajecten, maar de grootteorde van de baten kan worden toegelicht aan de hand van een rekenkundig voorbeeld. Stel bijvoorbeeld dat een (potentiële) student vrijgesteld wordt voor 20 of 40 studiepunten in een standaard lessenpakket van een academiejaar dat 60 studiepunten bevat. In de context van een diploma- of creditcontract, waarbij het studiegeld bepaald wordt volgens een vast bedrag en een variabel bedrag per studiepunt⁸, levert dit de volgende besparing op voor beurs- en niet beursstudenten:

Tabel 1: Illustratie van studiegelden voor studietrajecten van resp. 60, 40 en 20 studiepunten

	60 studiepunten	40 studiepunten	20 studiepunten
Niet-beursstudent	890	670	450
Bijna-beursstudent	470	390	310
Beurstariefstudent	105	105	105

Deze cijfers tonen dat een vrijstelling voor 20 studiepunten (en m.a.w. een inschrijving voor een traject van 40 studiepunten), een reductie van 220 euro inhoudt voor een niet-beursstudent, terwijl het bijna-beursstudenten 80 euro bespaart en geen invloed heeft op het inschrijvingsgeld van beurstariefstudenten. Deze reductie wordt verdubbeld als een EVC-traject resulteert in een vrijstelling van 40 (op 60) studiepunten.

Ook voor beurstariefstudenten leveren vrijstellingen echter belangrijke baten op. Zo speelt ook de uitgespaarde verplaatsingskost een rol. Een verlicht studietraject kan er bij kotstudenten bovendien voor zorgen dat de verplaatsingen zodanig beperkt zijn, dat men kan pendelen i.p.v. een kamer of studio te huren. Cijfers van de UGent⁹ illustreren dat pendelstudenten 3.676 euro minder betalen dan niet-beurskotstudenten (9 maanden voor een kamer van de Ugent). Bij beursstudenten gaat het om 1.089 euro, bij bijna-beursstudenten om 2.054 euro. De

⁸ <http://onderwijs.vlaanderen.be/studiegelden>

⁹ <http://www.ugent.be/student/nl/administratie/sociale-dienst/studeren/raming-kostprijs-studeren.pdf>

geraamde kosten per academiejaar zijn opgenomen in bijlage 1/ van dit rapport. De cijfers geven bijvoorbeeld ook aan dat syllabussen en boeken jaarlijks geraamd worden op 325 euro voor een volledig traject, waarop zou kunnen worden bespaard door het verkrijgen van vrijstellingen voor bepaalde vakken. In het hoger onderwijs wordt bovendien een bijdrage gevraagd aan deelnemers die een EVC-traject opstarten. Die bestaat uit een vast bedrag (vb. administratieve kost van 55 euro) en een variabel bedrag, dat verschilt tussen de associaties, zoals ook in het financieringshoofdstuk van dit rapport (hoofdstuk 6) is weergegeven. Daaruit blijkt dat de aard van het traject de kostprijs bepaald, waardoor het bedrag kan vrij laag kan zijn (e.g. 50 euro), maar ook kan oplopen tot een bedrag van ruim 700 euro.

Naast een besparing in cursusmateriaal, leveren vrijstellingen voor de deelnemers aanzienlijke tijdswinst op, zowel in termen van lestijd als studietijd. De gespaarde tijd kan het verschil maken tussen voltijds studeren of een combinatie van studeren en werken. Op die manier is er een rechtstreekse link met het inkomen van de deelnemers. Tot slot kunnen vrijstellingen het gevolgde traject niet alleen lichter maken, maar ook verkorten wanneer het diploma sneller behaald kan worden. Dit zorgt ervoor dat de deelnemers sneller terug voltijds aan de slag kunnen gaan op de arbeidsmarkt, waar ze door het behaalde diploma mogelijk ook meer verdienen. Ook dit dient in rekening genomen te worden bij de beschouwing van de baten.

Aangezien een uur in de kostenanalyse 20,7 euro bedroeg voor de deelnemers, kan het uitsparen van tijd snel een substantiële baat betekenen. Dat is echter ook nodig aangezien de kostprijs van het traject voor de deelnemers geraamd werd op 1.351 à 1.987 euro, exclusief inschrijvingsgeld voor de EVC-procedure, wat aanzienlijk kan oplopen in het hoger onderwijs afhankelijk van de aard en omvang van de te testen competenties. Bovenstaande illustratie toont dat het uitgespaarde studiegeld voor 60 studiepunten op zich niet volstaat om de kosten van EVC te compenseren; de uitgespaarde tijd en andere kosten moeten mee in rekening gebracht worden. Voor een kleine aanvraag zullen de kosten bijgevolg de baten domineren, maar als de verkegen vrijstelling voldoende groot is, wegen de baten zwaarder door.

5.2.2 *Deelnemers in het volwassenenonderwijs*

Een rondvraag bij CVO's leert dat registratie van gegevens m.b.t. EVC-trajecten minder gangbaar is in het volwassenenonderwijs. Aangezien vrijstellingen behaald via EVCK- en EVC-trajecten doorgaans geaggregeerd gerapporteerd worden, is het niet mogelijk om de totale of gemiddelde baat te berekenen. Bovendien is er een enorme heterogeniteit binnen en tussen de centra.

Een interessante case om de grootteorde van de baten toe te lichten, is het EVC-traject voor zorgkundigen (het 'ZOCO'-traject). De volledige doorlooptijd voor de opleiding zorgkundige omvat 1.450 lestijden. Cijfers m.b.t. de eerste jaarhelft van het schooljaar 2015-2016 van het CVO VSPW Gent tonen dat van de 8 kandidaten die het EVC-traject in het eerste semester doorliepen, er 4 vrijgesteld waren voor 1.000 lestijden. De andere kandidaten waren respectievelijk vrijgesteld voor 580, 560, 340 en 260 lestijden, wat de gemiddelde vrijstelling voor de kandidaten op 718 lestijden brengt.

Ook in het volwassenenonderwijs hebben de lestijden een rechtstreekse impact op het **inschrijvingsgeld** en het **schoolgeld**. In de CVO's betalen cursisten een inschrijvingsgeld van 1,5 euro per lestijd, met een plafond van 300 euro per semester per opleiding. Voor een lineaire opleiding impliceert dit een maximale inschrijvingskost van 600 euro per jaar. Bepaalde cursisten komen echter in aanmerking voor verminderd inschrijvingsgeld van 0,60 of 0,30 euro per lestijd, en sommige cursisten zijn volledig vrijgesteld van inschrijvingsgeld. Bijlage 7/ geeft een overzicht van de cursisten die in aanmerking voor een vermindering of vrijstelling van het inschrijvingsgeld.

Eén van de CVO's die participeerden aan het ZOCO-project, nl. CVO Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk (VSPW), geeft op haar website¹⁰ een overzicht van het gevraagde inschrijvings- en schoolgeld voor de verschillende modules in de opleiding verzorgende/zorgkundige. De concrete cijfers zijn opgenomen in bijlage 6/ en tonen de volgende bedragen voor een tweejarige opleiding van 1.450 studiepunten (excl. module 5):

- ▶ Cursisten zonder vrijstelling betalen 2.520 euro (volledig inschrijvingsgeld van € 1,5/lestijd + schoolgeld);
- ▶ Gedeeltelijk vrijgestelde cursisten betalen 780 euro (verminderd inschrijvingsgeld van € 0,3/lestijd + schoolgeld);
- ▶ Cursisten vrijgesteld van inschrijvingsgeld betalen enkel het schoolgeld van 345 euro.

Voor cursisten zonder vrijstelling van inschrijvingsgeld, zou een vrijstelling van 1.000 lestijden – proportioneel gezien – bijgevolg leiden tot een kostenreductie van 1.738 euro ($1000/1450 * 2.520$) versus 538 euro voor gedeeltelijk vrijgestelde cursisten en 238 voor cursisten vrijgesteld van schoolgeld. Voor de kleinste vrijstelling van 260 lestijden gaat het om 452 euro voor cursisten die het volledige inschrijvingsgeld betalen, 140 euro voor gedeeltelijk vrijgestelden en 62 euro voor cursisten die vrijgesteld zijn van inschrijvingsgeld.

Hoewel deze bedragen sterk variëren volgens het aantal verkregen vrijstellingen en het profiel van de cursist, zijn deze bedragen aanzienlijk op het niveau van het volledige ZOCO-traject, wetende dat het gemiste inkomen zijn voor de CVO's. Na afloop van de ESF-financiering is er immers geen tussenkomst voor het uitvoeren van het EVC-traject en worden de betrokken CVO's enkel gefinancierd voor de lestijden waarvoor de ingestroomde cursisten zich effectief inschrijven. Deze financiële baat voor het individu betekent dus vooralsnog een aanzienlijke kost voor de EVC-aanbieder.

Het statuut van cursisten speelt niet alleen een rol m.b.t. het te betalen inschrijvingsgeld. Werkzoekenden en werkenden kunnen ook op andere financiële **steunmaatregelen van de Vlaamse overheid** terugvallen.

- ▶ Zo kunnen deeltijds werkzoekenden in aanmerking komen voor een beroepsopleidingscontract van de VDAB, waardoor er ook een tussenkomst is in de verplaatsingskosten en in de kosten voor kinderopvang van alle kinderen tot 12 jaar)¹¹.
- ▶ Werkende cursisten die aan de nodige voorwaarden voldoen, kunnen opleidingscheques aanvragen om het inschrijvingsgeld en schoolgeld te bekostigen (in principe tot 250 euro cheques, waarvan de Vlaamse overheid de helft financiert, al zijn er ook uitzonderingen)¹². De opleiding geeft ook recht op educatief verlof (in principe max. 180 uren)¹³. Aangezien de overheidssteun geplafonneerd is, dient voor elke cursist te worden bekeken of de aangevraagde steun na het verkrijgen van vrijstellingen onder het plafond gezakt is. De eigen bijdrage zal na het verkrijgen van steun hoe dan ook proportieel kleiner zijn als de totale kost voor de cursist daalt en de ontvangen steun even groot blijft.

Ook in deze context zijn de boven vermelde een onderschatting van de totale baat voor de deelnemers. Minder verplaatsing impliceert bijvoorbeeld ook minder transportkosten en **tijds winst**. Ook een reductie in studielast (in het kader van de vrijgestelde modules) creëert tijd die de deelnemers op een andere manier kunnen besteden. Net als bij de opleidingen in het hoger onderwijs kan dit het verschil maken tussen voltijds studeren of een combinatie van studeren en werken. Door de modulaire aanpak van de opleiding kunnen vrijstellingen het opleidingstraject bovendien verkorten, waardoor de deelnemers sneller inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt en ook sneller een loon te verdienen.

Afgaand op de gemiddelde kosten van een EVC-traject van 1.351 à 1.987 euro overtreffen de baten van EVC de kosten voor deelnemers die een vrijstelling van 1.000 lestijden verkrijgen, vooral als er geen vrijstelling of vermindering van inschrijvingsgeld is. Bij kleinere vrijstellingen zal vooral de tijds winst bepalen of de baten de kosten overtreffen. Als er net als bij de kostprijs gerekend wordt aan 20,7 euro per uur voor de deelnemers, correspondeert het duurste EVC-traject met een loutere tijdsinvestering van 96 uur (1.987 euro/20,7 euro per uur).

¹⁰ http://www.vspw.be/opleidingen/verzorgende_zorgkundige/praktisch

¹¹ http://www.vspw-vorming.be/vdab_contract.html

¹² <https://www.vdab.be/opleidingscheques/werknemers.shtml>

¹³ <http://www.werk.be/online-diensten/betaald-educatief-verlof/duur-van-het-verlof>

5.2.3 Deelnemers aan het ervaringsbewijs

Het meest uitgebreid gedocumenteerde EVC-traject, is dat van het ervaringsbewijs. De jaarlijkse rapportering van Departement Werk en Sociale Economie in samenwerking met het ESF-agentschap documenteert niet alleen de verschillende stappen in het traject, maar gaat ook in op het profiel van de deelnemers en de erkende testcentra. Hoewel de baten er niet in besproken worden, geven de cijfers m.b.t. de uitgereikte ervaringsbewijzen per beroep duidelijk aan dat de populairste ervaringsbewijzen een duidelijk civiel effect hebben. Dat wordt ook expliciet benadrukt in het SERV-advies van 12 oktober 2015 betreffende 'Geïntegreerd beleid voor erkenning van competenties (EVC)'. Dat advies bevat onder meer een overzicht van het civiel effect voor de volgende trajecten, die samen 53% van de uitgereikte ervaringsbewijzen bevatten in 2014:

- ▶ Heftruck en reachtruck;
- ▶ Arbeidsconsulent;
- ▶ Buitenschoolse kinderopvang;
- ▶ Poetshulp.

In wat volgt geven we voor elk van deze trajecten een indicatie van de baat door in te gaan op de opportuniteitskost in termen van tijd en geld.

Heftruck / Reachtruck

Het ervaringsbewijs Heftruck / Reachtruck voldoet aan de eisen van het veiligheidswetboek ARAB/CODEX en is erkend door de verzekeringswereld. Het verschaft de deelnemers m.a.w. een geldig certificaat dat ook door werkgevers gegeerd is en dat zij 'op gepaste tijden' moeten herhalen. Eerder dan ervaren werknemers regelmatig een formeel opleidingstraject te laten doorlopen, laat het ervaringsbewijs toe om de reeds verworven competenties te bekrachtigen via een traject dat minder intentensief is in termen van tijd en geld:

- ▶ De SERV-standaard¹⁴ voor het ervaringsbewijs stelt dat "de duurtijd van de beoordeling aaneensluitend maximum **1u 45min** bedraagt, met daarin maximum 45 minuten voor de parktijkopdrachten en 15 minuten voor de kennistest en het criteriumgericht interview. De rest van de tijd is voorzien opdat de kandidaat kan wennen aan de heftruck en de infrastructuur. Tijdens de voorbereidingstijd wordt ook de opdracht algemeen overlopen, krijgt de kandidaat de nodige instructies mee per opdracht en kan de kandidaat onder meer vragen stellen over de werking van de heftruck." Het ervaringsbewijs is vooralsnog **gratis** voor de deelnemers.
- ▶ Een alternatieve opleiding bij Syntra¹⁵ duurt 18 uur (6 sessies) en kost € 325.

Momenteel wordt er geen individuele bijdrage gevraagd voor deelname aan het ervaringsbewijs, wat het traject voor de deelnemers op het eerste zicht aanzienlijk aantrekkelijker maakt dan formele opleiding. Dat verklaart meteen ook het succes van dit ervaringsbewijs (dat met 15,7% van alle uitgereikte ervaringsbewijzen het tweede populairste ervaringsbewijs is). Onze kostenanalyse toont echter dat het deelnemers gemiddeld 1.351 à 1.987 euro kost om een EVC-traject te doorlopen, vooral door de geïnvesteerde tijd. De externe opleiding zou – zonder transportkosten – neerkomen op 697,6 euro (18u x 20,7 euro + 325 euro inschrijvingsgeld). Als enkel de assessmenttijd tijdens de werkuren valt, zal een externe opleiding voor de werkgever bijgevolg interessanter zijn. De verdoken tijdskost voor de deelnemer (bijvoorbeeld voor de begeleiding en het maken van het portfolio als dat buiten de werkuren voor eigen rekening gebeurt) mag echter niet uit het oog verloren worden.

¹⁴ http://www.ervaringsbewijs.be/beroepen/documenten/Standaard_heftruck.pdf

¹⁵ https://www.syntrawest.be/opleidingen/transport/heftruck_en_hoogwerker/heftruckbestuurder.html

Arbeidsconsulent

De SERV-nota wijst ook op het civiel effect van het ervaringsbewijs 'arbeidsconsulent'. SELOR aanvaardt dat ervaringsbewijs als equivalent voor het diploma op het niveau van hoger onderwijs (niveau B, i.e. Hoger Beroepsonderwijs of een Bachelordiploma) en beschouwt het als toegangscertificaat naar het beroep van arbeidsconsulent bij de overheid. Om de gespaarde opleidingskost van de equivalente bacheloropleiding te kunnen inschatten, leert de Onderwijskiezer¹⁶ dat onder meer een professionele bacheloropleiding sociaal werk of toegepaste psychologie leiden tot het beroep. Dergelijke opleiding is veel intensiever dan het alternatieve traject via het ervaringsbewijs:

- ▶ De SERV-standaard¹⁷ stelt dat de duurtijd van de beoordeling maximum 8 uur (aaneensluitend) bedraagt, voorbereidingstijd en pauzes inbegrepen.
- ▶ Een HBO5-opleiding die leidt tot het beroep van arbeidsconsulent¹⁸, is bijvoorbeeld de opleiding personeelswerk of syndicaal werk, die beiden 1060 lestijden tellen. Aan een maximaal inschrijvingsgeld van 1,5 euro per lestijd, komt dat neer op 1.590 euro inschrijvingsgeld, maar als ze op twee jaar georganiseerd worden, bedraagt het inschrijvingsgeld 1.200 euro (i.e. maximum 300 euro per semester). Een 2,5 jarige HBO5-opleiding maatschappelijk werk (1280 lestijden), zou analoog 1.500 euro kosten in termen van inschrijvingsgeld.
- ▶ Een professionele bacheloropleiding duurt traditioneel 3 jaar en kost standaard 2.670 euro voor niet-beursstudenten (3 x € 890), 1410 euro voor bijna-beursstudenten (3 x € 470) en 315 euro voor beursstudenten (3 x € 105).

Zoals in paragraaf 5.2.1 werd aangegeven, komen er nog heel wat andere kosten kijken bij een meerjarige opleiding. De baat gekoppeld aan het ervaringsbewijs is daarom groter dan het uitgespaarde inschrijvingsgeld. Naast het financiële aspect en de tijdswinst verhoogt het ook de inzetbaarheid van de deelnemers door hen toegang te geven tot het beroep van arbeidsconsulent in de publieke sector. In dit geval lijken de baten de geraamde kosten van 1.351 à 1.987 euro voor de deelnemer te overtreffen.

Buitenschoolse kinderopvang

Ook van het ervaringsbewijs voor buitenschoolse kinderopvang gaat een belangrijk civiel effect uit. Het ervaringsbewijs is volledig gelijkgesteld aan het certificaat behaald na een opleidingstraject 'begeleider buitenschoolse opvang' in het volwassenenonderwijs. Voor werkgevers is het verplicht dat een op twee werknemers buitenschoolse kinderopvang dergelijk certificaat behaald hebben. De populariteit van het ervaringsbewijs is m.a.w. een win-winsituatie voor deelnemers en werkgevers.

- ▶ De SERV-standaard bepaalt dat de duurtijd van de beoordeling maximum 1,5 dag bedraagt (3 keer een halve dag, met inbegrip van de voorbereidingstijd voor het criteriumgericht interview en rollenspel, maar zonder de inleefmomenten van de deelnemer op de werkplek). De observatie op de werkplek duurt een halve dag.
- ▶ De alternatieve opleiding in de centra voor volwassenenonderwijs (CVO)¹⁹ duurt 2 jaar en kost studenten die niet (gedeeltelijk) vrijgesteld zijn van inschrijvingsgeld 1.200 euro. Het certificaat behaald na de opleiding van 920 uren, is ook erkend door Kind en Gezin, waardoor men kan werken als begeleider in de buitenschoolse opvang. Ook hier beïnvloedt het statuut van de cursist niet alleen het inschrijvingsgeld. Zo betaalt VDAB bijvoorbeeld het cursusmateriaal en de opleidingskosten terug van deze cursisten.²⁰

Consultatie van de CVO's leert dat personen met ervaring op het vlak van buitenschoolse kinderopvang ook daar EVC-trajecten doorlopen om vrijstellingen te verkrijgen voor de opleiding. Ze geven aan dat het gemiddeld om 200 lestijden gaat, wat voor niet-beursstudenten een besparing van 300 euro inhoudt. De tijdswinst echter aanzienlijk als er net als bij de kostenberekening wordt uitgegaan van 20,7 euro per uur. Zoals uit paragraaf 5.2.2 blijkt, gaan de baten bovendien ook verder dan het bespaarde inschrijvingsgeld. In een modulair traject kan het bijvoorbeeld de toegang tot de arbeidsmarkt versnellen.

¹⁶ https://www.onderwijskiezer.be/v2/beroepen/beroep_detail.php?beroep=126

¹⁷ http://www.serv.be/sites/default/files/STarbeidsconsulent_03112009.pdf

¹⁸ https://www.onderwijskiezer.be/v2/beroepen/beroep_detail.php?beroep=126

¹⁹ <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/lijst.aspx?hs=317&studie=353>

²⁰ <http://www.kindengezin.be/opleidingen-en-infosessies/sector-en-partners/door-andere-organisaties/kinderopvang/#Certificaat-begeleider-bu>

In deze context blijken de baten voor de deelnemers de geraamde kosten van 1.351 à 1.987 euro per traject bijgevolg te overschatten.

Poetshulp

Een laatste interessant voorbeeld van een ervaringsbewijs met een substantieel civiel effect betreft het ervaringsbewijs 'poetshulp'. Enerzijds omdat het behaalde certificaat ook hier een alternatieve opleidingskost vermijdt:

- ▶ In de SERV-standaard wordt bepaald dat de duurtijd van de beoordeling maximum 3 uur en 15 minuten (aaneensluitend) bedraagt, namelijk maximum 15 minuten voorbereidingstijd, maximum 2 uur directe observatie en maximum 1 uur voor een criterium gericht interview.
- ▶ Een alternatieve opleiding bij het Vormingsfonds Dienstencheques²¹ duurt 8u en kost de deelnemer 395 euro (exclusief BTW + 55 euro verplaatsingskosten (indien de opleiding bij de klant plaatsvindt)

Dit ervaringsbewijs heeft anderzijds nog een belangrijke meerwaarde aangezien het ingeschreven is in de CAO Social Profit, waardoor de deelnemer een verhoging van het functieklassment/verloning krijgt bij behalen van het ervaringsbewijs. Over de omvang van de loonsverhoging zijn evenwel geen cijfers beschikbaar. Dat neemt echter niet weg dat het belangrijk is om hier bijkomend inzicht over te verwerven, aangezien dergelijk effect via de sociale zekerheidsbijdragen en de inkomstenbelasting ook een impact op de publieke middelen heeft. Het zijn deze baten die zullen bepalen in welke mate de baten de geraamde EVC-kosten overtreffen aangezien de investering in de alternatieve opleiding relatief beperkt is (8 uur aan 20,7 euro = 165,6 euro; samen met het inschrijvingsgeld komt dat op een opleidingskost van 560,6 euro).

Ervaringsbewijs vaak behaald tijdens de werktijd

Om de geïnvesteerde tijd in een EVC-traject te waarderen, dient te worden gekeken naar het profiel van de deelnemer en het moment waarop hij of zij het traject doorlopen heeft. De vrije tijd van werkenden heeft immers een lagere opportuniteitskost dan hun arbeidstijd. In dit opzicht is het interessant om de resultaten van een studie van Tempera (2009) onder de aandacht te brengen. Eén van de vaststellingen omtrent het ervaringsbewijs was dat bijna drie op vier werkende kandidaten (72%) de proef aflegde tijdens de werkuren of door hun werkgever betaald werden voor de tijd die nodig was om de proef af te leggen. De overige 18% nam deel op een vrije dag. In termen van tijd heeft het ervaringsbewijs voor werkgevers dus gelijkaardige gevolgen als het investeren in opleiding, waardoor ze hun personeel een aantal uren/dagen op de werkvloer moeten missen en mogelijk ook vervangen.

²¹ <http://www.werk.be/online-diensten/opleidingsfonds-dienstencheques/externe-opleidingen/schoonmaaktechnieken-voor-dienstenchequemedewerkers-conform-het-ervaringsbewijs>

5.2.4 Indicatie van terugverdieneffecten en efficiëntiewinsten op macroniveau

Ook op het niveau van de overheid zijn er een aantal economische baten in het kader van EVC. We sluiten de bespreking van de baten daarom af met een indicatie van de grootteorde van een belangrijk terugverdieneffect, nl. de activering van werkzoekenden, en efficiëntiewinsten gerelateerd aan de financiering van onderwijsinstellingen.

Snellere activering van werkzoekenden

Wanneer EVC-trajecten werkzoekenden sneller toeleiden naar werk of inactieven activeren op de arbeidsmarkt, heeft de investering in EVC een belangrijk terugverdieneffect op macroniveau. De omvang van dit effect kan worden nagegaan door na te gaan welke impact het doorlopen van EVC-trajecten heeft op de werkloosheidsduur van werkzoekenden, en op de beslissing van inactieven om (opnieuw) toe te treden tot de arbeidsmarkt. Gezien de beperkte beschikbare gegevens hieromtrent, geven we een indicatie van de grootteorde van het terugverdieneffect uitgaand van de activering van werkzoekenden, op basis van een eerdere rekenoefening van IDEA Consult op vraag van de Europese federatie voor diensten aan individuen (EFSI) (2012), waarin de kost van werkloosheid becijferd werd. De cijfers in Tabel 2 tonen dat het reduceren van de werkloosheidsduur van een werkzoekende met 1 maand in België gepaard gaat met een baat van 2.787 euro op macroniveau (i.e. € 33.443 / 12). Dit terugverdieneffect is **tweeledig**:

► Beperking van de **overheidsuitgaven**.

Een snellere activering van werkzoekenden impliceert een korte periode waarin werkloosheidsuitkeringen moeten worden betaald. Daarnaast is er ook de algemene dienstverlening aan werkzoekenden die minder lang voorzien moet worden, en de bijhorende administratiekosten die teruggedrongen wordt. Op jaarbasis kosten deze drie uitgaveposten de overheid 11.176 euro voor 1 werkzoekende, of gemiddeld 931 euro per maand.

► Verhoging van de **overheidsinkomsten**.

De toeleiding van werklozen en inactieven naar werk heeft ook gevolgen op het vlak van fiscaliteit en sociale zekerheid. Van het verdiende loon worden immers sociale zekerheidsbijdragen & inkomstenbelasting afgehouden (wat niet gebeurt op een werkloosheidsuitkering). Het loon is bovendien hoger dan een eventuele werkloosheidsuitkering, wat een hogere consumptie met zich meebrengt. Op die manier worden ook BTW-inkomsten verworven. Op jaarbasis leveren deze inkomensbronnen de overheid 22.267 euro op voor 1 geactiveerde werkzoekende, of gemiddeld 1.856 euro per maand.

Tabel 2: Geschatte jaarlijkse kost van een werkloze op macroniveau (cijfers van 2010 in euro's)

Type kost		Totaal bedrag	%
Overheidsuitgaven	Werkloosheidsuitkeringen	9.493	28,4%
	Begeleiding en administratieve kost	1.683	5,0%
Totale overheidsuitgaven		11.176	33,4%
Potentieel inkomstenverlies	Verlies van sociale werkgeversbijdragen	8.747	26,2%
	Verlies van sociale werknemersbijdragen	4.104	12,3%
	Direct belastingsverlies (m.b.t. loon)	8.240	24,6%
	Indirect belastingsverlies (m.b.t. BTW)	1.177	3,5%
Totaal potentieel inkomstenverlies		22.267	66,6%
Totale werkloosheidskost		33.443	100,0%

Bron: IDEA Consult 'Cost of Unemployment'

Deze cijfers geven aan dat vooral de tweede component, de directe en indirecte overheidsinkomsten die gegeneerd worden door een snellere activering van werkzoekenden, zwaar doorweegt in het terugverdieneffect. Een gelijkaardig effect gaat trouwens uit van kortere onderwijs-/opleidingstrajecten die cursisten sneller toeleiden naar de arbeidsmarkt (tenminste als ze de opleiding niet (of slechts in beperkte mate) combineren met het uitoefenen van betaalde arbeid).

Toekomstig onderzoek kan de hertewerkstelling van werkzoekenden nauwkeurig analyseren en nagaan in welke mate (en onder welke omstandigheden) het doorlopen van een EVC-traject tot snellere hertewerkstelling leidt. De

resultaten van dergelijke analyses zouden immers toelaten om het terugverdieneffect van EVC nauwkeuriger in kaart te brengen.

Financiering van onderwijsinstellingen

Het toekennen van vrijstellingen levert deelnemers niet alleen verminderd inschrijvingsgeld op, maar zorgt ook voor efficiëntiewinsten voor de Vlaamse overheid. De middelen die door EVC niet geïnvesteerd hoeven te worden in lesuren die cursisten niet nodig hebben op basis van hun elders verworven competenties, kunnen immers aan andere zaken besteed worden.

In het **volwassenenonderwijs** heeft het toekennen van vrijstellingen via EVC-trajecten zo een rechtstreekse impact op de middelen in het Fonds Inschrijvingsgelden Centra voor Volwassenenonderwijs. Dat fonds staat in voor het financiële beheer van de inschrijvingsgelden en de werkingsmiddelen van de CVO's die ter beschikking worden gesteld door de onderwijsbegroting. Die financiering berust op een solidariteitsprincipe, waarbij een deel van het inschrijvingsgeld aan volledig tarief (nl. 0,7 euro van de 1,5 euro per lesuur) gebruikt wordt om het verminderd inschrijvingsgeld te compenseren wanneer een tarief van 0,60 ; 0,30 ; of 0 euro per lesuur gehanteerd wordt. Zo garandeert de overheid op basis van het Fonds een bedrag van 0,80 euro aan werkingsmiddelen per lesuurs cursist.

Hoewel het toekennen van vrijstellingen via EVC bijgevolg minder inkomsten voor het Fonds genereert, zorgt het er ook voor dat de middelen van Fonds niet worden ingezet om 'onnodige' lesuren te financieren voor cursisten die recht hebben op verminderd inschrijvingsgeld of vrijgesteld zijn van inschrijvingsgeld. Hierdoor kunnen de middelen van het Fonds bijgevolg efficiënter ingezet worden voor de voorziene taken²²:

- ▶ de terugbetaling van de gedeelde inschrijvingsgelden; (0,80 voor volledige vrijstelling, 0,50 voor verminderd inschrijvingsgeld van 0,30 en 0,20 voor verminderd inschrijvingsgeld van 0,60)
- ▶ de toekenning van werkingsmiddelen voor nijverheidstechnische opleidingen; 0,30 euro per lesuurs cursist voor de opleidingen van de studiegebieden auto, bouw, chemie, hout, koeling en warmte, land- en tuinbouw, lichaamsverzorging, maritieme opleidingen, mechanica-elektriciteit, smeden, textiel en voeding.
- ▶ de toekenning van premies aan cursisten die gelijk is aan het volledig betaalde inschrijvingsgeld aan cursisten die een eerste keer het diploma secundair onderwijs via het volwassenenonderwijs behaald hebben;
- ▶ de toekenning van middelen voor de basisuitrusting of de beveiliging van de bestaande uitrustingsgoederen van de Centra voor Volwassenenonderwijs.

Een analoge redenering gaat op voor de beurzen/studietoelagen in het **hoger onderwijs**. Studenten die een aantal competenties reeds verworven en dit via een EVC-traject kunnen aantonen, kunnen zich inschrijven voor een lager aantal studiepunten. Het bedrag van het studiegeld hangt niet alleen af van het aantal studiepunten waarvoor men inschrijft, maar ook van het soort contract dat men afsluit (diploma-, credit- of examencontract) en het statuut van de student. Wanneer studenten in aanmerking komen voor een studietoelage, varieert het bedrag van de toelage volgens het aantal studiepunten van het traject waarvoor men zich inschrijft. Tabel 3 geeft een indicatie van de omvang van studietoelagen in het hoger onderwijs.

²² Bron: Omzendbrief rond De erkenning en financiering of subsidiëring van de centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie (VWO/2011/01)

Tabel 3: Overzicht bedragen studietoelage hoger onderwijs

Inkomen	Studietoelage	Bedrag voor 60 studiepunten (voltijds studietraject)*
Boven maximumgrens	Geen	-
Gelijk aan maximumgrens	Minimumtoelage	256,33 euro
Tussen maximum- en minimumgrens	Volgens formule	Gedeeltelijke toelage: tussen minimum- en volledige toelage
Niet hoger dan minimumgrens	Volledige toelage	Kotstudent 3.966,88 euro Niet-kotstudent 2.380,89 euro
Niet hoger dan 1/10 van maximumgrens	Uitzonderlijke toelage	Kotstudent 5.340,86 euro Niet-kotstudent 3.455,02 euro

*Wie een deeltijds studietraject volgt (= minder dan 60 studiepunten), krijgt een percentage van de toelage voor voltijdse studenten, maar minstens de minimumtoelage.

Bron: <http://onderwijs.vlaanderen.be/nl/bedragen-studietoelage-2015-16>

Studenten die vrijstellingen verkrijgen via EVC en zich inschrijven voor een lager aantal studiepunten, vragen bijgevolg een lagere studietoelage aan als ze daarvoor in aanmerking komen. Zo worden de uitgaven aan studietoelagen beperkt tot tussenkomsten voor studietrajecten die gericht zijn op het ontwikkelen van competenties die de studenten nog niet hebben verworven via alternatieve leerpaden. Dat komt de efficiënte besteding van de overheidsmiddelen ten goede. Zoals Tabel 4 weergeeft, bedraagt de gemiddelde toelage in het hoger onderwijs ruim 1.700 euro. Op een totaal van ruim 42.000 toegekende studietoelagen, zou elke reductie in het kader van EVC een behoorlijke impact hebben op macroniveau.

Tabel 4: Overzicht studietoelagen in het hoger onderwijs (zoals gekend op 20/08/2015)

	Aantal aanvragen	Aantal toegekende studietoelagen	Percentage toegekende studietoelagen	Totaal bedrag toegekende studietoelagen (in euro)	Gemiddelde toelage (in euro)
HBO5 verpleegkunde	2.842	1.477	51,97%	1.861.222	1.260,14
Hoger onderwijs:	70.943	42.252	59,56%	72.718.574	1.721,07
- Hogescholen	42.529	26.472	62,24%	44.162.898	1.668,29
- Universiteiten	25.409	15.337	60,36%	27.800.907	1.812,67
- Niet gekend *	3.005	443	14,74%	754.769	1.703,77

* Het onderwijstype is niet gekend. Dit komt voor als de student in het buitenland of in een andere gemeenschap studeert.

Opmerking: Bovenstaande gegevens waren nog niet definitief aangezien er voor school- en academiejaar 2014-2015 nog een aantal dossiers in beraad stonden, waardoor het aantal toekenningen nog kan stijgen. Dossiers 'in beraad' zijn dossiers waarvoor er nog bijkomende informatie wordt opgevraagd aan de burger om het aanvraagdossier verder te kunnen afhandelen. Deze bijkomende informatie kan o.m. zijn: huurcontract van de student, bewijs van betaling van alimentatiegelden, attesten voor niet-belastbare inkomsten,...

Bron: Vlaams onderwijs in cijfers 2014-2015

6/ Financiering van een geïntegreerd EVC-beleid

"The ends and means of development call for placing the perspective of freedom at the center of the stage. The people have to be seen, in this perspective, as being actively involved – given the opportunity- in shaping their own destiny, and not just as passive recipients of the fruits of cunning development programmes."

- Amartya Sen (p. 53, 1999) -

Dit statement van Nobelprijswinnaar Sen geeft in het kader van deze studie naar de financiering van EVC aanleiding tot het analyseren van de kosten en baten van EVC opdat het het perspectief van levenslang leren voor alle stakeholders kan schragen. Naast kosten en baten gaat het in dit kader ook om het effect van de sociale erkenning van EVC. Dit zijn ook de factoren die tijdens interviews met verschillende belanghebbenden in de huidige studie duidelijk bevestigd werden. We starten deze nota rond financiering daarom vanuit een bredere insteek, die deze wisselwerking erkent tussen kosten, baten en de sociale erkenning van een geïntegreerd EVC-beleid.

Zowel in de literatuur als tijdens de interviews is men het erover eens dat een geïntegreerd EVC een strategische beleidskeuze moet zijn vanuit zowel sociaal als economisch standpunt. En **als strategische beleidskeuze moet het geïntegreerde EVC ook voldoende structureel ondersteund worden** om de wisselwerking tussen de drie factoren (kosten, baten en sociale erkenning) te optimaliseren. Vanuit dit perspectief observeren wij de volgende krachtlijnen, waarvoor telkens een 'return on investment' bepaald kan worden:

- ▶ **Persoonlijke waarden.** Wanneer EVC **aantrekkelijk** is voor alle belanghebbenden, zal de **vraag naar EVC-trajecten zich ten volle realiseren** en kan EVC een vaste waarde worden naast het reguliere traject. Een aantrekkelijk EVC betekent concreet dat de **drempel voldoende laag** gehouden wordt voor alle deelnemers en dat alle aanbieders binnen een **neutraal financieringssysteem** kunnen werken. Het potentieel realiseren van EVC tot vaste waarde laten ontwikkelen, betekent ook dat een nieuwe manier van denken over competenties en individuele ontwikkeling gecultiveerd wordt: het individu wordt zich bewust van zijn/haar competenties en van het feit dat men zelf, een leven lang en vanuit verschillende ervaringen, met eigen competenties aan de slag kan. Het individu wordt met andere woorden geresponsabiliseerd om zijn of haar eigen leer- en loopbaantraject in handen te nemen.
- ▶ **Economische waarden.** Wanneer de **nodige schaal en kritische massa** bereikt is, worden **efficiëntiewinsten** geboekt (in het bijzonder op het vlak van begeleiding en beoordeling, maar ook in de ontwikkeling van instrumenten). Samenwerkingsverbanden tussen EVC-aanbieders kunnen dit faciliteren. Terzelfdertijd mag de aansluiting met de beleidsvisie niet uit het oog verloren worden: als EVC wordt gezien als instrument om levenslang leren te promoten, zou iedereen de kans moeten hebben om een (meer of minder doorgedreven vorm van) EVC-traject op te starten. Bij nichedoelgroepen (met een beperkt aantal mogelijke deelnemers, bijvoorbeeld in de podiumkunsten) is ook samenwerking mogelijk om efficiëntiewinsten te bekomen. De efficiëntiewinsten zitten dan eerder verticaal over meerdere niveau's heen, waarbij verschillende onderdelen van de waardeketen samenwerken in één assessment of dienst, of er zelfs internationaal samengewerkt wordt in het kader van EVC. Naast een economische oefening, impliceert de afweging m.b.t. het beoogde publiek bijgevolg ook een politieke keuze. Dit sluit aan bij de visie van de conceptnota omtrent het Volwassenenonderwijs als kansonderwijs, gepubliceerd op 25 maart 2016. Daarin wordt enerzijds het belang van schaalgrootte en samenwerking benadrukt, maar wordt terzelfdertijd ook gestreefd om de deelname aan levenslang en levensbreed leren te promoten.
- ▶ **Maatschappelijke waarden.** Wanneer EVC voldoende bekend is bij alle belanghebbenden en de **sociale erkenning** van een EVC-certificaat hierdoor mede verhoogt, zullen ook de **baten** van het geïntegreerde EVC zich ten volle realiseren.

Deze krachtlijnen zijn gestructureerd in Figuur 2. Een sterk EVC-systeem impliceert een structurele ondersteuning in termen van organisatie, promotie en financiering van het systeem. Dergelijk systeem vergt een neutrale financiering voor aanbieders zodat zij op opportuniteiten kunnen inspelen zonder financieel afgestraft te worden, en een lage drempel voor deelnemers zodat wie gebaat is bij EVC ook effectief wil/kan deelnemen.

Een sterk systeem is de basis voor het realiseren van een zichzelf versterkende cyclus aan effecten: een verhoging van de vraag (bijvoorbeeld dankzij structurele promotie, EVC-website, etc.) kan opgevangen worden bij de aanbieders binnen de neutrale financiering. De aanbieders bouwen op hun beurt kritische massa op, professionaliseren waar nodig en realiseren meer en meer schaaffecten. De baten worden ook meer zichtbaar bij een verhogen van de vraag en dit, in combinatie met de professionalisering bij aanbieders, zorgt voor een grotere sociale erkenning van EVC. De effecten versterken elkaar tot het bereiken van een mature vraag en het realiseren van het volledige potentieel aan baten.

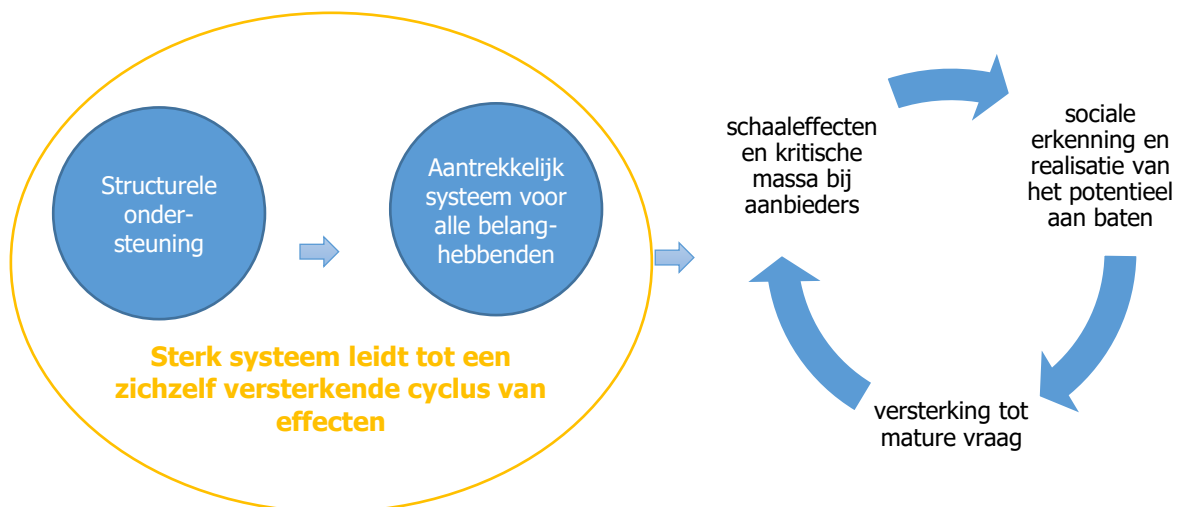
Een sterk EVC-systeem is dus met andere woorden niet alleen interessant voor de deelnemers in termen van kosten en baten, maar vergt ook een **neutraal financieringssysteem** voor de aanbieders en is voldoende marktgericht om de duurzaamheid van het systeem te garanderen. De neutraliteit van het systeem geldt in de eerste plaats voor EVC-aanbieders en deelnemers, waarvoor het vanuit economisch oogpunt belangrijk is dat de kosten in verhouding staan tot de baten. Voor de overheid is dit echter niet noodzakelijk zo. Op macroniveau kan investeren in EVC als een strategische keuze beschouwd worden - ook als dat economisch verlieslatend is – vanuit een ideologische overweging, bijvoorbeeld door over de grenzen van beleidsniveaus en beleidsdomeinen heen de materiële en immateriële baten in rekening te nemen. Er moet voor verschillende doelgroepen in verschillende contexten afgewogen worden welke investering gerechtvaardigd is om een bepaald beoogd leerresultaat te behalen. Het gaat immers om mensen en doelgroepen die anders geen of nauwelijks leertrajecten zouden volgen. Hierbij is het ook belangrijk om zoveel mogelijk aansluiting te zoeken met bestaande systemen, en vooral ervoor zorgen dat deze systemen elkaar niet in de weg zitten of tegenwerken. Een voorbeeld wordt gegeven in het volwassenonderwijs, waar een kandidaat een deel van zijn/haar werkloosheidsvergoeding kan verliezen wanneer hij/zij minder modules volgt in de opleiding. En ander voorbeeld is educatief verlof dat enkel van toepassing is voor contactonderwijs, niet voor bijvoorbeeld begeleiding, portfolio-ontwikkeling en assessment binnen een EVC-traject.

In wat volgt, gaan we daarom in eerste instantie in op drie **strategische aspecten** die aan de basis liggen van het financieringsdebat, namelijk:

1. de scope van financiering;
2. de nood aan structurele financiering;
3. de integratie van EVC in bestaande systemen.

Daarna wordt ingegaan op diverse **financieringsbronnen**. Om potentiële financierders in kaart te brengen, wordt vertrokken van de mate waarin verschillende stakeholders participeren in de kosten en baten verbonden aan EVC. In tweede instantie wordt aangegeven hoe zij kunnen bijdragen tot de financiering van EVC. Daarbij wordt ook ingegaan op de rol die intermediairen kunnen spelen om de inspanningen voor EVC-aanbieders te reduceren.

Figuur 2: Krachtlijnen van een sterk EVC systeem

Bron: IDEA Consult

6.1 Strategische keuzes m.b.t. overheidsfinanciering

Vooraleer wordt ingegaan op de rol die diverse stakeholders kunnen opnemen binnen de financiering van EVC, dient te worden stilgestaan bij de strategische keuzes die bepalend zijn om te komen tot (de financiering van) een sterk EVC-systeem:

- ▶ Algemene financiering versus afgebakende scope;
- ▶ Structureel versus projectmatig;
- ▶ Extra pijler versus geïntegreerde aanpak.

Afbakening van de steun (scope)

De financiële steun vanuit de overheid voor het aanbieden van EVC-trajecten verschilt momenteel sterk naargelang beleidsdomein. Zo worden de ervaringsbewijzen binnen het beleidsdomein Werk gefinancierd via ESF-middelen en Vlaamse cofinanciering, terwijl de trajecten binnen het domein Onderwijs en Vorming moeten gerealiseerd worden met de reguliere werkmiddelen; er wordt geen bijkomende financiering toegekend voor het aanbieden van EVC-trajecten. Eerder in dit rapport maakte de kostenanalyse – met als focus trajecten die leiden tot een certificaat – echter duidelijk met welke kostenposten EVC-aanbieders (maar ook de overheid en de deelnemers) geconfronteerd worden. De omvang van de kosten in de verschillende fasen van de EVC-procedure geeft aan dat een financieringsmodel zonder overheidssteun weinig realistisch is. Een eerste strategische keuze die zich in het kader van EVC-financiering opdringt, is dan ook die rond welke aspecten van EVC van overheidswege dienen gefinancierd te worden.

Hoewel het daarbij om een erg brede EVC-werking kan gaan, onderscheidt Cedefop (2009) drie specifieke types van overheidsfinanciering:

1. Specifieke financiering voor het ontwikkelen en valideren van **pilootprojecten**, zoals de ontwikkeling van nieuwe EVC-trajecten of instrumenten;
2. **Brede financieringsstromen** waarvoor valideringsprocessen een belangrijke meerwaarde (kunnen) bieden, zoals het financieren van begeleidingstrajecten voor werkzoekenden of inclusief beleid. Wanneer het gaat over specifieke doelgroepen, wordt EVC bijvoorbeeld bijzonder waardevol geacht voor immigranten en vluchtelingen, maar ook voor personen die werkloos werden via collectief ontslag, etc. EVC-trajecten kunnen echter ook algemeen ingezet worden als instrument om levenslang leren te promoten bij de bevolking;
3. **Specifieke overheidsinitiatieven**, zoals het realiseren van een verhoogde instroom in bepaalde segmenten van de arbeidsmarkt. Dit sluit aan bij een vraaggestuurde invulling van EVC, conform de Vlaamse conceptnota m.b.t. 'Geïntegreerd beleid voor erkenning van competenties (EVC)' (2015). Zo zouden voornamelijk trajecten met een sterk civiel effect ondersteund kunnen worden, die bijvoorbeeld gericht zijn op het verkrijgen van een bepaald attest/certificaat nodig om specifieke activiteiten uit te oefenen. Hoewel EVC vanuit die optiek ook interessant kan zijn voor het invullen van vacatures voor knelpuntberoepen, bleek uit de interviews dat werkgevers doorgaans meer waarde hechten aan een arbeidsproef (vb. paar uur meedraaien) dan aan een attest. Dat doet vermoeden dat het weinig zinvol is om vanuit de overheid te investeren in dergelijke trajecten.

Een internationale analyse van de overheidsuitgaven in het kader van EVC, uitgevoerd door de Europese Commissie, Cedefop en GHK in 2010, leert dat de Duitse overheid investeert in meerdere programma's voor diverse **doelgroepen** via projectfinanciering (die ook cofinanciering ontvangen van ondernemingen uit de private sector en de non-profit sector). In andere landen wordt geïnvesteerd in de **opleiding** van begeleiding en assessoren. In Finland bijvoorbeeld, gebeurde dat projectmatig via het AHOT-project (EUR 935.000 tussen 2009 en 2011), terwijl er in Luxemburg een afzonderlijke budgetlijn in de jaarlijkse begroting voorzien is voor de vergoeding en opleiding voor leden van **assessmentcommissies**, administratie- en **managementkosten**, etc. Structurele financiering kan ook ingezet worden voor de financiering van **EVC-centra**. Dat is bijvoorbeeld in IJsland het geval via de financiering van het 'Education and Training Service Centre', dat een nationale EVC-strategie uitwerkt in samenwerking met stakeholders. Overheidsmiddelen kunnen ook worden ingezet voor de **promotie** van EVC om zo de bekendheid te vergroten en bij te dragen tot een sterker civiel effect.

Deze praktijken tonen dat verschillende aspecten gerelateerd aan EVC zowel op projectmatige als structurele basis gefinancierd kunnen worden. In wat volgt, gaan we dieper in op beide financieringswijzen.

Nood aan structurele financiering

"Without a dedicated budget for validation activities it is likely that implementation and take-up will continue to lag behind the aims and objectives set out within the countries' policies and strategies."

- European Commission, Cedefop & GHK 2010 Synthesis Report -

Een structurele ondersteuning blijkt een basisvoorwaarde om te komen tot een matuur EVC-systeem. Uit beleidsdocumenten en de interviews in het kader van deze opdracht blijkt echter dat het geen evidentie is om te evolueren naar een structureel gefinancierd EVC. Dit blijkt evenwel niet kenmerkend voor Vlaanderen; in het synthesesrapport van de Europese Commissie, Cedefop en ICF International (2014) rapporteerden weinig landen over de financiële duurzaamheid van EVC. Eerdere rapporten benadrukten al de grote diversiteit in financieringspraktijken. Zo lieten slechts enkele landen (e.g. Spanje, IJsland, Luxemburg) in 2010 een aparte budgetlijn optekenen voor EVC (European Commission, Cedefop & GHK, 2010). In andere landen (waaronder België) wordt vooral gerekend op financiering via andere kanalen:

- Steun van EU-fondsen (ESF en programma's gerelateerd aan levenslang leren);
- Bijdragen van deelnemers;
- Financiering binnen de voorziene budgetten van de EVC-aanbieders, voornamelijk door EVC in te bedden in het reguliere onderwijs- en opleidingssysteem zonder er extra budgetten voor vrij te maken.

België is zo één van de landen die voornamelijk beroep doen op Europese projectfinanciering. De ervaring leert echter dat er nood is aan **structurele financiering** om het potentieel van EVC in termen van implementatie en toestroom optimaal te benutten. Het voornaamste argument is de langetermijnvisie achter structurele steun door zowel EVC-aanbieders, (potentiële) deelnemers, werkgevers en andere stakeholders het signaal te geven dat EVC geen tijdelijk project is, maar een piste waarin op een stabiele en transparante manier wordt geïnvesteerd. Continuïteit is in dit opzicht een belangrijke troef. Het helpt bovendien een versnippering van middelen te voorkomen en reduceert bovendien het risico dat opgebouwde expertise op korte termijn verloren gaat wanneer er geen nieuwe oproep of financiering zou komen. De retentie van ervaren personeel is een belangrijk argument in het financieringsdebat rond EVC.

Terzelfdertijd mogen de voordelen van een **oproepsysteem** niet uit het oog verloren worden. Een projectmatige aanpak is immers flexibeler dan structurele financiering, waardoor het per oproep bijkomende inhoudelijke accenten kan leggen (bijvoorbeeld in termen van thema of doelgroep). Het lanceren van de oproep brengt bovendien vele (potentiële) EVC-aanbieders op de hoogte van de mogelijkheid tot steun, terwijl de competitieve formule ook de kwaliteit van de projecten ten goede kan komen.

Dit geeft aan dat de voor- en nadelen van beide financieringsinstrumenten zorgvuldig tegenover elkaar afgewogen moeten worden om de gewenste doelen te bereiken, en dit voor verschillende fasen in het EVC-proces. Zo hoeven bijvoorbeeld de ontwikkeling van EVC-instrumenten en uitvoering van trajecten niet noodzakelijk op dezelfde manier ondersteund te worden.

De **ontwikkeling** van nieuwe trajecten (en update van bestaande trajecten) zou projectmatig gefinancierd kunnen worden om nauw aan te sluiten bij actuele noden. Het lijkt weinig zinvol om het in een rigide structuur te gieten, terwijl de vraag naar nieuwe trajecten o.a. sterk economisch gestuurd is. De intensiteit van de ontwikkeling – en de daarbij horende hoge kost – geeft bovendien aan dat samenwerkingsverbanden aangewezen zijn om op een efficiënte manier tot een bruikbaar instrument te komen dat ook buiten de grenzen van één organisatie kan worden gebruikt. Om dit te realiseren kan samenwerking als conditionele voorwaarde gehanteerd worden voor de goedkeuring van een project.

Dergelijke samenwerking kan zowel horizontaal gebeuren over instellingen heen als verticaal over verschillende niveau's heen in een bepaalde niche met een beperkt aantal deelnemers, om zo de schaal te vergroten en te komen tot de nodige kritische massa. Samenwerkingsverbanden dragen er bovendien toe bij dat EVC-trajecten gedragen zijn door de betrokken actoren en ook op grotere schaal (bv. in heel Vlaanderen) geïmplementeerd worden, wat de transparantie naar de (potentiële) deelnemers toe verhoogt. Zo weten ze immers duidelijk wat van hen verwacht wordt doorheen het traject en wat er tegenover staat bij de betrokken aanbieders. Wanneer alle aanbieders van eenzelfde opleidingstraject dezelfde instrumenten en assessmentmethode hanteren, wordt bovendien "shopgedrag" tussen instellingen vermeden. Bij de hoger onderwijsinstellingen wordt opgemerkt dat curricula onderling verschillen (in tegenstelling tot het secundair onderwijs en volwassenenonderwijs) waardoor een zekere vrijheidsgraad of flexibiliteit vereist is. Toch wordt ook in deze context benadrukt dat samenwerking nagestreefd moet worden overal waar dit efficiëntiewinsten en meerwaarde oplevert.

Het operationeel aspect van EVC, i.e. de **uitvoering van bestaande trajecten**, is daarentegen gebaat bij structurele, niet-projectmatige steun gezien de nood aan een stabiel en transparant werkingskader. Het moet

immers voor elke betrokken partij duidelijk zijn welke organisaties EVC-trajecten aanbieden en wat de precieze positie is van EVC binnen het bredere competentiebeleid. Een sterk signaal, bijvoorbeeld via het verstrekken van structurele financiering, zou niet alleen de participatie, maar ook het civiel effect versterken. Bovendien zou een structurele ondersteuning van begeleiders en assessoren ervoor zorgen dat de aanwezige expertise op lange termijn kan worden benut, wat binnen een projectmatige werking niet mogelijk is. Tot slot mag het niet uit het oog verloren worden dat de jarenlange (projectmatige) ESF-financiering van het Ervaringsbewijs impliceert dat het niet langer om een proefproject gaat, maar om een traject dat zijn waarde bewezen heeft. Dat is ook het doel van ESF-middelen: verandering stimuleren, die dan vervolgens bij succes op eigen kracht kan worden overgenomen. Vanuit dat oogpunt past het Ervaringsbewijs in principe niet langer binnen de filosofie van ESF-projecten, maar wordt er beter overgegaan naar een structurele financiering voor het uitvoeren van deze EVC-trajecten.

Een tweede dimensie van de financiering betreft het **moment van financiering**. Wanneer het gaat over EVC, moeten beleidsmakers zich niet noodzakelijk beperken tot inputfinanciering, maar ook de **potentiële piste van outputfinanciering verkennen**. Vooral binnen een onderwijscontext kan een combinatie van input- en outputfinanciering ervoor zorgen dat cursisten die instromen via EVC op hetzelfde niveau geplaatst worden als cursisten die het reguliere circuit doorlopen. De aard van de instroom (wel of niet EVC) mag de omvang van de overheidssteun niet helemaal beïnvloeden. Het globale doel is immers dat personen een leertraject (al dan niet formeel) doorlopen en tonen dat ze competenties daadwerkelijk verworven hebben, ongeacht de manier waarop dat gebeurde. In het geval van outputfinanciering is het van belang te onderkennen dat (1) EVC dan alleen optimaal benut kan worden als het onderdeel vormt van het onderwijsproces en (2) dat de onderwijsinstellingen gestimuleerd worden deze EVC-integratie door te voeren door middel van outputfinanciering, d.w.z. dat ze een deel onderwijsbekostiging krijgen en een deel diplomabekostiging per leerling/student/deelnemer. In Frankrijk bestaat een dergelijke financiële stimulans voor onderwijsinstellingen, van laag tot hoog kwalificatieniveau. Deze optie vergt echter nader onderzoek. Een systeem van outputfinanciering zou bovendien vooral een wezenlijk verschil kunnen betekenen voor EVC-trajecten binnen het volwassenenonderwijs, wat onlangs ook aangegeven werd in de conceptnota voor het volwassenenonderwijs als kansenederwijs²³. In het hoger onderwijs wordt ervoor gepleit om de financiering naar voor te schuiven en zich daarbij te richten op de reële kostenposten, zoals de begeleiding en het assessment. EVC-trajecten worden immers georganiseerd op associatieniveau, terwijl de financiering gebeurt op het niveau van de instellingen. Bovendien schrijven niet alle deelnemers zich in voor een vervolgopleiding na het doorlopen van een EVC-traject.

Momenteel ligt de focus van financiering binnen het onderwijssysteem zeer sterk op participatie. Er worden geen middelen verstrekt om het voorafgaand EVC-traject te financieren (terwijl er wel tijd en middelen in geïnvesteerd worden). Het toekennen van vrijstellingen zorgt er bovendien voor dat onderwijsinstellingen minder werkmiddelen ontvangen door zich te engageren voor EVC. Dergelijke situatie is op lange termijn niet houdbaar en zorgt ervoor dat de instellingen om praktische redenen een rem zetten om het systeem wanneer alles binnen het reguliere budget moet gebeuren - bovenop het takenpakket van de betrokken personen. Een compensatie voor de vrijgestelde uren zou kunnen aangewend worden om de EVC-werking te bekostigen, maar meer algemeen zou een deel van de totale middelen ook gekoppeld kunnen worden aan het behalen van het diploma (zowel voor reguliere als EVC-instromers). De lage drop-out van EVC-deelnemers in onderwijs-/opleidingstrajecten zou het op die manier niet alleen aantrekkelijker maken om hen in te schrijven, maar hen ook op hetzelfde niveau plaatsen als de reguliere cursisten. In de discussie over het moment van financiering, benadrukken we wel dat het steeds van belang is een evenwicht te zoeken in de incentieven die door de financieringswijze bepaald worden en dat een eenzijdig systeem met ofwel enkel outputfinanciering ofwel enkel inputfinanciering daarin niet aan te raden is.

²³ Conceptnota aan de Vlaamse Regering van de vice Minister-President van de Vlaamse Regering en Vlaams Minister van Onderwijs, Hilde Crevits, Betreft: Volwassenenonderwijs als kansenederwijs. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang. 25 maart 2016.

Nood aan een geïntegreerd EVC-beleid, ook inzake financiering

*"One of the findings of the 2007 European inventory²⁴ was that **lack of national mechanisms combined with a wide diversity in provision can lead to problems**. Users who know of provision can be confused by different validation practices. The approach to validation based on supporting micro-scale initiatives that are relatively inexpensive and highly candidate-centered, are problematic and potentially counterproductive when it comes to seeking system level structured funding."*

- Cedefop (2009) -

De evolutie naar een sterk EVC-systeem maakt het creëren van een 'level playing field' een onmiskenbare noodzaak. Het succes van het systeem hangt samen met het installeren van gelijke financiering en mogelijkheden over beleidsdomeinen heen, maar ook binnen domeinen en zelfs binnen instellingen. Momenteel zijn er immers niet alleen belangrijke verschillen tussen beleidsdomeinen, maar ook tussen testcentra van het ervaringsbewijs, instellingen in het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs, en tussen verschillende associaties in het hoger onderwijs. Dit uit zich ook in de financiering, die versnipperd is over de betrokken beleidsdomeinen. Het nastreven van een grotere transparantie en consistentie op het vlak van EVC zijn belangrijke stappen in het opbouwen van een aantrekkelijk systeem voor alle belanghebbenden. Vanuit dat opzicht moet er in het kader van de conceptnota voor het volwassenenonderwijs (25 maart 2016) worden opgelet met het gemaakte onderscheid tussen EVC-trajecten die leiden naar inschrijving en trajecten die leiden tot een civiel effect. Financieringsmodellen moeten zowel de kosten als de baten mee in rekening nemen en transparantie nastreven, ook naar de EVC-aanbieders toe, die voor elk traject kosten maken, ongeacht de finaliteit. Dat streven naar transparantie en consistentie geldt niet alleen op het vlak van financiering, maar ook bijvoorbeeld m.b.t. het definiëren van doelgroepen die vrijgesteld worden van een eventuele bijdrage of die in aanmerking komen voor een sociaal gecorrigeerd tarief. Enige coördinatie op dit vlak om bestaande geldstromen te verbinden met elkaar kan uitkomst bieden, bijvoorbeeld door op lokaal niveau deelnemers uit verschillende doelgroepen te combineren zodat de voor EVC gewenste schaalgrootte ontstaat.

Naast het vermijden van versnippering, moet ook gestreefd worden naar voldoende instroom in de trajecten. Hoewel de aandacht voor maatwerk centraal staat in EVC-trajecten, is er ook **kritische massa** nodig om kostenspreiding en schaalvoordelen te realiseren. Het kan een strategische keuze zijn om die trajecten te identificeren waar voldoende kritische massa ontwikkeld kan worden, o.a. om een sterker civiel effect te bereiken. Dit vergt monitoring en evaluatie van bestaande trajecten om na te gaan in welke trajecten – vanuit de overheid – naar de toekomst toe het best geïnvesteerd wordt. Ook in het kader van EVC heeft evidence-based policy zijn plaats. Anderzijds kan het vanuit de overheid ook een strategische keuze zijn om iedereen de kans te geven om in een EVC-traject te stappen. EVC kan immers ook worden ingezet als tool om levenslang leren te promoten, niet alleen bij doelgroepen, maar ook breder bij alle lagen van de bevolking. Het economisch perspectief hoeft dus niet noodzakelijk te primeren, maar beïnvloedt wel in grote mate de efficiëntie en kostprijs van het systeem.

In het kader van een geïntegreerd EVC-beleid merken we tot slot op dat het aangewezen is om (de financiering van) EVC te **integreren in bestaande structuren**. Er zijn immers al heel wat initiatieven die deelname aan opleiding stimuleren, niet in het minst de opleidingscheques en betaald educatief verlof voor personen en de KMO-portefeuille voor werkgevers. Om EVC toegankelijker en aantrekkelijker te maken, is het aan te raden om dergelijke initiatieven die gericht zijn op het promoten van competentieversterking, ook automatisch beschikbaar te maken voor EVC-trajecten. Steunmaatregelen zijn momenteel in eerste instantie gericht op (formele) opleidingstrajecten, en worden zo ook naar het brede publiek gecommuniceerd, zelfs al is het bijvoorbeeld mogelijk om opleidingscheques te gebruiken om deelnemerskosten gerelateerd aan het ervaringsbewijs te financieren²⁵. EVC zou duidelijk gepositioneerd moeten worden als een andere, gelijkwaardige manier van competentieversterking. Naast een afzonderlijke budgetlijn voor EVC, kan er m.a.w. ook een uitbreiding van gerelateerde budgetten begroot worden voor bijvoorbeeld opleidingscheques en betaald educatief verlof.

Daarnaast biedt ook de optie van outputfinanciering (cf. supra) beleidsopties om EVC te integreren in de bestaande structuur van onderwijsbekostiging. Dat geldt eveneens voor het verschaffen van werkingsmiddelen voor de

²⁴ Souto Otero, Manuel; Hawley, Jo; Nevala, Anne-Mari (eds). European inventory on validation of informal and non-formal learning: 2007 update: a final report to DG Education and Culture of the European Commission. Birmingham: Ecotec, 2008. Available from Internet: <http://www.ecotec.com/europeaninventory/publications/inventory/EuropeanInventory.pdf> .

²⁵ In de praktijk rekenen testcentra geen kosten aan de deelnemers aan.

lestijden waarvoor de EVC-deelnemers werden vrijgesteld door het succesvol doorlopen van het traject. Het toekennen van dezelfde middelen voor de vrijgestelde lesuren als voor de reguliere uren, zou enige compensatie bieden voor de investering in EVC. Die compensatie zou de instelling dan vrij kunnen aanwenden om het intern EVC-werking vorm te geven. Dit zou de EVC-aanbieders motiveren om te investeren in EVC in plaats van hen er financieel voor af te straffen.

6.2 Toewerken naar cofinanciering: Gedeelde baten, gedeelde kosten

Stakeholders uiten verschillende kritieken wanneer het gaat over financiering inzake EVC. Zo zou er niet alleen te weinig financiering zijn, maar – zeker in het geval van projectfinanciering – ook te korte financiering. Het pleidooi voor bijkomende middelen doet de vraag rijzen wie waarvoor moet/kan betalen. Een transparant en billijk financieringssysteem ligt immers aan de basis van een duurzaam EVC-systeem. Daarom is het belangrijk om erover te waken dat de gevraagde financiering in verhouding staat tot de gemaakte kosten (cf. conceptnota VR 2015), maar ook tot de ervaren baten. Hoewel de ervaren baten niet altijd meetbaar zijn, dienen zij wel proportioneel in rekening gebracht worden. Vanuit dat perspectief pleiten we voor een **systeem van cofinanciering** in plaats van kostendekkende financiering door de overheid.

Over alle stakeholders heen geldt de 'gouden regel': wie één of meer baten geniet, betaalt mee.

De geïnventariseerde baten in dit rapport geven al een eerste indicatie van mogelijke pistes voor cofinanciering. In lijn met deze bespreking, bood Cedefop (2009) het volgende overzicht van **mogelijke financieringsbronnen** die kunnen worden aangesproken om de kosten van EVC te dragen:

- ▶ Overheid (cf. supra);
- ▶ Onderwijs- en opleidingsverstrekkers om de toegang tot hun opleidingsaanbod te vergroten;
- ▶ Deelnemers die hun verworven competenties willen bekrachtigen via een officiële erkenning;
- ▶ Private financiering van projecten die inspelen op behoeften uit het werkveld (meestal vanuit grote ondernemingen of sectorfondsen);
- ▶ Werkgevers om een skills audit van (potentiële) werknemers te bekostigen;
- ▶ Non-profitorganisaties om competenties verworven via informeel of non-formeel leren in het kader van vrijwilligerswerk te documenteren.

Het relatieve belang van verschillende financieringsbronnen werd in kaart gebracht door de Europese Commissie, Cedefop en GHK in 2010. De antwoorden van de 59 respondenten uit verschillende landen zijn weergegeven in Tabel 5. Het illustreert het belang van publieke middelen (vooral EU, maar ook nationaal, regionaal en lokaal), terwijl andere stakeholders, zoals private bedrijven, non-profit organisaties en deelnemers doorgaans instaan voor maximum 25% van het budget. Deze cijfers illustreren het belang van overheidsmiddelen voor het functioneren van EVC-procedures.

Tabel 5: Relatief belang van verschillende financieringsbronnen (N=59)

	EU Funding	Public national/regional/local funding	Private companies	Third sector organisations	Individuals	Other	Do not know
0-25 %	1	16	12	9	8	7	
26-50 %	5	6	2	1	0	1	
51-75 %	21	2	0	0	0	0	
76-100 %	16	7	0	1	0	2	
Do not know	4	4	4	4	4	4	2

Source: GHK survey of practitioners, 2010

Cofinanciering door EVC-aanbieders

*"The 2009 Peer Learning Activity (PLA) on the Costs and Benefits of Validation²⁶ concluded that while there are clear direct costs of validation, there are also hidden costs. [...] Anecdotal evidence from institutions and employers regarding their validation activities suggests that validation is a resource-intensive activity, yet most are hidden costs (e.g. time invested, human resources costs). **High costs to organisations are suggested to be among the main obstacles for greater take up and the development of validation initiatives among the potential providers of these opportunities.**"*

- RPL in Member States in Europe (2012) -

De specifieke aard van EVC-trajecten mag - in vergelijking met reguliere opleidingstrajecten – niet uit het oog verloren worden. Zo vergt het vereiste maatwerk en de begeleiding extra investeringen. Daarnaast is er voor elke kandidaat ook een assessorenpanel nodig, terwijl er in reguliere trajecten één beoordelaar is voor een volledige klasgroep. EVC-trajecten hebben m.a.w. een **andere kostenstructuur**, met name vanwege aanvullende eisen ten aanzien van kwaliteitszorg en –borging, die bijgevolg ook andere financiering vergt.

Internationaal onderzoek benadrukt herhaaldelijk dat de intensieve investering in EVC (potentiële) aanbieders ervan dreigen te weerhouden om nieuwe instrumenten te ontwikkelen en trajecten aan te bieden. Vooral de vereiste tijdsinvestering en personeelskost wegen zwaar door, wat als voornaamste motivatie voor overheidssteun aangewend wordt. Dit geldt eens te meer daar een belangrijk uitgangspunt van EVC is en blijft dat EVC tot een meer kosteneffectieve inzet van middelen leidt in het geval van reguliere kwalificatie-eisen of levenslang leren-doelinden voor specifieke doelgroepen van werkenden of niet-werkenden. Om deze situatie te benaderen, zal er doorgezet moeten worden om van investering naar opbrengst te komen. Een voorbeeld daarvan biedt het bedrijf Rockwool in Nederland waar na een voorinvestering van ca. 40.000 euro in de training van EVC-deskundigheid en ontwikkelen van een EVC-procedure, reeds na het doorlopen van deze procedure van 25 werknemers een break-even point werd gerealiseerd ten opzichte van de reguliere financiering van bedrijfsopleidingen die waren gekoppeld aan nationale kwalificatietrajecten.

Daarnaast kan ook beroep gedaan worden op de steun van partnerorganisaties (zoals VDAB of sectorale vormingsfondsen) voor het inzetten van infrastructuur of het ter beschikking stellen van assessoren. Het is momenteel al zo dat opleidingen in het volwassenonderwijs soms door de werkgever of VDAB gefinancierd worden. Hierbij wordt wel opgemerkt dat de finaliteit voor beide verschillend is: waar VDAB een snelle toeleiding tot de arbeidsmarkt voor ogen heeft, kijkt het volwassenonderwijs vooral vanuit het perspectief van de persoonlijke ontwikkeling van de kandidaat. Het 'optimale' EVC-traject of leertraject kan bijgevolg verschillen vanuit beide standpunten.

Bovendien kunnen in principe ook de deelnemers geresponsabiliseerd worden (cf. infra). Werquin (2008) geeft aan dat het de baten zijn die bepalen welke bijdrage de deelnemers maximaal willen betalen. Hun plafond zou voornamelijk overeenstemmen met het maximale inschrijvingsgeld voor het overeenstemmende regulier opleidingstraject. Aangezien een EVC-traject bijkomende investeringen vergt, volstaat dit niet voor de financiering van de EVC-werking, waardoor **andere financieringsbronnen**, zoals overheidssteun, vereist zijn.

Hoewel dit mogelijkheden biedt qua cofinanciering, mogen ook EVC-aanbieders hun financiële verantwoordelijkheid niet uit de weg gaan gezien de baten die kunnen voortkomen uit EVC-trajecten. Cedefop (2009) haalde bijvoorbeeld de volgende argumenten aan om die pleiten voor een **actieve bijdrage** in de financiering van EVC:

- ▶ Het aantrekken van nieuwe en ervaren cursisten;
- ▶ Het realiseren van hogere instroom en retentiecijfers bij cursisten;
- ▶ Docenten kunnen leren van kandidaten, bijvoorbeeld over ontwikkelingen op de werkvloer, wat nuttige input is voor het up-to-date houden van het curriculum en de pedagogische aanpak;
- ▶ Docenten kunnen waardevolle inzichten verwerven over de verschillenden en niet-dominante leerculturen, die een nuttige aanvulling kunnen en moeten zijn op de traditionele manier van denken over kennis;
- ▶ Het bouwen van betekenisvolle bruggen tussen curricula en het publiek/de doelgroep op wie ze gericht zijn;
- ▶ Docenten aanmoedigen om stil te staan bij wat het curriculum vergt van cursisten en om specifieke zaken te verduidelijken, zoals de betekenis van bepaalde leerniveaus.

²⁶ Online beschikbaar via <http://www.kslll.net/PeerLearningActivities/PlaDetails.cfm?id=90>

Responsabilisering van deelnemers

Internationaal gezien is er geen eensgezindheid over het al dan niet laten meebetalen door deelnemers; sommige landen doen het bewust, andere landen hanteren één van de volgende vormen – elk met hun voor- en nadelen:

- ▶ Bijdrage gebaseerd op de tijd nodig om het traject te doorlopen;
- ▶ Een standaard bijdrage, los van de gespendeerde tijd of het aantal toegekende certificeringen;
- ▶ Een bijdrage gebaseerd op het volume en het niveau van de aangevraagde en toegekende certificeringen.

Een deelnemersbijdrage is momenteel reeds van toepassing bij de **associaties hoger onderwijs**. Daar rekenen de instellingen de deelnemers een vergoeding aan voor het doorlopen van een EVC-traject (die eventueel gedeeltelijk - voor bijv. 20% - in mindering gebracht kan worden van het inschrijvingsgeld). Dit gebeurt vanuit de argumentatie dat EVC geen inkomen genereert voor de instelling, maar wel een zware investering vergt en tot reductie in het inschrijvingsgeld leidt. Die bijdrage, die de kosten niet compenseert, geeft wel het signaal aan de deelnemers dat EVC geen vrijblijvend gebeuren is. Daarom wordt een vergoeding aangerekend die bestaat uit een vast deel (cf. Flexibiliseringsdecreet) en variabel deel. Het variabel deel blijft onder de vastgelegde plafonds en wordt doorgaans voor de opstart van het bekwaamheidsonderzoek geïnd. Ze verschilt echter tussen instellingen, wat weinig transparant is naar de deelnemers toe. Zo kan het bepaald worden volgens de volgende criteria:

- ▶ Omvang van de aanvraag (volledige opleiding versus opleidingsonderdeel of clusters van competenties);
- ▶ Type testvorm;
- ▶ Aantal aangevraagde studiepunten.

Naar de toekomst toe is het in het kader van een geïntegreerd EVC-beleid belangrijk consistent te zijn in het wel of niet aanrekenen van inschrijvingsgeld aan de deelnemers. In geval van integratie van EVC in het formele leerproces, bijvoorbeeld in het volwassenenonderwijs op alle kwalificatieniveaus, worden de kosten van EVC verdisconteerd met de vergoeding per deelnemer en/of de inschrijvings- of les gelden. In een dergelijke situatie zou diploma-financiering van pas komen om instellingen te stimuleren tot EVC-integratie om zodoende uit de EVC-kosten te kunnen komen en tegelijkertijd meer verkort en persoonsgericht onderwijs te kunnen verzorgen.

In lijn met deze praktijk geldt **algemeen** dat een individuele bijdrage door de deelnemers vooral gebeurt om hen ervan bewust te maken dat het systeem gepaard gaat met kosten, maar ook als signaal dat het – net als reguliere trajecten – geen vrijblijvend traject is aangezien er aanzienlijke kosten aan gekoppeld zijn. Het aanrekenen van een vergoeding aan de deelnemers kan er op die manier toe bijdragen dat EVC-trajecten en reguliere opleidingen als alternatieve, maar gelijkwaardige paden beschouwd worden om leertrajecten te laten bekrachtigen. Die responsabilisering kan er bovendien voor zorgen dat de kwaliteit van de instroom verhoogt (de beslissing om erin te stappen zal wellicht meer doordacht zijn omdat er een directe kost aan gekoppeld is). Dat neemt echter niet weg dat er tegelijkertijd over gewaakt moet worden dat kwetsbare profielen (zoals kortgeschoolden of personen uit lagere inkomensgroepen) niet worden uitgesloten door een te hoge drempel om een traject op te starten. Deelnemers zijn bovendien niet de enige partij met baten, waardoor ook niet alle kosten volledig naar hen toegerekend mogen worden.

Ook de **aard van de trajecten** mag niet uit het oog verloren worden. Denk bijvoorbeeld aan de aard van de proeven en de te toetsen competenties, of de finaliteit van de trajecten, gefocust op de positie van de deelnemer op de arbeidsmarkt of instroom in een opleidingstraject. De kostenanalyse identificeerde bijvoorbeeld het assessment als een belangrijke drijver van de kosten gerelateerd aan EVC. Een duurder assessment heeft vaak een belangrijke praktische component. Deze duurdere trajecten zijn doorgaans gericht op praktische beroepen – waar de behoefte naar competente werknemer soms groot is en de betalingsmogelijkheden van de gebruiker zelf kleiner zijn. Dergelijke reflecties mogen niet uit het oog verloren worden bij het bepalen van de omvang van de vergoeding, al kan men er wellicht niet omheen om een onderscheid te maken tussen kosten-intensieve en goedkopere trajecten. Om de kosten van de duurdere trajecten betaalbaar te houden voor de deelnemers, kan men de kosten over trajecten heen onderling laten compenseren, door marge te nemen op goedkopere trajecten en die te gebruiken om duurdere trajecten mee te financieren.

Eerder dan voort te gaan op de feitelijke kosten van het doorlopen EVC-traject, is de mentale **bovengrens** voor de deelnemers wat het alternatieve traject hem/haar kost. De proportie tot de baat moet bijgevolg in rekening gebracht worden. Dat verklaart waarom sommige landen de deelnemers een vergoeding vragen die niet hoger mag zijn dan het inschrijvingsgeld voor het formele onderwijs- of opleidingsprogramma dat tot een equivalent kwalificatiebewijs leidt (Werquin, 2008).

De bovengrenzen kunnen echter ook anders vastgelegd worden (Europese Commissie, Cedefop & GHK, 2010):

- ▶ In Slovaakse is de forfaitaire bijdrage bij wet bepaald: maximum 300 euro voor het eerste assessment en maximum 100 euro voor een herkansing indien de deelnemer niet slaagt bij de eerste poging.
- ▶ In Tsjechië is de bijdrage gebaseerd op de directe kosten (vergoeding van assessoren en benodigd materiaal voor het assessment) die kunnen oplopen tot honderden euro's, maar enkel kunnen variëren binnen een bepaalde schaal die werd vastgelegd bij het uitwerken van de standaard. Ook in Letland worden deelnemers geacht de kosten van het valideringsproces te dragen, weliswaar onder de voorwaarde dat de bijdragen redelijk en proportioneel moet zijn. Ze worden publiek bekend gemaakt door de bevoegde ministers zodat erkende centra enkel bijdragen vragen die de kosten niet overstijgen en deelname van kwetsbare profielen niet in het gedrang brengen.

EVC-trajecten dienen in eerste instantie deelnemers aan te trekken. Hogere vergoedingen kunnen bijgevolg enkel aangerekend worden aan de deelnemers wanneer het voor alle stakeholders duidelijk is dat de trajecten meer efficiënt zijn dan de formele onderwijs- en opleidingstrajecten om een gelijkwaardige kwalificatie te behalen (Werquin, 2008). Ook dan blijft een **sociale correctie** nodig, en dit binnen een **transparante tariefstructuur**. De definiëring van de groepen die in aanmerking komen voor de correctie, wordt omwille van die transparantie en consistentie best afgestemd op de categorieën die momenteel vrijgesteld zijn van inschrijvingsgeld of een gereduceerd tarief betalen. Er zijn in Vlaanderen echter wezenlijke verschillen in de definiëring van de doelgroepen in de verschillende domeinen (werk, hoger onderwijs en volwassenenonderwijs). Tijdens de groepsdiscussie werd dit als een belangrijk struikelblok geïdentificeerd: de verschillen laten niet toe om tot een geïntegreerd systeem voor sociale correctie te komen dat tegelijk consistent is met de verdere aanpak binnen elk van de domeinen. Ook andere praktische aspecten mogen niet uit het oog verloren worden: daar waar identificatie van doelgroepen voor sociale correctie in het volwassenenonderwijs vrij efficiënt kan gebeuren, gaat er in het hoger onderwijs vaak een half jaar over om te bepalen of een student wel of niet beursgerechtigd is. Tot slot is het belangrijk dat de identificatie 'back-office' gebeurt zodat (potentiële) deelnemers enkel moeten achterhalen of ze in aanmerking komen voor een gereduceerd tarief of niet. Zo volstaat het voor elke groep het toegepaste tarief op te lijsten zonder dat de deelnemer zelf moet beginnen te rekenen. Dat komt de transparantie van het systeem sterk ten goede.

Concrete voorbeelden uit het buitenland illustreren dat er grote verschillen bestaan tussen de vergoedingen die worden aangerekend in verschillende landen en dat ook binnen eenzelfde land de kosten sterk kunnen variëren tussen EVC-trajecten (RPL in MS in EU, 2012):

- ▶ Schotland: geen nationale regels, minimum GBP 50;
- ▶ Finland: gratis voor deelnemers, maar wel 50 euro in het QBC-systeem;
- ▶ Tsjechië: bijdrage kan variëren van < 100 euro tot honderden euro's; gratis voor werkzoekenden;
- ▶ Frankrijk: bijdrage varieert van 0 tot 1.000 euro tot 24u BEV;
- ▶ Noorwegen:
 - ▷ EVC is gratis voor bepaalde groepen in hoger secundair onderwijs (o.a. immigranten en werkzoekenden);
 - ▷ Bijdrage varieert van 120 tot 1.800 euro;
- ▶ Portugal: enkel binnen hoger onderwijs kosten voor deelnemers;
- ▶ Kroatië: administratieve kost van 2.000 HRK ($\pm$ 270 euro).

Geïnformeerde beslissingen omtrent de te hanteren tarieven vergen **data** omtrent kosten, baten en processen. Deze studie maakte heel wat kostenposten zichtbaar en inventariseerde ook de baten, maar toekomstig onderzoek moet bijkomende inspanningen leveren om inzicht te verwerven in de bepalende factoren voor de financiering, die weinig of niet gemonitord worden, maar de tariefzetting beïnvloeden (Cedefop 2009):

- ▶ Kosten: ontwikkelkosten en uitvoering;
- ▶ Investerings (infrastructuur, HR, processen);
- ▶ Partners bij uitvoering, die een deel van de investeringen kunnen dragen. Momenteel zorgen partnerschappen ervoor dat EVC-trajecten uitgevoerd kunnen worden via aanwezige infrastructuur voor bestaande opleidingstrajecten, maar wat als het systeem groter wordt?
 - ▷ Bij sterke groei zal de huidige infrastructuur en mankracht niet volstaan en zijn bijkomende investeringen nodig;
 - ▷ In sommige landen bleek structurele financiering niet mogelijk door de hoge investeringskost m.b.t. infrastructuur (Cedefop, 2009);
- ▶ Begunstigden van het proces: hoewel ze gekend zijn, kunnen de baten (nog) niet gekwantificeerd worden;
- ▶ Verwacht volume aan kandidaten: nog onbekende factor;
- ▶ Lange termijn voorspellingen (validatie, aantallen en kosten): nog onbekende factor.

6.3 Efficiëntiewinsten realiseren via financiering van intermediairen

Tot slot gaan we in op de rol die intermediaire actoren kunnen spelen in een geïntegreerd EVC-systeem. Niet alle overheidsfinanciering hoeft immers rechtstreeks op EVC-aanbieders of deelnemers gericht te zijn. De kostenanalyse leert dat EVC-trajecten bijzonder tijdsintensief zijn, waarbij de kosten gerelateerd aan **begeleiding** zwaar doorwegen. Een goede begeleiding is evenwel belangrijk om een geïnformeerde beslissing te nemen om al dan niet in een EVC-traject te stappen en het documenteren van de verworven competenties vlot te laten verlopen zodat enkel relevant materiaal aangereikt wordt. Bepaalde begeleidingstaken zouden opgenomen kunnen worden door externe loopbaancoaches die vertrouwd zijn met deze materie en de EVC-aanbieders in zekere mate kunnen ontlasten. Het gaat daarbij om generieke aspecten zoals het informeren over EVC, helpen denken in termen van competenties, toeleiden naar relevante EVC-trajecten (eventueel met het oog op vervolgopleidingen), of het bijhouden van een portfolio doorheen de loopbaan. Zo zou een (gedeeltelijke) financiering van de begeleiding via loopbaancheques kunnen gebeuren om coaches bij intermediairen (die hierin gespecialiseerd zijn) te financieren. De finaliteit van het EVC-traject kan daarbij bepalen door welk beleidsdomein de kosten worden gedragen. Voor de begeleiding binnen een specifiek traject met assessment wordt wel aangeraden deze binnen de instelling zelf op te nemen, zodat de kandidaat optimaal voorbereid wordt op het assessment en ook aansluiting kan vinden bij de bestaande opleidingen waar relevant.

Een andere substantiële kostenpost betreft het **assessment**. Assessmentkosten kunnen gereduceerd worden als de juiste, relevante bewijsstukken aangereikt worden. Deelnemers hebben daarvoor nood aan goede begeleiding voor het verzamelen en presenteren van bewijsstukken, waar zij de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor dragen. Dat neemt echter niet weg dat ook het opleiden (en eventueel vergoeden) van assessoren belangrijke kostenposten zijn waarvan intermediaire organisaties een deel op zich kunnen nemen. Het inrichten van een pool van assessoren die over instellingen heen kandidaten kan beoordelen zou hierbij een belangrijke ondersteunende rol kunnen spelen, met dien verstande dat niet alleen onderwijzend personeel, maar ook personen uit het werkveld moeten kunnen worden gemobiliseerd. Voor beiden is het volgen van een opleiding aangewezen om een minimale kwaliteit van de assessoren te garanderen. De vraag is dan in welke mate dergelijke opleiding gecentraliseerd kan worden of gezamenlijk kan worden georganiseerd door een aantal EVC-aanbieders? Betreffende de kwaliteitsbewaking is er eensgezindheid dat dit idealiter op centraal niveau, binnen bestaande structuren zoals inspectie onderwijs, kan opgenomen worden. Naast de kwaliteitsbewaking kan ook de opleiding van assessoren (deels) gecentraliseerd worden. Ook de coördinatie van de pool kan centraal gebeuren, maar er dient over gewaakt te worden dat de assessoren ook verbonden zijn aan de aanbieders en het werkveld.

Ook in de **ontwikkelfase** kunnen EVC-aanbieders op indirecte wijze ondersteund worden. Advies van AHOVOKS kan het ontwikkeltraject versnellen door ervaringen te delen en relevant materiaal aan te reiken (bijvoorbeeld in de vorm van informatie over de standaarden, templates voor draaiboeken,...). Op die manier kunnen leereffecten uit voorgaande ontwikkeltrajecten versneld meegenomen worden in nieuwe ontwikkelprocessen. Het vermijdt bovendien dat elke EVC-aanbieder dezelfde – niet altijd even efficiënte – leercurve moet doorlopen. Overheidsmiddelen voor instellingen als AHOVOKS mogen bijgevolg niet over het hoofd gezien worden wanneer de financieringsstromen voor EVC in kaart gebracht worden.

7/ Conclusies en aanbevelingen

Uit deze studie blijkt dat het analyseren van de kosten en baten van EVC in Vlaanderen verder gaat dan een loutere rekenoefening. De basis ligt immers bij een duidelijke afbakening van de operationele invulling van een EVC-procedure. Gezien de versnippering van EVC-trajecten over diverse EVC-aanbieders lag hier het startpunt van deze studie. Pas na het bereiken van een consensus hieromtrent kon worden overgegaan tot het identificeren van de kosten en baten die ermee gepaard gaan en ze – in zoverre dat mogelijk was – te kwantificeren in monetaire termen. De inschatting van de kosten en baten van EVC benadrukt de nood aan een duurzaam financieringsmodel. Het laatste hoofdstuk van dit rapport ging daar dieper op in en bood naast enkele strategische krachtlijnen voor de financiering ook een aantal praktische implicaties. In dit hoofdstuk zetten we de voornaamste conclusies en aanbevelingen op een rij en bespreken ze elk afzonderlijk. Ze zijn gestructureerd aan de hand van de volgende topics:

- ▶ Gemeenschappelijke visie ondanks grote heterogeniteit van EVC in Vlaanderen
- ▶ Consensus over grote blokken van EVC
- ▶ Nood aan monitoring als input voor kosten-batenanalyse
- ▶ Geraamde kosten van zelfde grootteorde als buitenlandse oefeningen
- ▶ Begeleiding en assessment als grootste kostenposten
- ▶ Efficiëntiewinsten mogelijk op verschillende vlakken
- ▶ Consensus over baten op micro-, meso- en macroniveau
- ▶ Persoonlijke, economische en maatschappelijke waarden als uitgangspunt bij EVC-financiering
- ▶ Structurele financiering als basis voor een duurzaam en geïntegreerd EVC-beleid
- ▶ Integratie van EVC, ook in termen van financiering
- ▶ Gedeelde baten, gedeelde financiering
- ▶ Oog voor doelgroepen in een geïntegreerd EVC-beleid

▶ Gemeenschappelijke visie ondanks grote heterogeniteit van EVC in Vlaanderen

De stappen die de Vlaamse overheid momenteel zet in de richting van een geïntegreerd EVC-beleid geven al aan dat er grote verschillen zijn tussen en binnen beleidsdomeinen in de bestaande EVC-trajecten. Dit werd bevestigd bij het analyseren van de operationele invulling van EVC-procedures. Zo maakten verschillende interviewees een onderscheid tussen EVC-trajecten in het onderwijs en het ervaringsbewijs, dat een expliciete arbeidsmarktgerichte focus heeft. Waar het ervaringsbewijs vraagt 'kan je het?', vraagt een EVC-traject 'hoe ver sta je?'. De verschillen worden ook gezien als complementariteit, waardoor de verschillende domeinen elkaar kunnen ondersteunen en versterken. Procedures in de cultuursector werken bijvoorbeeld voorbereidend, maken mensen attent op hun competenties en ervaren in het competentiedenken waardoor zij dit in de rest van hun leren en loopbaan meenemen en er in andere domeinen op verdergewerkt kan worden tot het formele erkennen en certificeren. Dit werkt op langere termijn, waar het toeleiden naar een beroep op kortere termijn werkt. Ook het domein werk geeft aan complementair te willen werken aan onderwijs, zowel qua inhoud als qua organisatie en financiering. Dergelijke verschillen nemen echter niet weg dat er ook een overlap is m.b.t. de visie rond EVC.

Algemeen wordt gesteld dat EVC een manier is om los te komen van een diploma, en informele arbeid of migratie om te zetten naar gekwalificeerde arbeid en zo toegang te creëren tot bepaalde beroepen. Als het traject niet succesvol is (in die zin dat het tot de gevraagde erkenning leidt), moet het volgens de aanbieders uit verschillende beleidsdomeinen sowieso een positief effect hebben vanuit een ontwikkelingsperspectief. Het moet tegelijk een erkenning zijn van wat er is, maar ook een blik geven op de toekomst: 'wat kan ik nog versterken, waar kan ik me verder in verdiepen?'. Naast dit uitgangspunt wordt ook een geïntegreerde aanpak sterk aangemoedigd; er is duidelijk nood aan een gemeenschappelijke en overkoepelende visie rond standaarden, instrumenten, organisatie en financiering. Zo vindt men het belangrijk dat eenzelfde kader gehanteerd wordt, dat er duidelijkheid is omtrent het juiste gebruik van EVC-instrumenten in diverse contexten, en dat er een realistische aanpak is omtrent de organisatie en financiering van EVC. Dit impliceert onder meer een vraaggestuurde instroom en het testen van competenties waar ook reguliere opleiding plaatsvindt (en bijgevolg de infrastructuur ook voor andere doeleinden gebruikt kan worden en assessoren reeds vertrouwd zijn met de materie).

Er werden op dit vlak reeds belangrijke stappen gezet door te investeren in de ondersteunende rol van AHOVOKS op het vlak van EVC. De centrale ontwikkeling van EVC-standaarden, beheer van de EVC-website en mailbox en beleidsvoorbereidend debat via de ambtelijke werkgroep EVC hebben een belangrijke functie om EVC sterker op de kaart te zetten. Het is daarom aangewezen om hier verder in te investeren en zo geïntegreerde dienstverlening over de grenzen van beleidsdomeinen heen te kunnen aanbieden.

► Ondanks versnippering consensus over grote blokken van EVC

Ondanks het verschil in finaliteit van de trajecten, vertoont elk EVC-proces dat tot certificatie leidt (i.e. het type trajecten dat in deze studie centraal staat) dezelfde vijf bouwblokken, en dit zowel binnen de werkingssfeer van onderwijsactoren als bij de arbeidsmarktactoren.

1. De ontwikkeling betreft het uitwerken en testen van de EVC-procedure, inclusief het ontwikkelen van documentatie en opleiden van assessoren en begeleiders. Deze eerste fase omvat ook het continue up-to-date houden van de procedure.
2. De toelidingsfase omvat alles wat komt kijken bij de promotie van het traject, maar ook het werven en 'selecteren' van (kandidaat-)deelnemers. In de context van certificerende EVC-trajecten gaat het om toeleiding naar de assessmentfase, maar meer generiek kan het ook beschouwd worden als toeleiding naar meer inzicht in de eigen competenties (door ze te identificeren en te documenteren).
3. Tijdens de toelidingsfase start ook de begeleiding van de (potentiële) deelnemers, die als een rode draad doorheen het EVC-traject loopt. De mate van begeleiding in de verschillende fasen van het EVC-proces is sterk contextafhankelijk. Alle bestudeerde trajecten kennen in de toelidingsfase een begeleidingscomponent. Grote(re) verschillen zijn waarneembaar wanneer het gaat over assessment en nazorg. De intensiteit van de begeleiding hangt bijvoorbeeld sterk samen met het profiel van de deelnemers.
4. De assessmentfase start zodra er wordt overgegaan tot het testen van competenties. Ze gaat van acties gerelateerd aan het voorbereiden van de test tot de formele beoordeling.
5. Nazorg. Na de beoordeling volgt de afronding van het traject, waarin het resultaat wordt teruggekoppeld naar de deelnemers en de competenties die men kon aantonen finaal gecertificeerd worden, maar waarin de deelnemers ook de mogelijkheid hebben om in beroep te gaan tegen de beoordeling/beslissing en feedback te geven over het doorlopen proces.

Voor elke fase worden ook keuzes gemaakt op het vlak van organisatie m.b.t. de aangewezen expertise, partnerschappen, tijdsinvestering en de vereiste infrastructuur. Het is al deze informatie die de basis vormde voor de kosten-batenanalyse. Een belangrijke kanttekening is wel dat niet elk EVC-traject per definitie alle vijf componenten omvat. Zo kunnen trajecten die zich beperken tot het identificeren van competenties enkel de eerste drie fasen voorzien. Het is ook mogelijk dat de verworven competenties gedocumenteerd worden aan de hand via één of meerdere toetsen, maar dat ze niet formeel gecertificeerd worden, waardoor het traject na de vierde fase kan stoppen. De kostenanalyse moet bijgevolg ook vanuit dat menu aan mogelijkheden benaderd worden. Dit geldt bijvoorbeeld voor trajecten in het beleidsdomein cultuur, jeugd, sport en media, waar men vooral het belang ziet van het identificeren van competenties en het zo 'warm maken' van deelnemers om hun eigen competenties bij te houden, en eventueel aan te vullen in de toekomst. Er is vooral een cultuur van responsabilisering, het in eigen handen nemen van je portfolio als individu en er gebruik van maken, i.e. ermee aan de slag gaan in een kader van levenslang- en levensbreed leren.

► Nood aan monitoring als input voor kosten-batenanalyse

Een kosten-batenanalyse staat of valt met de kwaliteit van de beschikbare gegevens. Voor de kostenanalyse werd de nodige informatie verzameld bij EVC-aanbieders om hun tijdsbesteding en die van de deelnemers in alle EVC-processtappen te kunnen inschatten. De consensus tussen aanbieders van uiteenlopende trajecten uit diverse beleidsdomeinen is een indicatie van betrouwbaarheid van de verzamelde informatie. Dit volstaat echter niet voor de kostenanalyse aangezien ook correcte hoeveelheidsgegevens nodig zijn om de inschatting van een individueel traject te aggregeren en zo de kosten op macroniveau te kennen. Hoewel sommige trajecten EVC-aanbieders het aantal deelnemers nauwkeurig registreren, blijkt dit geen algemene praktijk. Ook over het aantal ontwikkelde standaarden zijn geen gegevens beschikbaar. Het gebrek aan dergelijke informatie werd opgevangen door onderbouwde schattingen te maken zodat de kosten alsnog konden worden berekend. Naar de toekomst toe is het echter cruciaal om dergelijke gegevens zorgvuldig te monitoren en zo de gemaakte analyse te optimaliseren door geschatte waarden te vervangen door accurate observaties.

Dit geldt ook, en in het bijzonder, voor de batenanalyse. Ook op dat vlak worden cruciale gegevens momenteel onvoldoende geregistreerd. Het aantal deelnemers, de verkregen vrijstellingen, de 'return' na afloop van het traject op het vlak van tewerkstelling, etc. zijn sleutelvariabelen om de baten op macroniveau te kunnen berekenen en te kunnen afzetten tegenover de kosten, wat in fine de opzet is van een kosten-batenanalyse. We hebben ons in deze studie door een tekort aan harde data moeten beperken tot een kwalitatieve beschrijving van de diverse baten die aan EVC toegekend worden. Om die baten concreter te maken, werd echter ook ingegaan op de grootteorde van een aantal economische baten op micro- en macroniveau.

Naar de toekomst toe is het belangrijk om ook een correcte inschatting van het vraagpotentieel te kunnen doen. Onder meer voor het prioriseren van de inspanningen en ontwikkeling van nieuwe trajecten. Dit is ook noodzakelijk

vanuit de bedenking dat EVC altijd ten opzichte van een opleiding wordt bekeken: als het sneller of gemakkelijker is om de opleiding te volgen, zal men hiervoor kiezen, o.a. omdat opleiding nog steeds hoger ingeschat wordt en betrouwbaarder geacht wordt door werkgevers of organisaties. In sommige gevallen wordt de reguliere opleiding ook aangeraden door de opleidingscentra zelf, omwille van het algemeen vormende aspect en het netwerkeffect. In dit opzicht is de juiste positionering van EVC ten opzichte van de opleiding is belangrijk: gaat het om een evenwaardig attest voor een opleidingsmodule? Gaat het om een beroepskwalificatie waarmee doorstroom naar specifieke beroepen vergemakkelijkt wordt – zonder dat de algemene vorming die in het diploma vervat zit, doorlopen moet worden? Ook dergelijke zaken dienen gemonitord te worden.

► **Geraamde kosten van zelfde grootteorde als buitenlandse oefeningen**

De kosten werden geschat aan de hand van een methodiek gebaseerd op het internationaal erkende Standaard Kosten Model (SKM). Deze techniek is gebaseerd op het ontleden van de verschillende componenten in een EVC-procedure in meer gedetailleerde processtappen, die vervolgens worden uitgedrukt in termen van de tijd die nodig is om ze 1 keer te doorlopen en de investeringen die ermee gepaard gaan. Voor een goed begrip werden ook de onderliggende acties opgelijst zodat elke processtap door alle geconsulteerde EVC-aanbieders op dezelfde manier ingevuld werd. Het zijn met andere woorden de inschattingen uit het werkveld die de basis vormden voor de kostenanalyse. Deze bottom-up aanpak laat toe om realistische tijdsinschattingen te maken. Het verzamelen van informatie via een workshop zorgt er bovendien voor dat de deelnemers elkaars inschattingen kennen en de kans krijgen om zelf tot een consensus te komen (i.p.v. meteen het gemiddelde te nemen). Deze aanpak garandeert een betrouwbare inschatting van de vereiste tijdsinvestering doorheen de verschillende processtappen.

De analyse maakt duidelijk dat de kosten gerelateerd aan EVC gemiddeld oplopen tot € 1.683 (57,6 uren) voor de aanbieders en € 1.385 (66,9 uren) voor de deelnemers. Internationale ervaringen op het vlak van EVC komen tot een gelijkaardige trajectkost van 1.500 tot 2.000 euro. In termen van tijdsinvestering wordt algemeen aangenomen dat trajecten makkelijk de drempel van 50 uur overstijgen. In die zin blijkt de geschatte kost realistisch. In totaal corresponderen deze aantallen met een gemiddelde totaalcost van € 13.796.547 voor de EVC-aanbieders en € 11.375.521 voor de deelnemers op basis van de huidige aantallen.

► **Begeleiding en assessment als grootste kostenposten**

Zowel voor de aanbieders als de deelnemers wegen de begeleiding en het assessment het zwaarst door in de kostenberekening. Deze kosten kunnen sterk fluctueren naargelang het profiel van de deelnemers en de aard van het traject. Zo stellen we vast dat praktijkproeven veruit de hoogste kosten met zich meebrengen. Dat komt bijvoorbeeld tot uiting bij het vergelijken van verschillende scenario's van combinaties van assessmentmethodes. Zo is het scenario waarin verworven competenties worden beoordeeld aan de hand van een portfolio en een competentiegericht interview veruit het goedkoopste. Concreet zou dergelijk 'light'-scenario de EVC-aanbieders gemiddeld 711 euro kosten (in totaal 5.818.640 euro op macroniveau) en de deelnemers 424 euro (in totaal 3.467.380 op macroniveau). Deze kosten zijn aanzienlijk lager dan die van het meest dure scenario, waarin de helft van de deelnemers naast het portfolio en het interview een intensieve praktische proef afleggen, en de andere helft het portfolio en interview aanvult met een minder intensieve praktische proef. Dit duurste scenario komt neer op gemiddeld 1.824 euro kosten voor de aanbieders (in totaal 14.929.443 euro op macroniveau) en 1.060 euro voor de deelnemers (in totaal 8.678.784 op macroniveau). Deze cijfers benadrukken het belang van een doordachte mix van instrumenten. Daarbij mag het kwaliteitsaspect niet uit het oog verloren worden; de ontwikkelde standaarden dienen ervoor te zorgen dat de competenties op de juiste (niet noodzakelijk de goedkoopste) methode worden getest. Dit kan de ontwikkelkost van een traject beïnvloeden (de ontwikkelkost maakt geen deel uit van boven vermelde scenario's): wanneer slechts één of twee toetsmethoden worden gebruikt, moeten die zeer geavanceerd zijn om de clusters van competenties te beoordelen, wat de ontwikkelkost kan opdrijven.

► Efficiëntiewinsten mogelijk op verschillende vlakken

Ook de **ontwikkelfase** is bijzonder kostenintensief, voornamelijk door de vele vergaderingen met meerdere gesprekspartners die er inherent deel van uitmaken. Het reduceren van de vergaderintensiteit zou bijgevolg net als het delen van templates/sjablonen/leereffecten kunnen bijdragen tot een efficiëntere ontwikkelfase. Daarnaast kunnen leereffecten uit voorgaande ontwikkeltrajecten versneld worden meegenomen in nieuwe ontwikkelprocessen door ervaringen te delen. Advies van AHOVOKS kan het ontwikkeltraject bijvoorbeeld versnellen door relevant materiaal aan te reiken in de vorm van informatie over de standaarden, templates voor draaiboeken, enz.).

De specifieke aard van de respectievelijke procedures zorgt er bovendien voor dat het zeer moeilijk is om over aanbieders heen opleidingen voor assessoren in te richten; vooral omdat ze assessoren moeten voorbereiden op het beoordelen van zeer specifieke proeven. Het inzetten van nieuwe tools zoals e-learning kan helpen om begeleiders en assessoren op een efficiënte manier te brieven en op te leiden. Dergelijke opleiding is nodig omdat beoordelen in een EVC-procedure een heel eigen aanpak vraagt, die anders is dan bijvoorbeeld examens afnemen in reguliere onderwijstrajecten. Ook het beoordelen van competenties, vaak een cluster aan competenties per proef, vraagt bijzondere vaardigheden.

In de **toeleidingsfase** is het eerste onthaal de grootste kostenpost. Het organiseren van een collectief infomoment bij het eerste contact kan deze kost terugschroeven. Daarnaast kan sensibilisering aan de hand van een algemene campagne efficiënter en doeltreffender zijn dan een geïsoleerde aanpak door de verschillende EVC-aanbieders. Er is immers een algemene aanpak nodig om EVC meer bekendheid te geven. Dat kan worden gecombineerd met een specifieke aanpak voor de promotie van bepaalde trajecten om de toeleiding naar de instellingen te stimuleren. Momenteel verhindert het gebrek aan financiering een intensieve wervingspolitiek om de potentiële vraag naar EVC maximaal toe te leiden naar de bestaande trajecten.

De kosten gerelateerd aan **begeleiding** variëren sterk volgens de noden van de deelnemers, vooral wanneer het gaat om ondersteuning bij het bepalen van het vervolgtraject. Toch kan ook in deze fase gestreefd worden naar een efficiënte manier van werken, bijvoorbeeld door na te gaan in welke situaties het meer versus minder aangewezen is om een portfolio als screeningsstool te gebruiken. Het toelichten van de verwachtingen omtrent het portfolio en de begeleiding bij het verzamelen van de bewijsstukken en bijhorende reflectie blijken in verschillende trajecten immers bijzonder intensieve praktijken.

Bepaalde begeleidingstaken zouden bovendien opgenomen kunnen worden door externe loopbaancoaches (bijvoorbeeld via loopbaancheques). Zij zijn immers vertrouwd met deze materie, waardoor ze EVC-aanbieders kunnen ontlasten voor generieke aspecten zoals het informeren over EVC en toeleiden naar relevante EVC-trajecten of het helpen denken in termen van competenties. De finaliteit van het EVC-traject kan daarbij bepalen door welk beleidsdomein de kosten worden gedragen. Voor de begeleiding binnen een specifiek traject met assessment wordt wel aangeraden deze binnen de instelling zelf op te nemen, zodat de kandidaat optimaal voorbereid wordt op het assessment en ook aansluiting kan vinden bij de bestaande opleidingen waar relevant.

In de **assessmentfase** is het momenteel niet evident om assessoren te vinden. Eerst en vooral omdat assessoren tegelijk de link met het werkveld moeten hebben en de pedagogische aspecten van beoordelen moeten beheersen. Daarnaast nemen assessoren deze taak vaak op naast de taken als docent, uit overtuiging want voor een vergoeding is er zelden budgettaire ruimte. Het vaak nog beperkt aantal deelnemers dat per jaar beoordeeld wordt, laat ook niet altijd toe on-the-job te leren. Het uitwisselen van 'goede praktijken' tussen assessoren met een gelijkaardige opdracht kan dit leerproces efficiënter maken. Daarnaast zou een gemeenschappelijke pool van assessoren overheen verschillende EVC-aanbieders met eenzelfde aanbod wenselijk kunnen zijn, in het bijzonder wanneer het om een gemeenschappelijk ontwikkelde test gaat. Ook breder zou een 'uitwisseling' van assessoren tot de mogelijkheden behoren, wat ook de kost kan beperken wanneer de uitwisseling evenwichtig is en er als dusdanig geen kosten naar mekaar toe aangerekend moeten worden. De kwaliteitsbewaking en coördinatie van de pool kunnen worden gecentraliseerd. Dat geldt in zekere mate ook voor het opleiden van assessoren, in zoverre het om generieke assessmentcompetenties gaat. Technische en procesmatige aspecten variëren doorgaans sterk tussen trajecten en instellingen.

Meer algemeen is het naar de toekomst toe belangrijk om niet alleen assessoren, maar ook infrastructuur te (blijven) delen om net als voor de andere fasen in de EVC-procedure na te gaan wat de meest efficiënte aanpak is. Terzelfdertijd moet een afweging worden gemaakt over welk kwaliteitsniveau gegarandeerd moet blijven. Bij besparingen of het najagen van efficiëntiewinsten is het immers cruciaal dat de kwaliteit gewaarborgd blijft en er voldoende aandacht (mogelijk) is om het maatwerk te leveren dat aan de individuele behoeften van de deelnemers beantwoordt.

► Consensus over baten op micro-, meso- en macroniveau

Hoewel effectstudies bijzonder schaars zijn, worden in de literatuur verschillende baten toegekend aan EVC, en dit voor diverse stakeholders. Zo ervaren deelnemers een aantal economische baten, zoals studietoelatingen en lagere inschrijvingskosten. Toch is de persoonlijke ontwikkeling die gepaard gaat met het EVC-traject voor veel deelnemers minstens zo belangrijk. EVC is vanuit dat opzicht 'investeren in jezelf, voor jezelf'. Bovendien zou EVC ook de drempel tot opleiding verlagen en de inzetbaarheid van de deelnemers op de arbeidsmarkt vergroten. Het zichtbaar maken van hun competenties heeft niet alleen voordelen voor de werving- en selectie van werknemers voor interne en externe vacatures, maar ook bijvoorbeeld voor het optimaliseren van het loopbaan- en opleidingsbeleid. Wanneer er wordt ingezet op EVC, is er ook een nauwer contact met onderwijs- en opleidingsverstrekkers. Ook zij ervaren een aantal belangrijke baten, zoals een hogere en meer diverse instroom; via EVC kunnen zij een doelgroep bereiken die anders niet zou instromen of een verhoogd risico op drop-out had. Daarnaast blijkt EVC ook een belangrijke tool om de interne kwaliteitszorg te verbeteren. Op macroniveau heeft EVC tot slot een aantal baten voor de Vlaamse overheid, zoals het genereren van terugverdieneffecten en een efficiëntere inzet van overheidsmiddelen, maar ook het promoten van levenslang leren en wegwerken van ongelijkheid m.b.t. alternatieve leertrajecten.

Een belangrijke kanttekening bij deze baten is dat er een duidelijk civiel effect moet zijn om de potentiële baten effectief te realiseren. Uit eerder onderzoek bleek al dat hier in Vlaanderen nog ruimte voor verbetering is. Daarom is het aangewezen om verder in te zetten op het realiseren en communiceren van het civiel effect van EVC-trajecten zodat er een solide draagvlak ontstaat voor de EVC-werking in Vlaanderen.

► Persoonlijke, economische en maatschappelijke waarden als uitgangspunt bij EVC-financiering

De financiering van EVC is geen geïsoleerd gegeven. De wisselwerking tussen de kosten, baten en de sociale erkenning van een geïntegreerd EVC-beleid vormen de bredere insteek voor de financiële analyse. Zowel in de literatuur als tijdens de interviews is men het erover eens dat een geïntegreerd EVC-beleid een strategische beleidskeuze moet zijn vanuit zowel sociaal als economisch standpunt. Structurele ondersteuning van EVC kan de wisselwerking tussen de kosten, baten en sociale erkenning optimaliseren door in te zetten op drie krachtlijnen, zoals in het analysekader voor de financiering werd weergegeven in hoofdstuk 6 van dit rapport:

Persoonlijke waarden. Alle belanghebbenden moeten EVC voldoende aantrekkelijk vinden als alternatief voor het reguliere traject opdat de vraag zich ten volle kan realiseren. Die aantrekkelijkheid wordt mee bepaald door het laagdrempelig karakter van EVC en de neutraliteit van het financieringssysteem voor EVC-aanbieders en kandidaten. Op macroniveau hoeft EVC echter niet budgetneutraal te zijn: er kan bewust voor worden gekozen om vanuit maatschappelijk oogpunt te investeren in EVC en zo iedereen kansen te geven om hun verworven competenties te laten erkennen.

Economische waarden. Vanuit economisch oogpunt vergt EVC een zekere schaal met de nodige kritische massa om efficiëntiewinsten te kunnen realiseren. Beleidsmatig moet het echter binnen de relevante beleidscontext beschouwd worden: als EVC in het kader van levenslang leren wordt ingezet als instrument om competentieversterking algemeen te promoten, zou iedereen de kans moeten hebben om in een EVC-traject te stappen. De economische keuze om strategische beslissingen te nemen over de te ontwikkelen standaarden, instrumenten en aan te bieden trajecten, kan daarom aangevuld worden met een aanbod dat vanuit maatschappelijk oogpunt wordt voorzien.

Maatschappelijke waarden. Wanneer alle belanghebbenden voldoende vertrouwd zijn met EVC draagt dit bij tot de sociale erkenning van een EVC-certificaat. Dit is een noodzakelijke voorwaarde om de baten van een geïntegreerd EVC zich ten volle te laten realiseren.

Aan de hand van deze krachtlijnen vergt een sterk EVC-systeem een structurele ondersteuning in termen van organisatie, promotie en financiering van het systeem. Dit verhoogt immers de aantrekkelijkheid van het systeem voor alle stakeholders, wat de vraag (en kritische massa) doet stijgen. Dit kan de sociale erkenning van EVC ten goede komen, wat uiteindelijk kan leiden tot een versterking van het systeem en het komen tot een mature vraag naar EVC.

Deze redenering sluit ook aan bij de conceptnota voor het volwassenenonderwijs rond volwassenenonderwijs als kansenonderwijs. Daarin wordt bijvoorbeeld net als in de naar voor geschoven krachtlijnen aangegeven dat schaalvergroting en samenwerking belangrijk zijn, maar ook dat doelgroepenbeleid en levenslang en levensbreed leren in het algemeen hoog op de agenda staan, ook in het kader van EVC.

► **Structurele financiering als basis voor een duurzaam en geïntegreerd EVC-beleid**

De financiering van EVC gebeurt in Vlaanderen vooralsnog eerder projectmatig dan structureel. Denk bijvoorbeeld aan ESF-middelen voor het ontwikkelen van instrumenten en voor de operationele werking van het ervaringsbewijs. De projectmatige aard van de financiering mag echter niet als vanzelfsprekend beschouwd worden; er is vanuit het veld al jaren vraag naar structurele financiering van EVC in Vlaanderen. Dit geeft aan dat de voor- en nadelen van beide financieringsinstrumenten zorgvuldig tegenover elkaar afgewogen moeten worden om de gewenste doelen te bereiken, en dit voor verschillende fasen in het EVC-proces.

De ontwikkeling van nieuwe trajecten (en update van bestaande trajecten) dient bijvoorbeeld te kunnen inspelen op actuele noden. Het lijkt weinig zinvol om het in een rigide structuur te gieten, terwijl de vraag naar nieuwe trajecten o.a. sterk economisch gestuurd is. De intensiteit van de ontwikkeling – en de daarbij horende hoge kost – geeft bovendien aan dat samenwerkingsverbanden aangewezen zijn om op een efficiënte manier tot een bruikbaar instrument te komen dat ook buiten de grenzen van één organisatie kan worden gebruikt. Om dit te realiseren kan geopteerd worden voor projectmatige financiering, waarbinnen samenwerking als conditionele voorwaarde gehanteerd kan worden voor de goedkeuring van een project. Een projectmatige aanpak is immers flexibeler dan structurele financiering, waardoor er per oproep bijkomende inhoudelijke accenten gelegd kunnen worden (bijvoorbeeld in termen van thema of doelgroep).

De uitvoering van bestaande trajecten is echter gebaat bij structurele steun gezien de nood aan een stabiel en transparant werkingskader, dat een langetermijnvisie en continuïteit uitstraalt. Het moet immers voor elke betrokken partij duidelijk zijn welke organisaties EVC-trajecten aanbieden en wat de precieze positie is van EVC binnen het bredere competentiebeleid. Een sterk signaal, bijvoorbeeld via het verstrekken van structurele financiering, zou niet alleen de participatie, maar ook het civiel effect versterken. Bovendien zou een structurele ondersteuning van begeleiders en assessoren ervoor zorgen dat de aanwezige expertise op lange termijn kan worden benut, wat binnen een projectmatige werking niet mogelijk is. De retentie van ervaren personeel is een belangrijk argument in het financieringsdebat.

► **Integratie van EVC, ook in termen van financiering**

Het succes van het systeem hangt samen met het installeren van gelijke financiering en mogelijkheden over beleidsdomeinen heen, maar ook binnen domeinen en instellingen. Versnippering dient op verschillende niveaus te worden vermeden, niet alleen op het vlak van financiering, maar ook bijvoorbeeld in de keuzes m.b.t. doelgroepenbeleid. Het promoten van de consistentie en transparantie draagt bij tot de aantrekkelijkheid van EVC. Dit kan bovendien verder worden versterkt door EVC te beschouwen als gelijkwaardige optie voor competentieversterking, bijvoorbeeld in het kader van opleidingscheques, betaald educatief verlof, maar ook voor de financiering van onderwijsinstellingen. Voor de deelnemers is het bovendien belangrijk dat EVC-trajecten worden erkend door overheidsdiensten zoals VDAB en RVA zodat hun deelname aan EVC geen negatieve impact kan hebben op bijvoorbeeld hun uitkering. Dergelijke drempels dienen te worden vermeden in een geïntegreerd EVC-beleid.

► **Gedeelde baten, gedeelde financiering**

Een transparant en billijk financieringssysteem ligt aan de basis van een sterk en duurzaam EVC-systeem. Daarom is het belangrijk om erover te waken dat de gevraagde financiering in verhouding staat tot de gemaakte kosten (cf. conceptnota VR 2015), maar ook tot de ervaren baten. Hoewel de ervaren baten niet altijd meetbaar zijn, dienen zij wel proportioneel in rekening gebracht te worden. Vanuit dat perspectief pleiten we voor een systeem van cofinanciering in plaats van kostendekkende financiering door de overheid.

Hoewel overheidsfinanciering zeker in de beginfase van een geïntegreerd beleid een belangrijke rol zal blijven spelen, dienen ook EVC-aanbieders hun verantwoordelijkheid op te nemen. Zij ervaren immers diverse baten zoals een hogere en meer diverse instroom, maar ook het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening, waar iets tegenover mag staan. Daarbij mag de specifieke aard van EVC-trajecten echter niet uit het oog verloren worden. Zo vergt het vereiste maatwerk en de begeleiding extra investeringen, en is er voor elke kandidaat ook een assessorenpanel nodig, terwijl er in reguliere trajecten één beoordelaar is voor een volledige klasgroep. De andere kostenstructuur van EVC-trajecten vergt ook andere financiering dan de reguliere onderwijstrajecten.

Ook aan de deelnemers kan een individuele bijdrage gevraagd worden om in een EVC-traject te stappen, op voorwaarde dat die proportioneel is met de ervaren baten en vanuit sociaal oogpunt realistisch is. De mentale bovengrens voor deelnemers zou het bedrag zijn dat het alternatieve, reguliere traject hem/haar kost. Dergelijke bijdrage, die de kosten niet zal compenseren, zou de deelnemers wel het signaal geven dat EVC geen vrijblijvend gebeuren is. Net als voor reguliere onderwijs-/opleidingstrajecten is er inschrijvingsgeld voor nodig, waardoor EVC op hetzelfde niveau in dezelfde discussie van de mogelijke trajecten ter sprake zou komen. Die responsabilisering kan er bovendien voor zorgen dat de kwaliteit van de instroom verhoogt.

► Oog voor doelgroepen in een geïntegreerd EVC-beleid

In het kader van levenslang leren betekent EVC een bewustwording en tool voor een heel breed publiek, maar EVC-trajecten kunnen in het bijzonder een waardevol instrument zijn in het bredere doelgroepenbeleid van de Vlaamse overheid. Het wordt bijvoorbeeld bijzonder waardevol geacht voor immigranten en vluchtelingen, maar ook voor personen die werkloos werden via collectief ontslag, etc. Al deze groepen hebben er voordeel bij om hun verworven competenties te laten erkennen zodat ze actief kunnen participeren in de maatschappij en ook beter inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. Het zichtbaar maken van hun competenties heeft met andere woorden niet alleen een economisch, maar ook een breder maatschappelijk voordeel.

Daarnaast mogen bepaalde doelgroepen niet uit het oog verloren worden in het verhaal van cofinanciering. Er moet via een sociale correctie over gewaakt worden dat kwetsbare profielen (zoals kortgeschoolden of personen uit lagere inkomensgroepen) niet worden uitgesloten door een te hoge drempel om een traject op te starten. Om die reden kunnen ook EVC-trajecten die naar technische beroepen leiden niet substantieel duurder zijn omdat er meer praktische proeven in gebruikt worden. Het zijn immers net die technische profielen die doorgaans een grotere afstand tot 'een leven lang leren' hebben. Hoewel een sociale correctie nodig is, dient erover gewaakt te worden dat dit binnen een transparante tariefstructuur gebeurt. De definiëring van de groepen die in aanmerking komen voor de correctie, kan afgestemd worden op de categorieën die momenteel vrijgesteld zijn van inschrijvingsgeld of een gereduceerd tarief betalen in zoverre dat praktisch haalbaar is (bijvoorbeeld in termen van de termijn die nodig is om na te gaan of iemand in aanmerking komt voor vrijstelling of vermindering van inschrijvingsgeld). De hoogte van het gezinsinkomen kan hierbij een rol spelen. Welke criteria ook gehanteerd worden, het is belangrijk dat de identificatie 'back-office' gebeurt zodat (potentiële) deelnemers enkel moeten achterhalen of ze in aanmerking komen voor een gereduceerd tarief of niet, en meteen zien welke bijdrage van hen gevraagd wordt. Dergelijk transparant financieringssysteem is cruciaal om het potentieel van EVC in Vlaanderen te kunnen benutten.

BIJLAGEN

1/ Geraadpleegde bronnen

- Albertijn, M., & Hoefnagels, K. 2009. Het Ervaringsbewijs. Onderzoek naar de beleving van de effecten bij kandidaten en bij werkgevers. Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming.
- Cato, W. (2003). Recognition of Prior Learning: Benefits and challenges. Training & Development, June: 7-9.
- Cedefop. 2009. The dynamics of qualifications: defining and renewing occupational and educational standards. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Cedefop. 2009. European guidelines for validating non-formal and informal learning. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Duvekot, R.C., B. Halba, K. Aagaard, S. Gabrscek, and J. Murray (eds.) (2014) The Power of VPL. Validation of Prior Learning as a multi-targeted approach for access to learning opportunities for all. Vught: EC--VPL, Series VPL Biennale 1.
- European Commission; Cedefop; GHK (2010). 2010 update of the European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning - Final Report.
- European Commission, Cedefop & GHK (2010). European Inventory on Validation of Nonformal and Informal Learning 2010. Thematic Report: Costs and Benefits of Validation.
- European Commission; Cedefop; ICF International (2014). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014: country report Belgium (NL).
- European Commission; Cedefop; ICF International (2014). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Final synthesis report.
- IDEA Consult 2011. EVC in het volwassenenonderwijs, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs.
- IDEA Consult 2013. EVC vanuit bedrijfsperspectief, VIONA onderzoeksprogramma van de Vlaamse overheid.
- Garavan, T. & McGuire, D. 2001. Competencies & Workplace Learning: Some Reflections on the Rhetoric & the Reality, Journal of Workplace Learning, Vol. 13, No. 4, p. 144 - 164.
- Gouvernement du Québec, Ministère de l'Éducation, du Loisir et du Sport. 2005. Recognition of prior learning and competencies in vocational and technical training. General and technical frameworks. Reference document Québec.
- Lafont, P. & Pariat, M. 2012. Review of the recognition of prior learning in member states in Europe. Report of stage, Department of Education and Social Sciences, University of Paris Est Creteil.
- OECD Group of National Experts on the Recognition of Non-Formal and Informal Learning (2008). Recognition of non-formal and informal learning country note for Belgium (Flanders). EDU/EDPC/RNFIL(2008)2/PART2
- Sen, A. (1999) *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- SERV. 2008. Aanbeveling: 5 voor 12 voor erkennen van competenties (EVC) in Vlaanderen. Brussel: SERV.
- SERV. 2012. Advies: Naar een geïntegreerd EVC-beleid. Brussel: SERV
- SERV. 2015. Advies Geïntegreerd beleid voor erkenning van competenties (EVC). Brussel, 12 oktober 2015
- Strategische AdviesRaad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC). 2012. Advies bij de discussienota 'Naar een geïntegreerd EVC-beleid'.
- Van De Poele, L., K. Janssens, en M. Debusscher. 2008. Kennisnetwerk en kwaliteitsbewaking van EVC in Vlaanderen. Praktijkondersteunende studieopdracht. Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming.
- Van Sande, P. 2014. ESF-Agentschap scherpt competenties van Vlaamse werkenden aan. Over.Werk, Tijdschrift van het Steunpunt WSE, 2/2014.
- Vazirani, N. 2010. Review Paper Competencies and Competency Model-A Brief overview of its Development and Application. SIES Journal of Management, Vol.7(1): 121-131.
- Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). 2010. Advies over eerder verworven competenties. Brussel: Vlor.
- Vlor. 2012. Advies over de discussienota 'Naar een geïntegreerd EVC-beleid'. Brussel: Vlor
- Vlaamse overheid. 2008. OECD thematic review on recognition of non-formal and informal learning. Country background report Flanders (Belgium).
- Vlaamse overheid, Beleidsdomein Overheid & Vorming. 2012. Naar een geïntegreerd EVC-beleid. Discussienota.
- Vlaamse overheid, Departement Onderwijs en Vorming - Afdeling Hoger Onderwijs. 2010. Evaluatie van de EVC-, EVK- en vrijstellingsprocedures aan de associaties, hogescholen en universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap. Brussel: Departement Onderwijs en Vorming.
- Vlaamse overheid (2015). Conceptnota 'Geïntegreerd beleid voor erkenning van competenties (EVC)'. 17 juli 2015.
- Werquin, P. 2007. Moving Mountains: will qualifications systems promote lifelong learning? European Journal of Education, Vol. 42, No. 4., 459-484
- Werquin, P. 2008. Recognition of non-formal and informal learning in OECD countries: A very good idea in jeopardy?, Lifelong Learning in Europe, 3/2008.
- Werquin P. 2010. Recognizing Non-Formal and Informal Learning: Outcomes, Policies and Practices. Paris: OECD

2/ Programma en deelnemerslijst van de workshop 'operationele invulling van bestaande EVC-procedures

Aanwezig: Jean-Pierre Daman (Associatie UA), Nathalie Druine (Departement O&V), Charlotte Gilson (Educam), Ann Janssens (VTS), Els Kools (CVO VPSW – ZOCCO), Sarie Paepe (SBS), An Peeters (Associatie KU Leuven), Robin Van der Elst (AHOVOKS), Paul Van Merode (SYNTRA Vlaanderen), Rudy Van Sweevelt (VDAB)

IDEA Consult: Ella Broos, An De Coen & Miriam Van Hoed

Verontschuldigd: Marleen Cassiers (CVO Provincie Antwerpen), Patrick Huyghe (SYNTRA West), Karine Janssens (Stuurgroep VO), Anne Mees (Federatie TKO), Marc Vandersteen (UAB), Rudy Van Renthergem (Associatie Ugent), Kristof Van Roy (Constructiv)

Agenda

- ▶ 13u-13u15: Introductie door de onderzoekers
 - ▷ *Op basis van de informatie uit de interviews wordt de EVC-procedure gevisualiseerd als leidraad voor de verdere invulling van de workshop.*
- ▶ 13u15-14u: Groepsdiscussie over de rol van elke actor in de verschillende EVC-fasen
 - ▷ *Welke huidige partnerschappen zijn ook wenselijk voor de toekomst? Waarom verlopen ze vlot? Zijn er ook analoge partnerschappen mogelijk met andere actoren?*
- ▶ 14u-15u: Operationalisering van de toeleiding en het assessment binnen de procedure
 - ▷ *Validatie van de consolidatie-oefening: In welke mate zijn de door de onderzoekers geïdentificeerde processtappen relevant en gewenst voor de toekomst?*
- ▶ 15u-15u30: Operationalisering van de ontwikkelingsfase
 - ▷ *Welke stappen worden in de praktijk ondernomen om tot een implementeerbaar instrument te komen? Welke acties zijn vereist om het up-to-date te houden?*
- ▶ 15u30-15u45: Pauze
- ▶ 15u45-16u15: Validering van de geïdentificeerde stappen m.b.t. nazorg in de EVC-procedure
 - ▷ *Welke processtappen moeten in de analyse opgenomen zijn m.b.t. tot het geven van feedback, het aanvragen/maken/uitreiken van een certificaat en het voorzien van een beroepsprocedure?*
- ▶ 16u15-16u30: Afsluiting workshop

3/ Programma en deelnemerslijst van de workshop 'meten van de kosten en baten van EVC

Aanwezig:	Ruud Duvekot (Nederlands expert), Nathalie Druine (Departement O&V), Sarah Bonte (AHOVOKS), Ann Janssens (VTS), An Peeters (Associatie KU Leuven), Jean-Pierre Daman (Associatie UA), Marc Vandersteen (UAB), Kristien Carnel (UCLL, Leuven), Els Ulenaers (UCLL, Limburg), Dirk De Wilde (CVO Provincie Antwerpen), Johan Van Bree en Michiel Cattoir (CVO Leerdorp), Kathy De Winter en Gitte Van Gestel (CVO Encora Antwerpen), Karine Janssens (Stuurgroep VO), Anne Mees (TKO), Monique De Ridder (Federatie TKO), Paul Van Merode (SYNTRA Vlaanderen), Patrick Huyghe (SYNTRA West), Rudy Van Sweevelt (VDAB), Chris Van Goethem (Sector Podiumkunsten)
IDEA Consult:	An De Coen & Kristof Mertens
Verontschuldigd:	Els Kools (CVO VPSW – ZOCO), Charlotte Gilson (Educam), Sarie Paepe (SBS), Anne Mees (Federatie TKO), Kristof Van Roy (Constructiv)

Agenda

In deze fase van het onderzoek werd elke processtap binnen een EVC-procedure gemonetariseerd door er een aantal parameters aan te koppelen, zoals de vereiste tijdsbesteding en het functieniveau van de uitvoerder. Ook externe kosten werden geëxpliciteerd, zoals kosten m.b.t. gehuurde of gekochte diensten of infrastructuur.

Tijdens de workshop overliepen we stap voor stap de EVC-procedure en de gemaakte inschatting van hoeveel tijd nodig is voor een afgelijnde taak, hoe vaak de taak herhaald moet worden en welk materiaal er verder voor nodig is. Het doel van de workshop was om op het einde van de sessie te komen tot een correcte inschatting van de tijdsbesteding en gemaakte kosten. Uit de input van de stakeholders uit het veld bleek ook welke aanvullende data vereist zijn om de analyse uit te voeren.

Naast de kosten werden ook de implicaties ingeschat van een positief EVC-traject. Daarbij ging het om een aantal materiële voordelen zoals tijdswinst en kostenverminderingen in opleiding en/of rekrutering die kunnen gekwantificeerd worden op het niveau van het individu en de instelling/werkgever, maar ook om immateriële baten zoals een hoger zelfvertrouwen bij de deelnemers of een versterkte leerattitude. Ter voorbereiding van de workshop identificeerden de onderzoekers de baten van EVC zo breed mogelijk. Tijdens de workshop werd afgetoetst in welke mate de geïdentificeerde baten zich ook effectief (zouden) voordoen in het Vlaamse geïntegreerde EVC-beleid zodat ze in de mate van het mogelijke konden worden uitgedrukt in monetaire termen.

De workshop besloeg een volledige dag (van 10u tot 16u), zodat alle topics diepgaand aan bod konden komen en er voldoende ruimte bleef voor discussie onder de deelnemers om tot een consensus te komen.

- ▶ 10u-10u15: Introductie door de onderzoekers.
- ▶ 10u15-12u15: Kostenanalyse – deel 1
- ▶ 12u15-13u: Lunchpauze
- ▶ 13u-14u45: Kostenanalyse – deel 2
- ▶ 14u45-15u: Koffiepauze
- ▶ 15u-16u: Batenanalyse
- ▶ 16u: Afsluiting van de workshop

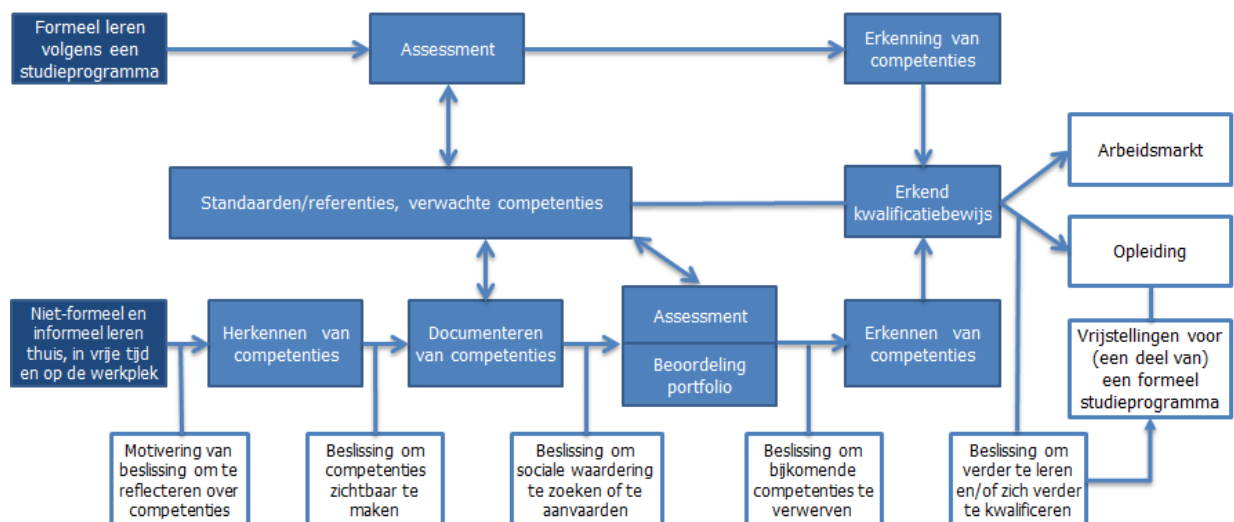
4/ Internationaal EVC-kader

Een EVC-traject is er finaal op gericht om een erkend kwalificatiebewijs te behalen. Zoals Figuur 3 weergeeft, leiden verschillende paden tot een erkend kwalificatiebewijs, nl. formeel leren via een studieprogramma en niet-formeel / informeel leren via beroepservaring, vrijetijdsactiviteiten, zelfstudie... In de kosten-batenanalyse staat het EVC-traject vanuit het tweede pad centraal. Daarbij worden **vier basisstappen** onderscheiden:

- ▶ Het identificeren (herkennen, in kaart brengen) van competenties;
- ▶ Het documenteren van competenties;
- ▶ Het beoordelen (evaluatie) van competenties;
- ▶ Het certificeren (erkennen) van de verworven competenties.

Elke fase gebeurt ten opzichte van standaarden, een gemeenschappelijk **referentiekader** voor alle betrokken partijen. In Vlaanderen is dat de Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS) die een gemeenschappelijke taal en een ordeningsprincipe aanreikt (i.e. toelaat om diverse kwalificatiebewijzen te vergelijken). De VKS biedt bijgevolg een raamwerk voor alle erkende kwalificaties die binnen het onderwijs (onderwijskwalificaties) en op de arbeidsmarkt (beroepskwalificaties) behaald kunnen worden. Via de kwalificatiestructuur wordt aangegeven welke competenties²⁷ nodig zijn voor verdere studies of om verschillende functies en rollen op de arbeidsmarkt en in de bredere samenleving op te nemen.

Figuur 3: Algemeen kader EVC-beleid

Bron: Cedefop (2009). 'European Guidelines for validating non formal and informal learning', vertaald naar de Vlaamse context in het advies van de SERV (2012) en de discussienota 'Naar een geïntegreerd EVC-beleid' (2012)

De EVC-procedure start met reflectie over de verworven competenties zodat personen ze kunnen **identificeren**. Wanneer de verworven competenties geïdentificeerd, kan worden overgegaan tot de beslissing om ze zichtbaar te maken. Het **documenteren** van competenties resulteert niet in een formele erkenning via een getuigschrift of diploma, maar kan er wel de basis voor vormen. In deze fase van de EVC-procedure dient de persoon bewijsmateriaal (documenten) aan te dragen om zijn of haar competenties te bewijzen. Dit kan rechtstreeks gebeuren via testen en proeven, maar kan ook door een portfolio samen te stellen van diverse bewijzen van competenties zoals een bewijs van een werkgever, een certificaat, een studiebewijs, actief lidmaatschap van een organisatie,... Personen kunnen dit zelf doen (bv. via een e-tool) – al dan niet met hulp van een begeleider of 'betrokken derden': leidinggevende, collega's, de begeleidende consulent, de opleidingsverstrekker...

²⁷ Een competentie betreft de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om bepaalde activiteiten uit te oefenen.

Bij het **evalueren** van competenties wordt op basis van vooraf vastgelegde criteria onderzocht of de competenties in overeenstemming zijn met de competenties beschreven in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De beoordeling van competenties gebeurt via assessment (examen, proef, screening, interview) of op basis van een beoordeling van documenten (bv. portfoliobeoordeling) door de daartoe erkende instelling (assessmentcentrum). Bepaalde verworven competenties (bv. talen) kunnen niet worden getoetst aan de Vlaamse kwalificatiestructuur, hiervoor wordt het Europese Referentiekader voor Vreemde Talen (het ERK) gebruikt.

Het erkennen en certificeren van competenties houdt in dat een daartoe aangestelde instelling via een vastgelegde procedure formeel bevestigt dat de persoon de competenties bezit die hij of zij zegt verworven te hebben. Het gebeurt door onderwijsinstellingen of arbeidsmarktactoren op eigen initiatief en via AKOV (het Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming). Validatie of erkenning van verworven competenties resulteert in een kwalificatiebewijs zoals een getuigschrift of diploma of een bewijs van verworven competenties. Beide kunnen zowel in functie van vrijstellingen voor verdere leertrajecten binnen onderwijs en vorming als in functie van toegang tot de arbeidsmarkt worden aangewend. Erkende competenties kunnen een opstap vormen voor het behalen van (deel)kwalificaties binnen de kwalificatiestructuur.

5/ Raming van totale kostprijs m.b.t. academiejaar 2015-2016 aan de UGent

Bron: <http://www.ugent.be/student/nl/administratie/sociale-dienst/studeren/raming-kostprijs-studeren.pdf>

5.1. Pendelstudent (kosten per academiejaar – berekend op 9 maanden)

	Beursstudent	Bijna-beursstudent	Niet-beursstudent
Studiegeld	€ 105	€ 470	€ 890
Syllabussen en boeken	€ 325	€ 325	€ 325
Alg. benodigdheden	€ 115	€ 115	€ 115
Sociaal / cultureel	€ 497	€ 497	€ 497
Voeding	€ 925	€ 925	€ 925
Vervoerskosten: Buzzy Pazz	€ 195	€ 195	€ 195
Totaal	€ 2 162	€ 2 527	€ 2 947

5.2. Kotstudent die tijdens het weekend naar huis gaat

► kosten per academiejaar – berekend op 9 maanden

	Beursstudent	Bijna-beursstudent	Niet-beursstudent
Studiegeld	€ 105	€ 470	€ 890
Syllabussen en boeken	€ 325	€ 325	€ 325
Alg. benodigdheden	€ 115	€ 115	€ 115
Sociaal / cultureel	€ 497	€ 497	€ 497
Voeding	€ 1 359	€ 1 359	€ 1 359
Huur UGent kamer *	€ 1 350	€ 1 530	€ 2 367
Huur UGent studio *	€ 2 700	€ 2 880	€ 3 699
Huur privé kamer € 326 / maand	€ 2 934	€ 2 934	€ 2 934
Huur privé studio € 455 / maand	€ 4 095	€ 4 095	€ 4 095
Vervoerskosten: Campus	€ 90	€ 90	€ 90
Buzzy Pazz	€ 195	€ 195	€ 195
Totaal UGent kamer	€ 4 036	€ 4 581	€ 5 838
Totaal UGent studio	€ 5 386	€ 5 931	€ 7 170
Totaal privé kamer	€ 5 620	€ 5 985	€ 6 405
Totaal privé studio	€ 6 781	€ 7 146	€ 7 566

* Opgelet: de huurtermijn in de universitaire homes bedraagt 12 maanden. Hier wordt geen rekening mee gehouden in bovenstaande berekening.

5.3. Kotstudent die niet meer naar huis gaat

- kosten per academiejaar – berekend op 9 maanden

	Beursstudent	Bijna-beursstudent	Niet-beursstudent
Studiegeld	€ 105	€ 470	€ 890
Syllabussen en boeken	€ 325	€ 325	€ 325
Alg. benodigdheden	€ 115	€ 115	€ 115
Sociaal / cultureel	€ 497	€ 497	€ 497
Voeding	€ 2 495	€ 2 495	€ 2 495
Huur UGent kamer *	€ 1 350	€ 1 530	€ 2 367
Huur UGent studio *	€ 2 700	€ 2 880	€ 3 699
Huur privé kamer € 326 / maand	€ 2 934	€ 2 934	€ 2 934
Huur privé studio € 455 / maand	€ 4 095	€ 4 095	€ 4 095
Vervoerskosten: Campus	€ 90	€ 90	€ 90
Buzzy Pazz	€ 195	€ 195	€ 195
Totaal UGent kamer	€ 5 172	€ 5 717	€ 6 974
Totaal UGent studio	€ 6 522	€ 7 067	€ 8 306
Totaal privé kamer	€ 6 756	€ 7 121	€ 7 541
Totaal privé studio	€ 7 917	€ 8 282	€ 8 702

* Opgelet: de huurtermijn in de universitaire homes bedraagt 12 maanden. Hier wordt geen rekening mee gehouden in bovenstaande berekening.

6/ Studie- en schoolgeld voor opleiding zorgkundige (CVO VSPW)

Bron: <http://www.vspw.be/files/pdfs/personenzorg/LA-VZ-ZK-kostprijsModules15-16.pdf>

Semester	Module	Uren	inschrijvingsgeld per module	Volle Prijs (IG + SG)	Gedeeltelijke vrijstelling (verminderd IG + SG)	Volledige vrijstelling (enkel SG)
1SEM	communicatief gedrag	40	60,00	€ 72,00	€ 24,00	€ 12,00
	basis logistieke vaardigheden	40	60,00	€ 72,00	€ 24,00	€ 12,00
	logistieke vaardigheden	40	60,00	€ 75,00	€ 27,00	€ 15,00
	onderhoud	40	60,00	€ 74,00	€ 26,00	€ 14,00
	intervisie 1+2	20	30,00	€ 36,00	€ 12,00	€ 6,00
	IPB 1	60	90,00	€ 100,00	€ 28,00	€ 10,00
	IPB 2	60	90,00	€ 100,00	€ 28,00	€ 10,00
2SEM	werken in de zorgsector	40	60,00	€ 72,00	€ 24,00	€ 12,00
	EHBO	20	30,00	€ 36,00	€ 12,00	€ 6,00
	hef- en tiltechnieken	20	30,00	€ 37,00	€ 13,00	€ 7,00
	IPB log1	80	120,00	€ 132,00	€ 36,00	€ 12,00
	IPB log2	50	75,00	€ 83,00	€ 23,00	€ 8,00
	basiszorg	40	60,00	€ 74,00	€ 26,00	€ 14,00
	aangepaste voeding	40	60,00	€ 74,00	€ 26,00	€ 14,00
	intervisie 3	20	30,00	€ 36,00	€ 12,00	€ 6,00
	IPB 3	80	120,00	€ 132,00	€ 36,00	€ 12,00
	IPB 4	80	120,00	€ 132,00	€ 36,00	€ 12,00
3SEM	cliëntgerichte benadering	40	60,00	€ 72,00	€ 24,00	€ 12,00
	organisatie huishoudelijke taken	40	60,00	€ 75,00	€ 27,00	€ 15,00
	omgaan met dementie	20	30,00	€ 36,00	€ 12,00	€ 6,00
	omgaan met psych. ZV	20	30,00	€ 36,00	€ 12,00	€ 6,00
	context van de zorgvrager	40	60,00	€ 72,50	€ 24,50	€ 12,50
	intervisie 4	20	30,00	€ 36,00	€ 12,00	€ 6,00
	IPB 5	80	120,00	€ 132,00	€ 36,00	€ 12,00
	IPB 6	80	120,00	€ 132,00	€ 36,00	€ 12,00
4SEM	specifieke zorg 1	40	60,00	€ 72,00	€ 24,00	€ 12,00
	specifieke zorg 2	40	60,00	€ 74,00	€ 26,00	€ 14,00
	samenwerking	40	60,00	€ 72,00	€ 24,00	€ 12,00
	zorg voor leef- en woonklimaat	40	60,00	€ 73,00	€ 25,00	€ 13,00
	intervisie 5	20	30,00	€ 36,00	€ 12,00	€ 6,00
	IPB 7	80	120,00	€ 132,00	€ 36,00	€ 12,00
	IPB 8	80	120,00	€ 132,00	€ 36,00	€ 12,00
5SEM	omgaan met comp.zorgsit.	40	60,00	€ 77,00	€ 29,00	€ 17,00
	totaalzorg	40	60,00	€ 77,00	€ 29,00	€ 17,00
	IPB ZK	50	75,00	€ 83,00	€ 23,00	€ 8,00
Totale kostprijs opleiding				2757	861	387
Eenmalige aankoop van een schort : €45						
Het deel inschrijvingsgeld wordt geplafoneerd op € 300 per semester.						
Wie het diploma behaalt kan een premie bekomen van 100 % van het inschrijvingsgeld, als dit het eerste diploma secundair onderwijs is						

7/ Doelgroep verminderd inschrijvingsgeld CVO's

Bron: <http://www.vlaanderen.be/nl/onderwijs-en-wetenschap/schoolkosten/vrijstelling-vermindering-van-inschrijvingsgeld-het-volwassenenonderwijs>

7.1. Voorwaarden voor volledige vrijstelling van het inschrijvingsgeld

Cursisten hebben recht op een volledige vrijstelling als ze ingeschreven zijn voor:

- ▶ een opleiding in het studiegebied algemene vorming
- ▶ de opleiding ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting
- ▶ de opleiding Nederlands tweede taal richtgraad 1 van de basiseducatie

Ze hebben ook recht op een volledige vrijstelling als ze:

- ▶ een leefloon ontvangt (of ten laste bent van iemand die leefloon ontvangt)
- ▶ op het moment van uw inschrijving gedetineerd bent en zich in een Belgische strafinstelling bevindt (gedetineerden met een elektronische enkelband komen niet in aanmerking)
- ▶ een asielzoeker bent, die materiële hulp ontvangt
- ▶ inburgeraar bent die een inburgeringscontract heeft ondertekend of een inburgeringsattest hebt behaald voor de opleidingen Nederlands tweede taal op richtgraad 1 en 2
- ▶ nog niet voldaan hebt aan de voltijdse leerplicht op het moment van uw inschrijving
- ▶ een wacht- of werkloosheidsuitkering krijgt en een opleiding volgt die door de VDAB erkend is in het kader van een traject naar werk
- ▶ verplicht ingeschreven bent als werkzoekende en nog geen recht op een wachtuitkering hebt

7.2. Verminderd inschrijvingsgeld van 0,30 euro per lesuur

Cursisten moeten maar 0,30 euro per lesuur betalen als ze:

- ▶ ingeschreven zijn voor een opleiding uit een studiegebied van het secundair volwassenenonderwijs, en gedurende twee opeenvolgende schooljaren een opleiding uit een leergebied van de basiseducatie gevolgd hebben gedurende ten minsten 120 lestijden, en dit voorafgaand aan het schooljaar van de inschrijving
- ▶ een wacht- of werkloosheidsuitkering krijgt voor alle opleidingen die u niet volgt in een door de VDAB erkend traject naar werk (of ten laste bent van iemand die een wacht- of werkloosheidsuitkering krijgt)
- ▶ een van volgende attesten bezit
 - ▷ een attest voor arbeidsongeschiktheid van ten minste 66%
 - ▷ een attest dat verklaart dat u recht hebt op een integratietegemoetkoming voor personen met een handicap
 - ▷ een attest waaruit een vermindering blijkt van het verdienvermogen tot een derde of minder van wat een gezonde persoon door het uitoefenen van een beroep op de algemen arbeidsmarkt kan verdienen
 - ▷ een attest waaruit een verminder blijkt van zelfredzaamheid van ten minste zeven punten

7.3. Verminderd inschrijvingsgeld van 0,60 euro per lesuur

Alle andere cursisten die een opleiding Nederlands tweede taal volgen, betalen 0,60 euro per lesuur